

9 1960

planinski vestnik

planinski vestnik 9 1960

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE | LETNIK XVI | SEPT.

VSEBINA:

RAZOCARANJE	
Andrej Aplenc	385
SPREHODI PO GORNJI SAVINJSKI DOLINI	
Drago Meze	388
SPOMINI	
Milan Valant	403
SREDNJI VEK SREDI XX. STOLETJA	
Rudo Goljak	407
ODKOD MISEL IN POVOD ZA TRANSVERZALO	
Ivan Sumljak	410
KOMISIJA ZA PLEZALSKE VRVI UIAA	
France Ahčin	413
V SLOVO SAŠU KAMENJEVU	414
MLADI PIŠEJO	415
DRUSTVENE NOVICE	417
IZ OBČNIH ZBOROV	420
ALPINISTIČNE NOVICE	426
IZ PLANINSKE LITERATURE	427
RAZGLED PO SVETU	430
NASLOVNA STRAN	
Kamena arhitektura - Zgornja Komna, Kal - Foto: Slavko Smolej	

»Planinski Vestnik« je glasilo Planinske zveze Slovenije / Izdaja ga imenovana Zveza - urejuje ga uredniški odbor / Revija izhaja dvanajstkrat na leto - po potrebi v snopičih po dve številki skupaj / Članke pošiljajte na naslov: Tine Orel, Celje, I. gimnazija / Uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Liko-zarjeva ulica 3, poštni predal 214, telefon št. 32-553 / Tu se urejajo: reklamacije (ki se upoštevajo dva meseca po izidu številke), naročnina, honorarji, oglasi, razvid naslovov / Tiska in klišee izdeluje Tiskarna »Jože Moskrič« v Ljubljani / Letna naročnina znaša din 600.-, ki jo morete plačati tudi v štirih obrokih po din 150.- (naročnina za inozemstvo din 800.-) / Tekoči račun revije pri Komunalni banki 600-701-3-121 / Spremembo naslova javljajte na Upravo Planinskega Vestnika, pri čemer navedite poleg prejšnjega vedno tudi novi naslov, po možnosti s tiskanimi črkami.

Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pa pismene odpovedi, ki jih naročniki izročijo Upravi do 1. decembra za prihodnje leto.

Trgovsko podjetje
na debelo

Tekstil

LJUBLJANA

Ciril Metodova ulica 1

ima na zalogi kvaliteto

domače in uvoženo blago

v specializiranih oddelkih

za svilen in bombažno blago,

za volneno blago

in tekstilno galanterijo

Predstavništva ima po vsej državi

Razočaranje

ANDREJ APLENC

Ne spominjam se več, kje sem pismo odprl; ali je bilo na hodniku ali pa v sobi, nad katero je visel napis »Vojnički klub«. Poleg preganjenega lista papirja so iz ovoja padle še štiri fotografije. Vajeno oko je takoj spoznalo obliko skalovja in v trenutku sem iz vseh štirih sestavil fotografijo severne stene Velike Mojstrovke.

Kolikokrat smo jo prejšnje poletje opazovali iz Tamarja! Sam več ne vem, komu se je prej porodila misel, izpeljati smer po zajedi, ki razí zapadni del te stene, Pavletu ali meni. Pri ugibanju in pretehtavanju možnosti za vzpon nama je pomagal še najin dobri prijatelj Zamurc.

Ali ste se že kdaj zazrli v to skalovje nad Tamarjem? Če ne, potem naredite to prvič, kadar se popoldansko sonce upre v te severne stene. Takrat zažari zajeda v vsej svoji veličini. V celém delu tega ostenja, od kaminov pa do grape, ki meji na Travník, predstavlja prav gotovo najlepši, pa tudi najbolj naravni prehod med odbijajočimi navpičnimi platmi. Začne se v spodnjem delu stene, tako rekoč iz nič; potem se pa požene v enem zamahu do širokih polic, ki prerežejo steno v zadnji tretjini njene višine. Od tu se pa nadaljuje do grebena kot tenek, črn kamin, na vrhu zaprt s prevesami.

Že sam dostop do zajede bi bil problem zase. Naravnost navzgor, preko črnih, cedečih se plati bi bilo nemogoče. Ravnotako tudi prečka s Slemená ne bi imela smisla. Edina možnost, ki bi kaj obetala, bi bilo kakšnih pet raztežajev dolgo prečenje izpod Travníkovega raza. Toda, kakšno prečenje! Same gladke plati, iz doline je bila vidna komaj kakšna razčlemba. Pod njimi črni, algasti previsi, zgoraj pa siv, trebušast svet, preprežen s previsnimi počmi. Ker tudi zajedá sama ni zbujala nobenega upanja na lahko plezo, se nam je zdel uspeh zelo dvomljiv. Cela stvar je spominjala na mišnico, ki te noter še spusti, potem pa ne moreš nikamor več, kajti umik po prečnici bi zares lahko bil, sodeč po tem, kar smo videli od spodaj, od sile neprijetna zadeva.

Vendar smo na zajedo mislili vse poletje. Z vsakim vzponom, ki je ostal za nami, smo se čutili bližje svojim željam in ko smo se jeseni zbrali vsi trije v Tamarju, smo vedeli, da je naš čas prišel.

Kako je bilo takrat v naši bajti lepo! Oskrbnica nas je pustila na cedilu in gospodarili smo sami. Zamurc je bil kuhar; turisti so zijali od začudenja, ko je v taktu popevk, ki jih je prinesel izpod Mont Blanca, metal v zrak palačinke; Pavle, ki ga takrat še ni srečala sreča v življenju, je stalno izgubljal pri kartah in zato pomival posodo, jaz sem pa, kot najstarejši, nosil ključe od blagajne.

Potem sva se s Pavletom odločila. Vendar, ko sva zjutraj navsezgodaj stala pred kočó, so se po nebu vlekli tenki ribasti oblaki. Ker sva hotela imeti pri najinem poskusu zanesljivo vreme, sva šla nazaj spat. Kolikokrat sem se pozneje zaradi tega preklel! Dan je bil namreč kljub tistim oblakom lep; ko sva se pa še enkrat pripravila na to, da bi vstopila, se je vreme zares pokvarilo in v višinah je zapadel prvi sneg.

Gledal sem zdaj fotografijo, zdaj pismo, potem sem se pa zastrmel skozi okno. Seveda, sedaj jo bodo pa preplezali. List papirja, ki sem ga držal v roki, mi je sporočal, da so zajedi dnevi šteti. Zanjó so izvedeli še drugi plezalci in

Pavle, ki je hotel biti prvi, je čakal samo še na ugodno vreme. Prijatelju sem uspeh privoščil, vendar se pa občutka, da bi po vsej pravici tudi jaz moral biti zraven, nisem mogel znebiti. V meni je vstajalo grenko spoznanje, da zopet enkrat nisem imel sreče, da se je usoda še enkrat pozabavala z menoj in me potegnila iz hribov takrat, ko bi lahko bilo najlepše. Svojim mislim sem dajal duška s polglasnim preklinjanjem. Potem sem se pa ovedel; sam sem si kriv, čisto prav mi je, pravzaprav, zakaj sem pa tisto jutro omahoval? Seveda, vedno sem skušal biti previden in plezanja na vrat in na nos nisem nikdar prenašal, toda, ali nisem bil morda pripravljen premalo tvegati?

Vedel sem, da se ne bom rešil iz tega labirinta misli. Skrbno sem shranil pismo, potem sem pa počasi odšel iz kasarne.

V naslednjih tednih sem z nervozno naglico trgal ovitke pisem, ki so prihajala. Vendar, novice so mi bile nerazumljive. V zajedo ni vstopil nihče. Počasi se mi je začelo buditi upanje in ko sem pozno jeseni dobil sporočilo, da je zajeda ostala nedotaknjena, sem vedel: prihodnje poletje bom jaz tisti, ki bo prvi stal pod Mojstrovko.

Tako je tudi bilo. Zopet smo bili v Tamarju. Zamurca to pot ni bilo z nami, zato pa so bili Danica, Benjamina in Sandi. Tisto popoldne je bilo za naju s Pavletom slovesno. Najprej sva si ogledala smer še enkrat od vseh potankosti, potem sva se spravila nad najino prtljago. Še danes me strese, če se spomnim na to, takega kupa opreme še svoj živ dan nisem videl. Vzela sva s seboj menda sploh vse, kar sva imela. Dolgo sva skladala in prekladala te najine reči, tako da je kaj kmalu prišel večer. Govorila sva vedno manj in manj in na koncu sva se pogovarjala samo še v kratkih, odsekanih stavkih. Ko sem že ležal v postelji in vlekel zadnjo cigareto (ali bo to zadnja za dan ali dva dni? Ali bo bivač ali ne?) sem bil kljub tisti napetosti, pomešani s strahom, ki jo občutim pred vsakim težjim vzponom, na nek način miren in zadovoljen. Usoda mi je bila na koncu koncev le naklonjena, prva sva, ki se bova poizkusila s to zajedo. Saj, če prideva čez ali ne, to je že drugo vprašanje, glavno je, pravzaprav, da mi ni bila priložnost, da se pomerim z neznanim, vzela že v naprej.

Budilka je zarjula, ko je bila še trda tema. Po prstih sva odšla iz bajte, potem pa po poti na Sleme in naprej proti razu Travnika. Plezal sem v poltemi po grapah in skokih, po katerih je curljala voda in ni bilo nič kaj prijetno. Zora naju je ujela že precej visoko in bilo je še zgodnje jutro, ko sva že sedela na gruču na začetku tiste prečke k zajedi. Spominjam se, da sem mirno pospravljajl škatlo sardin, medtem ko Pavle od samega razburjenja sploh ni hotel jesti. Vendar, jaz se nisem pustil motiti, saj navsezadnje človek v takem položaju ne ve, kdaj bo lahko spet jedel. Kje pa je napisano, da naju ne bo zatekel večer, ko bova tako, na eni sami roki, visela v kakšnem previsu. (Če bova sploh še visela.) Potem pa adijo sardine in salama in čokolada in limone in sploh vse, kar sva imela s seboj. Ne, moj življenjski princip je: Carpe diem! Seveda, če moreš.

Vsa ta mirnost me je pa zapustila, ko sva začela plezati. Meni je pripadel prvi raztežaj in lezel sem naprej previdno, iz samega spoštovanja do zajede, čeprav je bil teren čisto lahak, police široke na metre, skratka nekakšen šoder. Celo prečenje do začetka zajede, dolgo nekaj raztežajev, pa od tu, kjer sva bila, ni vidno. V sredi je namreč izoblikovan nekakšen rob, ki zapira pogled naprej. Vsa moja pozornost se je sedaj osredotočila na ta rob. Za njim, da, za njim se bodo pa začele težave. Ha, sem si mislil, ko sem lezel proti njemu, sedajle bo pa cirkus. Prečenje v tegu, pa še kakšen nihajček povrhu, takole za

ocvirek. Od napetega pričakovanja bi me skoraj razneslo; ko sem pa rob dosegel, sem pa prav začudeno pogledal. O težavah ni bilo sledu, metrske police so šle lepo naprej, rekel bi, nekako v stilu ljubljanskih pločnikov. Ko sva tako brez težave korakala po njih, se mi je posvetilo: Seveda, to je samo past, ki jo je zajeda nastavila nalašč, da bi naju zavarala. Ko bo pa konec tele prečke, se bo pa, hopla, pred naju postavil takole petnajstmetrski previs. Pavle je sicer nekaj godrnjal, da je prelahko, da tudi zajeda ne bo nič posebnega in sploh da pri celi stvari ni nekaj v redu, jaz se pa še zmenil nisem zanj. Ta zajeda, pa lahka, le kdo je že kaj takega slišal!

Pa sem kaj kmalu videl, kako prav je Pavle imel. Previsov ni bilo nikjer in iz kota pod zajedo sva lahko lepo pregledala njen začetek.

Bil je otročje lahak. Pavle je, medtem ko je lezel naprej, dejal, da misli, da sva si to pot skuhala nekaj čisto posebnega, in imel je prav, kajti v naslednjih raztežajih sva namreč odkrila neznansko star klin. Gledala sva ga, poslala njega in tistega, ki ga je zabil, k vragu in besno ugibala, pred kolikimi desetletji je bil zabit.

Zajeda se je pa nedolžno nadaljevala naprej. Šla sva za njo; kaj pa naj bi sicer storila? Kmalu sva dosegla široke police, že v zadnji tretjini višine stene, kjer je bil, jasno, močic. Razmetala sva ga in brala: »Smer nad Svatnicami... le ni tako primerna za začetnike, kot pravi avtor v svojem članku...«

To je bil pa višek! Najprej, cela zajeda v stilu Slovenske smeri, potem tisti stari klin in sedaj še začetniki — ne, to je pa že preveč!

Posedala sva okrog močica in zijala navzdol v Tamar, kjer sta Danica in Sandi v duhu spremljala prijatelja pri težkem vzponu in kjer se je Benjamina tresla za svojega Pavleka. Poskusila sva tudi najino zalogo živil, ki bi zadostovala za majhno ekspedicijo, pa nama ni nič kaj teknilo, in tako sva se odpravila naprej.

Zajeda je bila še vedno taka kot spodaj, le v zadnjem raztežaju se je postavila pokonci. Ko sva stala na grebenu Mojstrovke, je moja ura kazala točno pol desetih. Najprej nisva vedela, kaj naj drug drugemu rečeva, potem sem pa zagodrnjal: »Le zakaj sva vlekla toliko teh prekletih reči s seboj!« Pavle je pa izdaval: »Drugo ponovitev pa le imava.«

In tako se je končal ta najin vzpon, o katerem sva sanjariła dve leti.

Mislim, da so imele gorske vile, škratje in podobna bitja tisti dan sijajno zabavo. Naju to navsezadnje ni preveč motilo, veliko bolj sva bila v skrbch, kako naju bodo sprejeli prijatelji v dolini. V duhu sem že kar videl: Danica ne bo rekla nič, iz obzirnosti, Sandi se bo smehljal na tisti svoj peklenski način in se zabaval na najin račun še najmanj eno leto, pri Benjamini bo pa najin plezalski ugled padel na ničlo.

Hodila sva počasi in posedala po skalah in parobkih, končno sva pa le, kljub vsemu obotavljanju, prišla do koč. Najina družba je sedela ob Nadiži; menda sva že tako žalostno gledala, da so vsi takoj vedeli, da je nekaj narobe, in ko sva jim povedala, kako in kaj, ni bilo niti zdaleč tako hudo, kot pa sva se bala. Sandi je samo modro rekel da »se je kaj takega tudi boljšim že zgodilo«, Benjamina je bila pa dovolj pametno dekle, da je bila vesela, da je dobila Pavleta živega in celega nazaj, drugo je pa ni dosti brigalo.

Tu bi se lahko moja zgodba tako lepo, na tihem, končala, če ne bi nenadoma nastopil nepričakovan zaplet, ki se je pojavil v obliki mládega in nadobudnega

plezalca Jožeta. Ta je po naključju prišel v Tamar, zvedel za najin vzpon in sedaj nestrpnost pričakoval razburljivih novic. Tudi on je mislil, kot mi vsi, da zajeda še ni bila preplezana, in sedaj sva bila s Pavletom pred tem, da obesiva najino polomijo na veliki zvon. Že smo ga videli, kako se nam je bližal, ko se je (ne bom povedal, komu) posvetila misel, vredna velikega plezalca. S Pavletom sva naredila še bolj kisl obraz, kot sva jih že imela, in ko je Jože pristopil, sem govoril v kratkih stavkih: »Ni šlo. Prečka je blazna. Klini — potrebovala bi dolge kline — takole. (Pri tem sem z rokami pokazal, kako dolge, tako kot kadar se ribiči menijo o ujetih ribah.) Pendel? Seveda, pa ne samo eden; dva, trije, cela vrsta! Sploh ni šlo. Šla sva nazaj. Naj gre, kdor hoče, midva imava dovolj.«

Ubogi Jože (upam, da mi je že odpustil) je v svoji alpinistični nedolžnosti verjel vse in ko sem se vrnil v Ljubljano, so me po cestah ustavljali znanci in spraševali, kako je z vstopom v zajedo in s tistimi dolgimi klini. Nekatere vodilne naveze so se že pripravljale, da nadaljujejo tam, kjer sva midva nehala, ko je prišla resnica v zadnjem trenutku nepričakovano na dan in jih obvarovala pred zabijanjem klinov po Mojstrovki. Tako je najin škodoželjni naklep, da bi spravila še druge plezalce v zajedo, splaval po vodi. Mogoče je bolje tako, saj nama ne bi nikdar tega odpustili, kajti le redkokdo se zna tudi sam sebi smejeti.

Še sedaj me včasih sreča kak znanec in mi, namesto da bi me pozdravil z »dober dan« ali s čim podobnim, pomežikne in reče: »Svatnice«. Zato sem tudi to napisal. Tako, da bo mir.

Sprehodi po Gornji Savinjski dolini

DRAGO MEZE

Marsikateremu turistu in planincu je Gornja Savinjska dolina¹ malo znana ali celo neznana dežela. Spodnje vrstice so v prvi vrsti namenjene tem. Prehobil sem jo podolgem in počez. In večkrat ko sem jo obiskal, bolj sem jo vsrkaval vase, bolj sem jo občudoval. Rad sem prodiral v njene skrite koticke. Srce me je gnalo stran od izletniškega in turističnega dirčendaja — v samoto. In te je v tem čudovitem svetu, kolikor je poželi srce. Na srečo, morda tudi na nesrečo, jo veže s svetom le cesta ob Savinji in v južnem delu tudi ob Dretni, pa še ta je slaba, tako da je danes že odslužila. Zato ni čuda, da se ji marsikateri motorizirani petičnež izogne. Pa tudi bolj oddaljenim ljubiteljem narave je še vedno terra incognita, čeprav morda slutijo, kaj se skriva v nji. Zaradi vsega tega se vanjo steka manj denarja, več pa je zato miru in delovnemu človeku prepotrebnega počitka. In kaj je bolje? Vsak naj sodi sam.

Začnimo z opisom zgornjega konca naše doline, to je s pokrajino.

¹ Pod Gornjo Savinjsko dolino spada pokrajina, ki jo zajema porečje Savinje z Dretno in drugimi pritoki od soteske pod Mozirjem navzgor, skozi katero si utira pot Savinja, ko se prebije iz gorskega sveta v prostrano Spodnjo Savinjsko dolino.

Strma pobočja v dolini Savinje se najbolj stisnejo v soteski pri Igli. V njej se v razdalji ca. 500 m Savinja s težavo prebija skozi trde školjkovite apnenice. Gladka in gola pobočja se spuščajo prav do bregov reke, ki je široka tod le nekaj metrov. Tesna soteska je odrezala Raduho od glavne skupine Savinjskih Alp, ki zato mogočno kraljuje nad pokrajino in nudi razgled daleč naokrog. V starejših časih je predstavljala soteska skoraj neprehodno oviro prebivalcem, ki so živeli na obeh straneh soteske. Z vozni in živino je bilo mogoče priti le po strugi Savinje, seveda le takrat, ko je bila voda nizka, torej v glavnem le poleti in pozimi. Peš so hodili z lučke strani na Solčavsko najprej »čez«³ Iglo³, nato po ožjem levem bregu Savinje in na Nos na koncu tesni, ki so ga z lučke strani preplezali, na solčavsko stran pa so se spustili po prislonjeni lestvi. Pod Nosom prečka danes Savinjo Tebrski most.

Težka prehodnost soteske pri Igli je razumljivo ločila Solčavane od Lukanov, Ljubencev in drugih prebivalcev, živčih ob gornji Savinji. Prehod je bil skoraj nemogoč tudi čez hribe, saj se pne na levem bregu strma, za tiste čase neprehodna Raduha, z desne pa Veža, nič boljša od Raduhe. Zato ni čuda, da so sotesko pri Igli imenovali Vrata; onstran soteske, na jugovzhodni rebri Raduhe, sta kmeta Zgornji in Spodnji Zavratnik. Solčavanom je bila, čeprav tudi težavna, pa vendar lažja pot čez 1340 m visoko Pavličovo sedlo in čez 1440 m visoki sedli Pastirkov in Strevčev vrh na koroško stran v Železno Kaplo. V času, ko še ni bilo ceste, do leta 1894, ko so jo naredili do Solčave, in po letu 1922, ko so jo podaljšali še naprej v Logarsko dolino, je po naravi težilo prebivalstvo Solčavskega na koroško stran. Naravne težnje pa so se morale v poznem srednjem veku za dalj časa ukloniti upravnim in političnim. V večstoletnem obdobju oblasti gornjegrajskih fevdalcev je bila prebivalstvu vsiljena usmerjenost ob Savinji navzdol — na Ljubno in Gornji grad — po letu 1919 pa je zveze z Železno Kaplo pretrgala državna meja. Z zgraditvijo ceste ob Savinji se je tudi Solčavskemu dokončno odprla pot na jugovzhod ob reki navzdol.

Na Bregeh, tako imenujejo domačini strmo desno pobočje Savinje v soteski pri Igli, so tri večje kraške jame: na začetku soteske sta Spodnja in Zgornja Trbiška zijalka, v zgornjem koncu nad Tebrskim mostom pa je Erjavčeva jama. Prvi dve povezuje ljudska domišljija s Trbižem v Kanalski dolini, češ, da je prinesla voda volovski jarem iz Trbiža pod zemljo vse do »Trbiške«³ zijalke, kjer ga je spet vrgla na površje. V Erjavčevi jami je prof. dr. Srečko Brodar naredil poskusni kop in odkril v njej kosti jamskega medveda, kar kaže verjetno na prisotnost ledenodobnega jamskega človeka.

² Solčavsko je pokrajina, ki obsega povirje Savinje od Igle navzgor. Prebivalci v tem delu se imenujejo Solčavani, čeprav ne spadajo vsi pod Solčavo, temveč še pod naselja: Robanov kot, Podolševo in Logarsko dolino. Enotno ime za pokrajino in prebivalce izvira iz preteklosti, ko je bilo Solčavsko izolirano, predvsem ob Savinji navzdol, in pa, ker v resnici predstavlja lepo zaokroženo naravno in gospodarsko enoto. Do zadnje upravne razdelitve leta 1955 je bilo vseskozi, razen v vojskih letih, tudi upravno in politično združeno v solčavski občini. Večkrat se sliši za Solčavsko tudi ime Solčavski kot, a ne med domačim prebivalstvom, zato se mi zdi prvi izraz primernejši, čeprav sem uporabljal že oba.

³ Igla je navpična špranja na levem bregu Savinje, ca. 20 m nad reko, nastala na prelomni črti, ki jo je preperevanje toliko razširilo, da je skoznje mogoč prehod. Ob nji se je rahlo odluščila navpična pokončna skala, ki je imela včasih na vrhu še tanko skalno konico, podobno strelvodu; to je zob časa izglodal in jo porušil. Ta »igla«³ je tuje obiskovalce, ki niso iskali tolmačenja pri domačinih, zapeljala, da so po njej sodili domače poimenovanje in je kot taka zašla tudi v pisane vire.

Posebna naravna znamenitost soteske je Presihajoči studenec. Leži čisto ob cesti pod Iglo in le dober meter više od struge Savinje. V času povprečne vode se na ca. pet minut polni in prazni; voda izvira v skali na levem bregu, izteka pa se pod zemljo pod cesto v Savinjo. Če je padavin preveč in spomladi, ko se tali sneg, je v ograjenem studenčku stalna voda, ob suši je pa brez nje.

Po izstopu iz najožjega dela soteske pri Tebrskem mostu se dolina Savinje nekoliko razširi in tudi pobočja na obeh straneh niso več tako divje strma in razdrapana. Zašli smo v apnenec, ki niso več tako trdi, so tudi bolj prepokani in zato bolj drobljivi. Savinja se z muko prebija čez velike skale, ki so se navalile vanjo z obeh pobočij. Te so tudi nad strugo na obeh straneh in se cesta vije med njimi.

Ko stopimo na Tebrski most, se razgrnejo pred nami prvi obrisi prostranega Solčavskega: na desni, čisto nad nami, strma zahodna stena Raduhe, zadaj podolgovata Olševa⁴, na levi strmo gozdnato pobočje Veže, pred nami pa nekaj širša dolina Savinje, ki se širi skoraj v ravni črti proti Rogovilcu. Čez 200 m visoko, na levi rebri pod Raduho kraljuje kmetija Podrádušnik in v daljavi na isti strani kmetija Rebrnik nad Rogovilcem. Blizu Rogovilca se odpre levo od ceste široka senožet z njivami; na koncu nje, ob Beli, to je ob potoku, ki priteče iz Robanovega kota, stoji velika kmetija Bělšak. Še malo naprej čez most in že smo pri »Gostišču Rogovilec«. Tik pred njim na levi strani ceste ob Savinji je večja žaga, ki je danes pod upravo Lesne industrije v Názarjah, v kateri poje jarmenik (gater) noč in dan prijetno pesem, ki se staplja z bučanjem Savinje, padajoče čez jez pred žago.

Levo od Rogovilca, to je proti zahodu, se odpre prva od treh alpskih dolin v povirju Savinje — *Robánov kot*. Da pridemo na njegov začetek, moramo pri Rogovilcu po viseči brvi prekoračiti Savinjo in se povzpeti ob pobočju nekaj deset metrov visoko ali zaviti vanj z glavne ceste tik pred mostom, ki prečka Savinjo; ob obeh poteh nas pozdravijo markacije transverzale, ki pripelje z Raduhe in gre skozi Robanov kot na Korošico. Začetek Robanovega kota je višji od doline ob Savinji zato, ker je na debelo zatrpan z ledenišskimi grobljami, ki jih je odložil ledenik v ledeni dobi, ko je prodril iz Robanovega kota do Savinje; ko se je ledenik ob nastopu toplejšega podnebja stalil, so groblje ostale in je vanje od Robana navzdol globoko zarezana Bela, ki v bučnem toku čez velike skale hiti k Savinji. Groblje so začasno zaprle pot tudi Savinji, ki si je s težavo izglodala skozi strugo, danes potisnjeno čisto do levega pobočja. Drobnejši material je voda odnesla ali ga stalila, debelejši pa je ostal, zlasti velike skale, ki jih danes lahko občudujemo blizu žage in niže od nje v strugi, preko in ob katerih se mora preriti Savinja, ki brzi proti novi oviri v soteski pri Igli.

Na lepi terasi na začetku Robanovega kota sameva Pečovnikova domačija, nekaj sto metrov naprej je Góvčeva, tik za njo pa velika in starodavna Robánova domačija. Še tri kmetije na »sončni«, to je na severozahodni strani Robanovega kota (Vršník, Knez in Háudej, vse ob poti na Strélovec), to je vsa naselitev Robanovega kota. Prebivalci kmetij na Kněžjem, na Háudejevem in na Vrhu se imenujejo Planinci. Mednje štejejo tudi Oprésnika na Opresju, ki je na desnem bregu Savinje že blizu Solčave. Glede na Solčavo pa so vsi

⁴ Raduho in Olševa imenujejo Solčavani Solčavske Karavanke. V strokovni literaturi se šteje Olševa z južnim predgorjem od Pavličevega sedla na vzhod do Slemenca in na jugu skoraj do Savinje h Karavankam, Raduha pa v celoti k Savinjskim Alpam.

Potočnikova (desno) in Rogarjeva (levo) v Proštiji pod Olševo. Zadaž zahodni del Olšene s Potočko zifalko (zaznamovana je z belim krogom)

kmetije, ki prebivajo na kmetijah niže Solčave, pa naj si bo v dolini ali na pobočjih, Doljanci⁵.

Ko se cesta od Rogovilca proti Robanovemu kotu neha vzpenjati, se pokaže slika, ki ostane v trajnem spominu. Pred očmi se razteza široka zelena jasa, na njenem robu Govčeva domačija, ob straneh strma gozdna pobočja, v ozadju pa v vsej svoji veličini visoko navzgor z burjem⁶ porasla skalnata sivina v nebo kipeče Ojstrice s Škrbino, Krofičko in Utami; pogled, ki bi ga želel imeti neprestano pred očmi. Ojstrica z nobene strani tako ne zasluži svojega imena kot prav iz Robanovega kota.

Ob poti tik za Govcem zagledamo pred seboj prostrano Robanovo domačijo, ki sega s posameznimi gospodarskimi poslopji do Bele in čez njo. Robanov mlajši sin, danes že šestdesetletnik, Vršnikov Jože, je bralcem zadnjih letnikov PV dobro znan po zanimivih »solčavskih zgodbah«, »drobcih iz Solčave« in raznih drugih opisih narave na Solčavskem in iz življenja solčavskih dedov in pradedov; poleti ga boste dobili na planini v Kotu⁷.

Malo naprej od Robana nas popelje pot na obširni Travnik, to je prostrana, ca. 10 m visoka prodna terasa, ki jo Roban uporablja za travnik in pašnik; pri

⁵ Ta, kot tudi kasneje naznačena domača imena za skupine prebivalcev na Solčavskem glej v: Dr. Fr. Mišič, O ledinah in hišnih imenih okoli Solčave, ČZN XXXIII/1938, str. 191–201, kjer je tudi poskusna razlaga domačih imen posameznih kmetij.

⁶ Domač izraz za pritlikavo ruševje v gorah nad gozdno mejo.

⁷ Pravi kot v dolini, tako, kot ga pojmujejo domačini, je res v Kotu, to je na koncu doline. Podobno jo tudi v Logarski dolini, to je v Logarjevem kotu in v Matkóvem kotu.

prvi košnji pokose ves travnik, otavo pa le od hleva, ki stoji sredi Travnika, navzdol, gornji del pa popase jeseni govedo, ki se vrača s planine v kotu doline v začetku septembra; tedaj hodi mlečna živina vsak večer domov na kmetijo, juničke in jalova živina pa prespi v hlevu na Travniku. Hudourniški potok Žlebnik, ki priteče izpod Strelovca, reže v severnem delu Travnika na dva dela. Ko je pred davnimi leti neki pastir požgal del vzhodnega pobočja Strelovca, ki je danes že deloma zaraščeno, je začel Žlebnik še bolj divjati in tako še huje razrezovati Travnik. — S Travnika je lep razgled nazaj na mogočno Raduho in naprej v Kot, ki ga amfiteatralno obdajajo visoki apnenčasti vršaci od Ut in Krofičke na desni preko Ojstrice, Male Ojstrice, Velikega Vrha do dolgega strmega zahodnega roba Veže na levi.

Pod Travnikom je hudourniška struga Bele na debelo zapolnjena z apneniškim prodom različne debeline, katerega odlaganje je še pospešila leta 1939 zgrajena, ca. 4 m visoka pregrada v strugi, ki je že do vrha zasuta s prodom. Hude ure poženo po hudourniških grapah obilo vode in z njo kamenja in grušča v dno doline in odtod dalje navzdol po strugi, ki je sicer brez vode, do široke struge pod Travnikom, kjer voda velik del tovora odloži. Samo eno neurje je bilo dovolj, da je bila v dobri uri polna struga za pregrado in je nato prod spet drl čeznjo. Razdivjana voda se z divjo silo zaletava tudi na levo v bočje Travnika, kjer iz neporaščene ježe v spodnjem delu zlahka spodkopava sipek prod, ki drži v strugo; s te strani je Travnik zato najbolj ogrožen. Ta proces se je po zgraditvi pregrade še pospešil. Robanovi varujejo Travnik na ta način, da polagajo na najbolj izpostavljenih mestih povprek v strugo smrekova debela, ob katerih se voda odbija proti sredini struge. V eni od hudih ur je stari Roban posekal v ježi travniške terase dve smreki in jih zavalil povprek v strugo, da je tako preprečil še večje pustošenje.

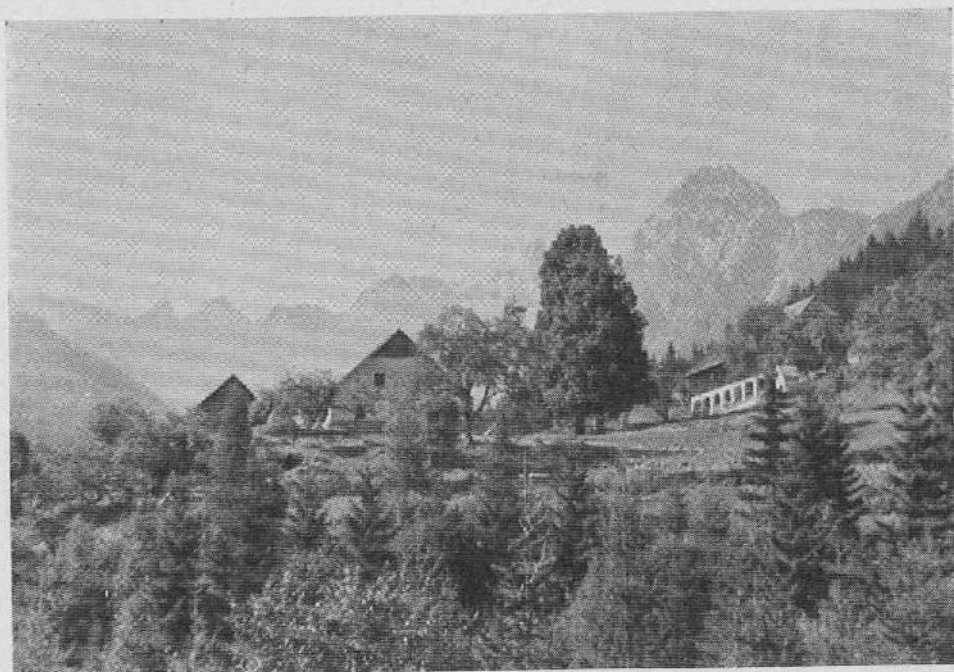
Malo niže pregrade pod Travnikom izvira v roju hladnih izvirkov (okrog 6° C) Bela, ki je že pri izviru tako močna, da lahko malo bolj spodaj žene Robanov mlin in žago. Odkar so zgradili pregrado, je izvir stalnejši.

Slabe pol ure prijetne hoje od Travnika skozi lep smrekov gozd, ves posejan z velikimi, z mahom poraslimi ledenišskimi skalami, in že smo v kotu doline, v višini ca. 900 m, na prijazni Robanovi planini sredi krčevine, ki ji pravijo domačini na Solčavskem tudi novina; od Rogovilca smo se skoraj neopazno vzdignili za ca. 300 m. Na planini je stan za pastirja in majerico, hlev za živino in še prijazna koča za prenočevanje. Planina se danes, žal, polagoma zarašča s smrekami, zato se pašnik čedalje bolj umika gozdu. Ker je premalo paše, je mogoče danes prepasti na planini le okrog 10 goved, medtem ko so jih pred vojsko z rednim trebljenjem planine prepasli tudi do 50.

Kót obdajajo s treh strani veličastne stene s številnimi vrhovi. Kateri so ti in še kaj od tu, pa glej Jožeta Vršnika spis v PV 1954, str. 381–382, z naslovom: Drobci iz Solčave — Robanov kot.

Robanov kot je zaščiten, toda le v toliko, da ne smejo delati avtomobilske ceste. Na celem Solčavskem je samo Robanov kot v celoti, z bližnjimi kmetijami na obeh straneh Savinje do Solčave, ušel barbarskemu divjanju Nemcev v pozni jeseni leta 1944, ko so požigali po Solčavskem, in je tako ohranil staro lice.

Med Rogovilcem in Solčavo se v mehkejših lapornih apnencih dolina ob Savinji toliko razširi, da je v nji dovolj prostora za cesto in nekaj hiš, ki so ob nji. Z gozdom zaraščena pobočja se spuščajo položneje z obeh strani proti Savinji. Na njih samevajo više zgoraj redke samotne kmetije, tako na levi Tostovršnik in na desni Oprésnik, nekatere med njimi pa so že opuščene, n. pr. Šópar, medtem ko se je Suhadólnik prestavil v dolino. Opuščanje in siroma-

Gradišnikova domačija v Matkovem kotu na terasi, 920 m visoko

šenje kmetij, zlasti hribovskih, je v vsej Gornji Savinjski dolini in še posebej na Solčavskem pojav, ki zavzema čedalje večji obseg. Ljudje, zlasti mlajši, se nočejo ubijati od jutra do večera s trdim delom na kmetiji in se rajši zaposlijo pri gozdnih delih ali gredo za lažjim zaslužkom v mesta, v rudnike in v industrijo, v zadnjih letih v Črno-Mežico in v Guštanj-Ravne, precej pa jih je tudi v nižjih in višjih šolah in tako tudi izgubljenih za kmetijo. Delovne sile je zato na marsikaki kmetiji zmeraj manj. Ta proces je na delu že nekaj desetletij in kaže, da ga bo vedno težje zavreti. Zato ni čuda, da srečujemo pogosto na Solčavskem namesto cvetočih kmetij razpadajoče domove ali celo le ruševine. Med vojsko so bile skoraj vse kmetije na Solčavskem požgane. Precej so jih že obnovili, nekatere še vedno obnavljajo, nekaj pa jih niso postavili na novo.

Solčava je največja in obenem edina sklenjena vas na Solčavskem. Povsod drugod je naselitev le v obliki samotnih kmetij. Širi se blizu 2 km na dolgo po dolini Savinje, ki je tudi tod toliko široka, da si je v nji mogoče na ravnem ali na skromnih terasah postaviti domačijo. Hiše so na Gmajni, to je, od središča vasi proti zahodu, postavljene na redko na obeh straneh Savinje, le okrog središča vasi, to je ob Zadružnem domu, pošti, hotelu Rinki in cerkvi stoje malo bolj na gosto. Solčava leži ca. 650 m visoko. Razen velikega, lepega Zadružnega doma in spomenika vojnim žrtvam vzbuja pozornost tudi cerkev, ki se z navzgor kipečo gotško arhitekturo lepo prilega naravnemu okolju; zaradi umetnostno-zgodovinske pomembnosti (zunanje freske, romanski kip) je zaščiten kot kulturni spomenik.

V Solčavi je malo kmetov (okrog 10%). Mednje bi smeli šteti le oba Icmanka (Zgornji in Spodnji) in Hribernika. Največ je gozdnih delavcev, precej pa tudi obrtnikov. Na levem pobočju nad Savinjo sta dve opuščeni kmetiji v višini 850 m — Pogorévčnik in Hribernik; slednji se je preselil v dolino k cesti. Na Vidmu, to je na levem bregu Savinje pred središčem vasi, je lepa nova šola in poleg nje nekaj zasilnih stavb, v katerih prebivajo predvsem gozdni delavci. Solčava je bila naseljena presenetljivo zgodaj, med leti 1000 in 1200. Ko so odkrivali Savinjske Alpe, v Frischaufovem času, je predstavljala važno izhodišče za posamezne ture. Kasneje se je razvila za takratne razmere v pomembnejše turistično središče. Ker so jo Nemci v jeseni leta 1944 do tal požgali (danes je že skoraj v celoti obnovljena), je začela spet pridobivati na turističnem pomenu šele zadnja leta. V Solčavi je večji turistični objekt »Hotel Rinka«, nekaj gostov sprejme tudi mikavni Zadržni dom, nekaj postelj pa je na razpolago pri privatnikih. Turizem v Solčavi hromi, vsaj deloma, bližina Logarske doline (4 km); polno je zasedena le ob višku sezone, ko v Logarski ni mogoče dobiti kotička za daljši oddih ali tudi le za enkratno prenočevanje. Ima redno avtobusno zvezo s Celjem in Ljubljano, ki pa je zvezana z zoprnim in zamudnim presedanjem in poscdanjem na Ljubnem. V sezoni ima s Celjem redno direktno zvezo, z Ljubljano pa le ob sobotah in nedeljah; vse to velja tudi za avtobusne zveze z Logarsko dolino. V Solčavi živi danes okrog 400 ljudi, na vsem Solčavskem pa okrog 750. Leta 1890 in leta 1931, ko so jih v zadnjih 150 letih našteali največ, jih je bilo okrog 850, torej 100 več ali za 13,5 %. To je veren dokaz za depopulacijo na Solčavskem, vsaj od leta 1890 naprej, s krajšo prekinitvijo med obema vojskama.

Iz Solčave drže pota na več strani. Ob Savinji navzgor pridemo v Logarsko dolino, navzdol ob reki pa na Ljubno-Radmirje in dalje na Celje in Ljubljano, čez Črnelec. Na severno karavanško stran omogočajo dostop tri globoko zarezane doline: dolina ob Ilašekarjevem grabnu na zahodnem koncu vasi, po obrobju katere je najkrajša pešpot k Sv. Duhu, središču hribovskega naselja Podolševa; ob potoku Júrčefu, ki se izteka v Savinjo v središču Solčave, pelje strmo navzgor vozna pot v Podolševo; na vzhodnem koncu vasi pa nas po dolini Klobaše, ki je strmo zarezana na zahodni strani Raduhe, popelje pot visoko navzgor na 1300 m visoko Sleme med Olševo in Raduho in čezenj v povirje Meže. Po dolini Klobaše so v spodnjem delu zgradili v zadnjih letih v dolžini 2 km navzgor kamionsko pot, naprej pa je le vozna pot.

Solčavske Karavanke so svet zase in pravo nasprotje apneniških Savinjskih Alp. Zajemajo svet severno od strmih apneniških »peči« nad Savinjo (Hude peči nad Solčavo ter Strévcove, Gólarjeve in Kleménčje peči zahodno od nje), vključujoč Olševo, na zahod pa segajo do razvodja, ki poteka severno od Jerebičja čez Pavličevo sedlo, Mali in Veliki Vrh na Pastirkov in Stresčov vrh do zahodnega vzhodja Olševe. Razen Olševe, ki je iz apnenca in zato po obliki podobna Savinjskim Alpam, so solčavske Karavanke iz mehkejših, čeprav starejših kamenin, ki vode ne propuščajo. Zato jih na gosto režejo potoki in so močno razčlenjene s prečnimi dolinami in pregibi v pobočjih. Te je izrabil človek za naselitev, ko je nanje v prisojeh postavil prijazne samotne kmetije na novinah sredi lepih iglastih gozdov. Rast gozdov in kultur omogoča debela prst, ki se tvori na hitreje razpadajočih nepropustnih kameninah. Če gledamo podolševske solčavske Karavanke z Raduhe, se kažejo kot nižji uleknjen svet med Olševo in apneniškiimi pečmi nad Savinjo, ves v temnih smrekovih gozdovih, ki jih prekinjajo svetlejša krčevine in na njih bleščeča se domovanja samotnih kmetij. Te se raztezajo od Bukóvnika na vzhodu, ki je v višini 1330 m najvišja

Raztrgan svet v povirju Savinje s pogledom od Matka v Matkovem kotu, ca. 1200 m visoko, na Sleme med Olševo (levo) in Raduho (desno). Spredaj Klemenčja peč, za njo Golarjeva in Strevcova peč in v sredini zadaj Huda peč

kmetija na Slovenskem, do Cónnika in Përka daleč na zahodu. Ta svet je, če ga gledamo od zgoraj, po svoje tako lep, da ga je težko najti še kje v naši sicer tako lepi Sloveniji.

Solčavske Karavanke so najgostejše naseljen svet na Solčavskem, če izvzamemo Solčavo. Največji del kmetij, od Bukovnika na zahod do Sv. Duha, vključujoč Kolárja, spada danes pod hribovsko naselje Podolševo, zahodni del pa pod Logarsko dolino. Domačini imajo za prebivalce posameznih skupin kmetij svoja domača imena. Tako so prebivalci pri Bukovniku, Osójniku, Róbniku in Pródniku Zaregljanci (ob poti na klancu, ki pelje na Sleme), Štiftar, Majdác in Martínc so na Citriji (zadnja dva si med vojsko požgane domačije nista obnovila na Citriji, ampak sta se prestavila niže proti potoku Jurčefu, prvi na svojo »Pustoto« in drugi k staremu hlevu; Štiftar je kmetijo restavriral na starem mestu), Rámšak nad Solčavo je na Ramšiji, Rávníčar malo više pa na Ravnici. Vse ostale kmetije v Podolševi pa spadajo v Proštijo. Te so: Zgornji in Spodnji Ušóvnik, Macésnik, Strgár⁸, Potóčnik, Rógar, Plódar, Strevc in Kolár. Med Proštovce so spadali še: Jamnik oziroma Jamelnik, opuščen leta 1901, Krofič, opuščen pred drugo vojsko, in Gólar, ki si med vojsko požgane domačije ni obnovil. Zahodno od Proštovcev so Ribničani in sicer: Kleménšek, Pastírk⁹, Ložékar, Šúmet, Žíbovt, Cónnik in Përka. Skoraj vse kmetije v solčavskih Karavankah so v višini nad 1100 m in so zato v povprečku najvišje na Slovenskem.

⁸ Propadla kmetija, ki je danes v lasti bivšega solčavskega trgovca, pri katerem se je Strgar zadolžil. Danes živita na kmetiji le sestra bivšega lastnika in njena hči.

⁹ Med vojsko požgana, ki je pa niso obnovili. Danes je na nji privatna planina. Na opuščenih kmetijah: na Krofičjem, pri Jamniku in pri Kolarju so planine solčavske kmetijske zadruge.

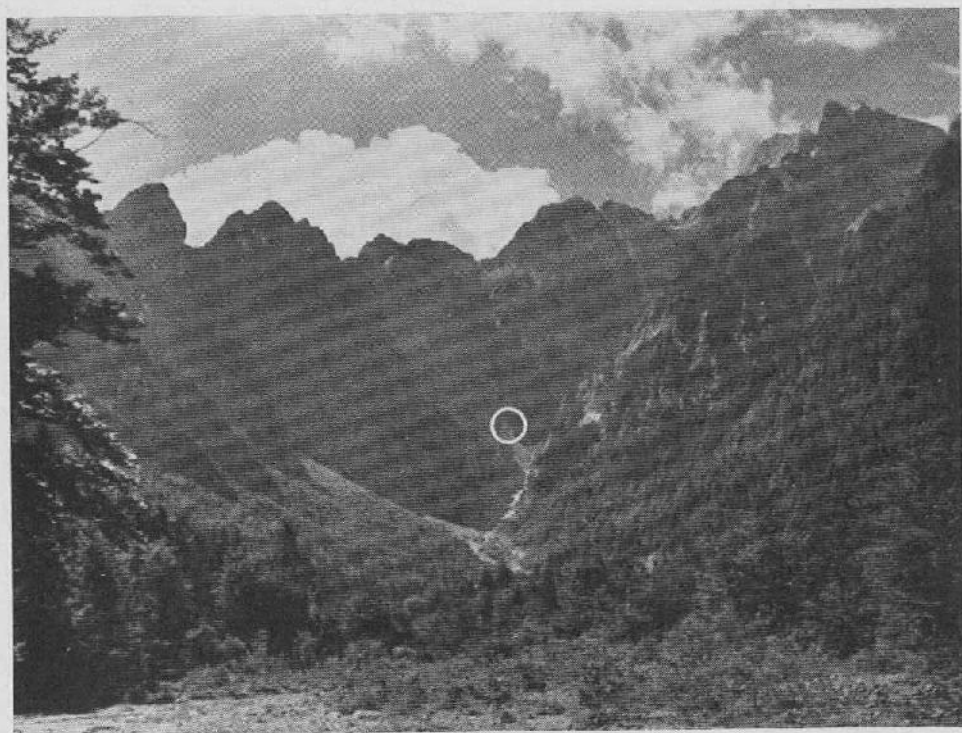
Na Kleménčjem, malo naprej ob poti k Sv. Duhu, je v višini 1155 m manjši izvir mineralne vode, imenovan Kisle vode. Voda v njem je hladna, 6,5° C, karokusna, čeprav ima veliko železovih primesi. Klemenšek pravi, da je najboljša ob ponedeljkih.

Posebno mesto v solčavskih Karavankah ima *Olševa*. Ker je iz trdega školjkovitega apnenca, je podobna goram v Savinjskih Alpah. Strma je, skalnata, porasla z redkim gozdom do višine okrog 1800 m, više zgoraj pa le z burjem in ruševjem, po katerem se skozi vse poletje pasejo črede ovac. Blizu 5 km na dolgo se vleče v smeri vzhod-zahod in zapira pogled proti severu. Vzdiguje se precej enakomerno visoko (okrog 1850 m) z najvišjim vrhom Govešča ali Govca, 1929 m; višja je na zahodu, nižja na vzhodu. Z nje je zelo lep pogled na Savinjske Alpe, na Raduho in daleč po Slovenski Koroški. Posebej znamenita in po vsem znanstvenem svetu znana je postala, ko je prof. dr. Srečko Brodar v predvojnih letih odkrival v 1700 m visoki kraški jami na zahodnem delu, imenovani Potočka Zijalka, sledi bivanja ledenodobnega človeka, ki je hodil vanjo v toplejših obdobjih ledene dobe na lov za živalmi, predvsem jamskim medvedom. Samo teh je v jami pobil na tisoče, jih tam raztelesil, deloma použil, ostanke pa znosil v svoja stalna bivališča, ki so bila verjetno niže spodaj, v gozdu in predvsem bliže vode. Z večletnim izkopavanjem jamskih plasti so prostor v jami močno razširili. Danes služi jama za zatočišče ovcam, saj dobe v nji tudi nekaj vode, ki kaplja od jamskega stropa. Če boš šel, popotnik, tod mimo in pogledal v jama, se ne straši zelenih žarečih lučic in pritajenega stokanja, saj je vse to le čreda počivajočih pohlevnih ovčic. Turistična pot na Olševo pelje čisto ob jami. Ker reže del zahodne Olševe državna meja in drži pot v tem delu prav ob nji, je žal le malo obiskana.

Pa se prestavimo spet nazaj k Savinji. Na zahodnem koncu Solčave, pri Lášekarju, se dolina Savinje spet močno zoži v Sotesko, ki se vleče skoraj do Klemenškove žage¹⁰, v kateri so morali vsekati prostor za cesto v steno. Malo naprej od Soteske se vzdigujejo na levi strani Savinje strme in gladke stene Strevčove in Golarjeve peči, katere loči med seboj potok, ki priteče s Karavank mimo Sv. Duha. Izpod sten Golarjeve peči se spušča v Savinjo strmo melišče, po domače »peski«, po katerih spuščajo pozimi les do vode in ceste, ki je čisto nad njo. Nad strmo, ca. 50 m visoko pečjo, ki se vzpenja naravnost iz Savinje, čepi skromna Pečnikova bajta, nekdaš kajža Strevčovih s Proštije. V nji prebiva danes le mati, Strevčova hči Micka, ki je morala od doma s skromno doto (20 gold. in eno kravo), ker je ljubila hlapca, ki staršem ni bil po volji, in njena hči. Mati še danes tarnajo za pokopano pravico, ki jim je bila baje priznana v očetovi oporoki, v kateri naj bi jim bil dal v last Strevčovo domačijo.

Dalje od mosta pri Klemenškovi žagi se začne dolina ob Savinji spet širiti. Vse širša postaja in po slabem kilometru ceste se odpre na levi, to se pravi z južne strani, biser Solčavskega, lahko rečemo tudi biser slovenskih Alp — *Logarska dolina*. Največja lepota in edinstvenost Logarske doline je v tem, da ji takoj z njenega začetka vidiš širok amfiteatralni dolinski sklep, ki se vleče od veličastne Ojstrice s Krofičko in Utami na vzhodu, preko Škarij, Babe, plečate Planjave in Jermanovih Vrat (Kamniškega sedla) do Brane na zahodu. Če hočeš videti še ostali zahodni del kamenitih velikanov, to je Tursko goro in

¹⁰ Na žagi živi Klemenškova družina, odkar so ji Nemci v jeseni l. 1944 požgali kmetijo v višini 1145 m. Ta je danes le deloma obnovljena. Na njej je zaenkrat le živina, ki jo hodijo oskrbovat vsak dan domači ca. 450 m visoko, ki obdelujejo na kmetiji tudi zemljo.

Zatrep Matkovega kota s snežiščem v Skafu (zaznamovano z belim krogom)

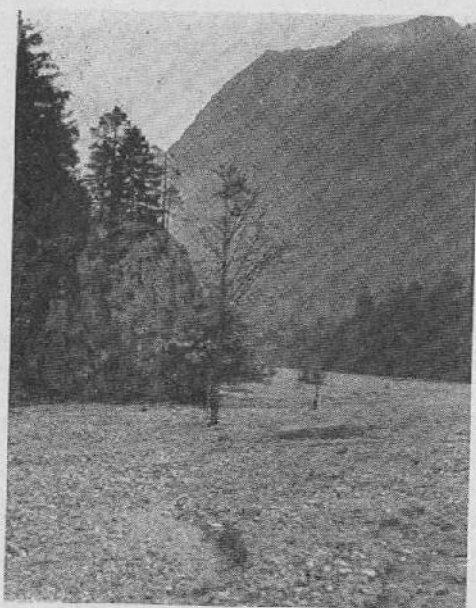
Rinko, pa moraš iti malo navzgor po široki dolini, vsaj do njene srede. Tako neposreden pogled z začetka doline do njenega konca je mogoč zato, ker se ploska, več sto metrov široka in okrog 7 km dolga dolina, v skoraj ravni črti zajeda na jug v osrčje Savinjskih Alp, ki se nam tako na mah prikažejo pred očmi. Poseben mik doline je tudi v tem, da jo obdajajo strma, razdrapana pobočja, visoko navzgor zaraščena z gozdom, le gore v ozadju, ki v visokih in navpičnih skalnatih stenah padajo od najvišjih vrhov proti dolinskemu dnu, zaradi prevelikih strmin in plazovitega terena niso poraščene z gozdom; ta sega le po položnejših starih peskih, ki jih je zlasti v zgornjem koncu doline veliko. Desno, to je zahodno pobočje doline, je mnogo bolj strmo kot vzhodno. V njem so navpične gole apniške stene, preprežene z navpičnimi prelomi, ob katerih so vode in mehanično preperevanje izdelale strme grape ter večje in manjše izjede, nekatere podobne kraškim jamam, tako Sp. in Zg. Vranička zijalka ter Bukova zijalka. — Še v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja so bila dolinska pobočja brez gozda in poraščena s travo in rušo, na katerih se je pasla drobnica z daleč poznano solčavsko ovco. Zaradi konkurence avstralske ovce merinos in zaradi nazadovanja živinoreje nasploh, ne samo tu, ampak skoraj povsod v alpskem svetu, so se pašna pobočja polagoma zarasla z gozdom.

Pozornost vzbuja Logarska dolina tudi zato, ker se že na začetku doline odpre pred nami široko plano dno, brez gozda, poraščeno z bujno zeleno travo in pisanimi rožami, po katerem se vije Črna, s strugo, zaraščeno z vrbjem in

jelšami — dolina, ki bi bila brez obdajajočega jo visokogorskega sveta podobna neštetim dolinam in dolinicam v nižjem, predalpskem svetu in terciarnem panonskem obrobju, za alpski svet pa je nekaj posebnega. Da je tako, je spet vzrok v mlajši razvojni geološki zgodovini, ko se je v dolini ob koncu ledene dobe zadrževalo za umikajočim se ledenikom jezero, v katerem so se odlagale ilovice. Zaradi teh je dno ravno in še danes rahlo močvirnato, zato nosi tudi ime »V Logu«. Po njem se imenuje kmet Logar in odtod tudi Logarska dolina. Solčavani še danes pravijo, da gredo v Log in ne v Logarsko dolino. Pa še nekaj logično sledi iz tega. Od tako imenovanega drugega izvira (po domače vira) Savinje nad Logarjem teče po spodnjem delu doline potok, ki mu pravijo domačini Črna; od izvira dalje teče razcepljen v dva kraka, naravnega na vzhodu in umetnega mimo Logarja, ki se združita v enotno strugo malo nižje kmetije. Črna mu rečejo zato, ker teče po temni ilovici in je v primerjavi z raznimi Belami, ki tečejo po apneniškemrodu, tako tudi sosednja Bela v Robanovem kotu, res črna. Za domačine se zato Savinja ne začneja v Logarski dolini, ampak po združitvi Črne in Jezere, to je potoka, ki priteče iz Matkovega kota; združita se tik pred vstopom v Logarsko dolino. Oba izvira »Savinje«, to je zgornji, pod Okrēšljem, in drugi, nad Logarjem, potemtakem nista izvira Savinje, ampak Črne. Podobno »udomačeno« ime je tudi za slap »Rinko«, za katerega poznajo stari Solčavani tudi ime Vodopad; nekateri tujci ga imenujejo tudi slap »Savinja«, ali celo čisto neljudsko »Logarski Šum«. Vse te in podobne cvetke so izpod peresa prvih pišočih turistov in raziskovalcev, ki so zahajali v te neznane kraje in ki se na domačine niso obračali ali jih niso razumeli. Po teh se stari grehi prenašajo iz roda v rod in so zato danes že Solčavani redki, ki še niso pozabili na izročila dedov in pradedov. Zavedam pa se, da so se nepravilna imena že tako ukoreninila, da jih ne bo mogoče odpraviti. Dobro pa je nanje opozoriti.

Logarska dolina je slabo naseljena. Na novini v začetku doline je Logarjeva domačija in tik nad Jezero, že na levem bregu, Podbrežnikova. V sredi doline, v Plesti, je prav tako v novini sredi gozda kmetija Plesnik. Med Logarjem in Plesnikom je ob cesti nekdanja Podbrežnikova pristava, Juvančja, v kateri prebiva danes devetčlanska družina. Obe veliki kmetiji, Logarjevo in Plesnikovo, so Nemci v jeseni l. 1944 do tal upepelili; Plesnik je danes vsaj deloma že obnovljen, Logar pa le za silo. Prestirna pobočja na obeh straneh doline so nenaseljena, ker ni na njih položnejših ploskev; kolikor jih pa je, so za stalno naselitev previsoke, zato so na njih le planine. Tako sta na vzhodni rebri, 1330 m visoka, danes opuščena Plesnikova planina in na obsežnih Klemenčjih jamah (globoke vrtače na ploskem kraškem svetu), že pod Ojstrico, Klemenškova planina v višini 1200 m, kjer v manjši meri še pasejo. Na Klemenčjih jamah je danes Zavetišče pod Ojstrico pod upravo PD Solčava. V dnu Logarjevega kota je v višini 900 m Logarjeva planina, ki pa je služila svojemu namenu le do konca vojske; od lani je tam planinska koča, prav tako pod upravo PD Solčava.

Kót Logarske doline, imenovan tudi Ogrдец (na severnem vznožju Planjave nad Kotom je Zaogrдец, staro, zaraščeno melišče!), se na zahodu v več stometrski strmi skalni stopnji odsekano vzpne na visoki zaključek doline — na Okrēšelj. Malo pod njim izvira ledenomrzla »Savinja« (3° C), ki brzi po slikoviti, strmi hudourniški grapi do roba stene, v katero je zajedena in pada preko nje v spodnjem delu v ca. 80 m visokem slapu Rinka. Od Rinke teče voda le še kratek čas po strugi, nato pa izgine v grušč in prod, s katerim je na debelo

Nad pregrado pod Travnikom je struga zatrpana s prodom hudourniške Bele

Del pred leti regulirane hudourniške struge »Savinje« v Logarski dolini, v Kotu. Zadaj za hodni del Brane in Turska gora

natrpano dolinsko dno v Kotu, pa tudi v Plesti, šele proti Logu se polagoma stanjša¹¹; izpod njega privre na dan drugi vir »Savinje«.

Okrešelj obdajajo strme stene Brane, Turske gore, Rinke, Mrzle gore, Hudih Dan in Hudega Praska, na zahodnem koncu, to je v spodnjem delu, pa ga obkroža morenski nasip, ki ga je pustil za seboj ledenik. Na Savinjskem sedlu (zanj se sliši tudi ime Vrh Mrzlega dola) se prevali prehod z Okrešlja po Mrzlem dolu proti Belski Kočni v porečje Drave in na Zgornje Jezersko ali Ravensko Kočno na savsko stran. Za morenskim nasipom je na Okrešlju manjša zelenica, kjer je planina, na vrhu nasipa pa v višini 1378 m Frischaufov dom, ki je že doslužil in bodo zato v kratkem začeli postavljati novega.

Tudi po Logarski dolini se je v ledeni dobi z okoliških gora spuščal ledenik do začetka doline. Pustil je sledi v grobljah (na groblji je Podbrežnik in gostišče Sestre Logar) in posredno tudi v ilovici, na robu katere je Logarjeva domačija, medtem ko je Plesnik na produ in grušču, ki ga je kasneje nanese hudourniška »Savinja« s pritoki. Tudi Juvanija je na grušču, toda že čisto na meji z ilovico.

¹¹ Ob visoki vodi, zlasti ob hudih urah, dere voda naprej po sicer suhi strugi in nosi s seboj velike množine grušča in proda, ki ga nabere med potjo. Do nedavnega, ko so strugo regulirali, je v Kotu vdiral voda čez strugo v gozd in dalje, skoraj do Plesnika, in nasula po gozdu proda tudi do 1 meter na debelo. Ob takih priložnostih nosi kamenje tudi voda, ki pada čez slap, kjer se odbija na lehnjakovem stožcu pod slapom in silovito žvižga, ko leti po zraku. To kamenje je za človeka zelo nevarno. Zaradi zaščite Plesnikove domačije so hudourniško strugo v Plesti zregulirali že predavnimi leti.

Opomnim naj še na eno prirodno znamenitost v Logarski dolini! V dnu Kota, pod zahodno steno Rjavčkega vrha¹² in pod severno steno Planjave, se na peskih stiskata dve večji snežišči, ki jih je videti že ob vstopu v dolino. Držita se skozi vse leto, pa čeprav ležita le med 1050 in 1100 m visoko. Le redkokdaj se zgodi, da jih pobere poletje. Da lahko kljubujeta toploti in sončnim žarkom v tako nizki legi, je vzrok v tem, da se s sten po kaminih, ki se stekajo na snežiščih, nagrmaadi pozimi in spomladi veliko snega, ki ga poletje vsega ne more pobrati, še posebej, ker sta snežišči izpostavljeni sončnemu obsevanju le v času, ko stoji poleti sonce v opoldanskih urah najvišje, pa še takrat padajo nanju sončni žarki zelo poševno, kar njihovo moč slabi. V Logarski dolini je zato tudi poleti mogoče priti do snega le z majhnim trudom. Spodnje, nižje snežišče leži ob vstopu turistične poti v Grlo, zgornje pa nekaj više na peskih pod steno Planjave. Ledinsko ime za to je Pod Podami.

Naravne lepote, ugodno visokogorsko podnebje z blažilnim vplivom obsežnih okoliških gozdov, predvsem pa cesta ob Savinji navzdol, vse to daje Logarski dolini izvrstno podlago za poletni turizem in tudi za klimatsko zdravljenje. Danes je deloma razvit le turizem, o zdravilišču pa tu, žal, še ne moremo govoriti; v ta namen je le nekaj postelj, ki jih ima v zakupu socialno zavarovanje v Planinskem domu za okrevance iz južnih republik. V dolini sta dva večja turistična objekta. V Plesti je velik, lep in naravnemu okolju dobro se prilagajajoč Planinski dom z dvema stranskima poslopjema, ki ima danes na razpolago 131 postelj. Postavljen je bil leta 1953 na mestu med vojsko požganega Aleksandrovega doma in bližnje, prav tako požgane Tillerjeve koče in Piskernikovega zavetišča. Tik za Planinskim domom pada s hriba več deset metrov visok slap Palenk; ob suši presahne, ob visoki vodi pa je zelo veličasten, ko pada v obliki široke pahljače čez steno. Na začetku doline stoji še iz predvojnih časov znano gostišče Sestre Logar, ki je bilo med vojsko požgano in je danes le deloma restavriran; v njem je turistom na voljo 19 postelj. Razen teh sprejme turiste na prenočevanje le še planinska koča na Logarjevi planini v Kotu in Zavetišče pod Ojstrico, ki pa je malo od rok. V poštev pride tudi Frischaufov dom, do katerega pa je skoraj tri ure hoda. Okrog 10 postelj se da dobiti tudi pri zasebnikih. Pred vojsko sta imela hotela tudi Logar in Plesnik, ki so ju Nemci požgali, po vojski jih pa nista obnovila; Logarju stoji le še pokrito ogrodje, Plesnikovo so pa pred leti podrli, pač pa si je Plesnik postavil gostilno. Za dvig turizma v Logarski dolini, za katerega si mnogo prizadeva okr. ljud. odbor Celje, nameravajo postaviti velik hotel v spodnjem delu Kota, ki bo povezan s cesto, podaljšano še naprej do blizu slapa (cesto že delajo). Razširili bodo tudi Frischaufov dom na Okrešlju, do katerega bo od slapa navzgor speljana nihalna žičnica, ki ne bo kvarila narave, saj bo brez stebrov, brez izseka in bo dobro skrita v gozdu. Velike prednosti pa nudi turizmu daljnovodna elektrika, kateri je že priključen Planinski dom, v kratkem pa jo bodo podaljšali naprej do Okrešlja.

Iz začetka Logarske doline drži vozna pot ob Jézeri skozi tesno sotesko med Klemenčjo pečjo in Makovimi Kiri v *Matkóv kot*. Skozi sotesko, ki veže Matkov kot z Logarsko dolino, se v brzicah prebija Jézera čez velikanske skale, ki so ostanek podora izpod Makovih Kirov in Klemenčje peči. Skale od podora,

¹² Izpod Rjavčkega vrha, s severne strani, se je 28. junija 1877. leta odtrgal del gore in s silnim truščem zgrmel v dolino in deloma tudi na Klemenčje jame. Za njim se je več dni valil po dolini gost prah. V steni Rjavčkega vrha se še danes dobro vidi kraj, kjer se je plaz utrgal.

visoke tudi 10 m in več, so tudi ob cesti, ki je speljana med njimi. V eno od njih so morali pri zidavi vozne ceste, po kateri se pride za silo tudi s kamionom, napraviti bočni izsek. Na vrhu klanca nad podorom so čez dolino Jezere leta 1934 napravili dve pregradi, ki imata namen zavarovati cesto, ki pelje čisto ob vodi, in obenem zavreti zadenjsko vrezavanje Jezere nekaj sto metrov od pregrade navzgor. Čez pregradi pada voda v dveh lepih slapovih.

V steni Klemenčje peči, malo naprej od pregrad, je ca. 40 m nad cesto ob melišču, ki se spušča v dolino, lepa kraška jama, imenovana Šikančeva zijalka. Nastala je na prepoki v apnencu. V nji je še pred nekaj desetletji živela siromašna »Šikančeva« družina. Morda so v ledeni dobi prebivali v njej jamski praljudje. Lega in položaj jame sta za tako domnevo kaj mikavna.

Še naprej po cesti in ob njej na desni strani je »pravljica« Ribča peč. Ribča zato, ker pravijo domačini, da so v nji zabiti železni kavliji, na katere so baje privezovali ribiči čolne v času, ko je Matkov kot zalivalo jezero. Če rečeš pripovedovalcu, naj te kavlje pokaže, se bo že kako izvil, da mu tega ne bo treba. Po Ribči peči naj bi imeli naziv že spredaj imenovani Ribničani. Razlagajo pa to ime tudi drugače.

Za Ribčo pečo se odpro prvi obrisi gorskega oboda Matkovega kota. Od desne proti levi, to je od zahoda proti jugu in vzhodu, se vrste po grebenu tale imena za posamezne terenske oblike: Jerebičje, 1762 m, (Ravna planina), Strma planina, Grintovec, Veliki in Mali Jévševce, Velika Zelenica, Črni Vrh, Matkova kopa 1957 m, Krnica, Krniška gora, Drne, Mrzla gora 2202 m, Latvica, Hude Dane, Hudi Prask, Okno, Savinjek, Matkova Zelenica, Kóran, Gojne, Ožgan Kir, Velike in Male Vranice. Veliki Vrh 1545 m, Travná dolina, Stržovec, Vrlovec in Makovi Kiri. Odtod pa se kót še ne razkrije v vsej svoji veličastnosti. Tak se nam pokaže šele, če gledamo nanj z obsežnejše terase, ca. 70 m nad dolino Jezere, na kateri kraljuje lepa in velika Gradšnikova domačija. Za to je iskati vzroka spet v mlajši razvojni zgodovini te pokrajine. V mehkejši in vodo manj propustne laporne apnenice, ki sestavljajo spodnji del Matkovega kota, se je Jézera, ki privre na dan izpod grušča v roju izvirkov v srednjem delu doline, močno zarezala in izdelala globoko in tesno, skoraj neprehodno dolino. Nad njo pa se na levi rebri širi prostrana terasa, staro dolinsko dno Jezere; ta ovira pogled spodaj s ceste na sklep doline, čeprav je tudi dolina Matkovega kota skoraj naravnost zajedena v gorski obod na jugu.

Od izvira Jezere navzgor se dolina razširi. Zapolnjena je z apnenčastim gruščem in prodrom, ki ga nosi voda, ki pridere iz gornjega dela doline, po sicer suhi strugi, ob hodih urah. Neurje poleti 1948. leta je na mah odneslo cesto ob Jezeri v tesni dolini od izvira navzdol, više zgoraj ob prodni nasipini pa je naredilo v gozdu pravo razdejanje.

Na južnem koncu, v sklepu, se dolina nenadoma močno zoži. Proti skalnemu zatrepu je mogoče priti po levem pobočju strmega in ozkega hudourniškega grabna, v katerega zgornjem koncu leži pod stenami Hudega Praska snežišče Škof. V dno grabna so navaljene debele skale. Po njem se dolgo v poletje vleče globoko navzdol sneg, ki se na debelo naleti vanj s pobočij, dokler se proti koncu poletja ne umakne pod senčne stene Hudega Praska blizu 1500 m visoko, kjer se obdrži čez vse leto. Snežišče Škof izgine le prav redko; za zadnje stoletje je znano, da je izginilo le dvakrat. Škof ga imenujejo domačini zato, ker pada na snežišče tik pod steno Hudega Praska po kaminu, zlasti še v času kopnenja snega na polici nad kaminom, slap vode, ki gloda v sneg in izkoplje vanj tudi do 10 m globoko luknjo, na obodu katere se širijo koncentrični krogi temnejših

lis — prašne plasti snega iz posameznih let. Do snežišča drži slabo markirana pot, v zadnjem delu kar po izlizanih skalah levega pobočja grabna.

Tudi po Matkovem kotu se je v ledeni dobi spuščal ledenik. Sledi po njem pa je manj kot v ostalih dveh dolinah, ker jih je močno vodnata Jezera s pritoki iz nepropustnega sveta že veliko odstranila.

Matkov kot je naseljen le na začetku in to po bolj razgibanem, sončnem zahodnem pobočju. Tu so štiri kmetije: Gradišnik, Kóčnar, Matk in Pèrk, ki leži najvišje, to je, 1230 m. Malo niže je Matk, 1170 m, Kočnar, 1040 in Gradišnik 920 m. Med Matkom in Perkom sta v Ladicah, v višini ca. 1120 m dve kajži, ki sta namenjeni Matkovim in Perkovicim preužitkarjem. Na desnem bregu, ca. 30 m nad Jezero, pa je skromnejša domačija Vrlóvčnika. Prebivalci Matkovega kota, razen kmetije Perk, in prebivalci vseh treh kmetij v Logarski dolini, nosijo ime Kotjanci. Nemški barbari v Matkovem kotu niso požgali vseh kmetij. Pustili so spodnje, požgali pa zgornji dve, Matkovo in Perkovo.

Danes je Matkov kot manj obiskan, čeprav je v njem še najbolj ohranjena prvobitna divja gorska lepota. Glavni vzrok je, da je od rok, in pa, ker teče po zahodnem grebenu državna meja z Avstrijo, pa čeprav to dolinskemu turizmu ne dela ovir.

Ljudi na Solčavskem živi gozd, deloma živinoreja, in v manjši meri tudi turizem. Druge gospodarske panoge so le malo pomembne. Poljedelstvo je slabo razvito. Zanj je premalo primernih površin, čeprav je res, da hribovski kmetje sadijo in sejejo vse, kar lahko zraste na njihovih njivah: pšenico, ječmen, oves, krompir in krmilne rastline. Ker žanjejo šele v drugi polovici avgusta in v začetku septembra, se večkrat zgodi, da jim žita, tudi pšenico, zamete. Jasno pa je, da tak način gospodarjenja v današnjem načrtnem gospodarstvu ni več mogoč. Še pred nekaj desetletji je bila živinoreja pomembnejša od gozdarstva. V konjunkturi dobi lesa pa je gozd čedalje bolj preraščal pašnike, pa tudi travnike, in število živine je iz leta v leto padalo — gospodarski nesmisel, ki se žal nezadržno širi še naprej. Samo nekaj zgovornih števil! L. 1825 je bilo na Solčavskem 53,6 % vse površine gozda, 19,8 % pašnika in 3,4 % travnika; l. 1900 je bilo gozda 38,4 %, pašnika 15,5 % in 3,2 % travnika; l. 1956 pa je bilo stanje takole: gozd 49,4 %, pašnik 5,6 %! in 0,9 %! travnik. Pa še čedalje več nerodovitnega sveta je! L. 1825 ga je bilo na vsem Solčavskem 20 %, l. 1900 39,5 % in l. 1956 še več, 41,9 %. Tudi te številke dajo misliti. In posledice vsega tega se vidijo že na vsakem koraku: svež gozd na starih novinah, zaraščanje sveta okrog opuščenih kmetij in na marsikaterem planinskem pašniku, padec števila živine iz leta v leto in ne nazadnje siromašenje in propadanje nekdanjih bogatih samotnih kmetij. Treba bi bilo zastaviti vse sile, da se hribovcem olajša trdo življenje, ker bodo sicer počasi vsi pobegnili s kmetij, kar pa ne more biti zaželeno. Velike težave, skoraj največje, jim povzroča povezava z dolino. Po slabih in strmih vozniških poteh spraviti 200, 300 kg težak tovor je za vprežno živino maksimum, ki se od nje še lahko pričakuje. Enemu delu Proštovcev in Ribničanov se v kratkem obetajo boljši časi, kajti Gozdno gospodarstvo bo začelo morda že letos graditi kamionsko cesto od Logarske doline ob Jezeri k Žibovtu ter mimo Ložekarja, Pastirka, Klemenška, Jamnika, Golarja in Kolarja do Sv. Duha in dalje mimo Macenika v Solčavo; od te se nad Ložekarjem odcepi pot na zahod do Perka. Kaj bo pa glede tega s Kotjanci, drugimi Proštovci in Ribničani, pa Zaregljanci, Citrijci in Planinci? Sami tega problema ne bodo mogli rešiti, zato bo morala priskočiti na pomoč ljudska oblast. Kako pusto bi bilo Solčavsko brez hribovitih kmetij! Pa ne samo Solčavsko! Vse naše lepo slovensko hribovje bi bilo brez njih pusto in prazno.

Spomini

MILAN VALANT

Soder

Poslovili smo se od ledenega taborišča na Col du Géant. Srečni in zadovoljni z uspehi smo zapustili bleščeče višave vrhov nad Courmayeurjem. Utrujeni, zaspani in umazani smo se napotili novim doživetjem naproti. Dolomiti, kdo še ni čul zanje, kdo še ni čul za svet vertikale, za gore fantastičnih oblik! Tudi v naših mladih srcih se je porodila vroča želja, da jih obiščemo.

Pod ogromnim obokom na milanski postaji je stal ekspres za Calalco. Obupani smo letali od vagona do vagona, a žal, povsod prenatrpano. Nekaj minut je manjkalo do odhoda, naša gora velikih nahrbtnikov in zabojev pa je še mirno ležala na peronu. Slednjič najde Šerpa nekoliko prostora v hodniku zadnjega vagona in že so romali tovari v vagon na ozki hodnik. Zadnje sekunde se je pritepel v splošno grozo še nek državljan, ki pa ni bil čisto trezen. Kovček je vrgel kar med navzoče, se povzpел na gornjo stopnico, sprevodnik pa je od zunaj zaprl vrata in tako smo pričeli dolgo mučeniško vožnjo. Vozili smo se ponoči in seveda si je vsak skušal najti najprimernejši položaj, da bi malo zadremal in tako se je začelo. »Mož pod gasom« nikakor ni bil zadovoljen. Skušal je govoriti zdaj angleško, zdaj nemško, se sukal in prerival, premetaval kovček in pripravil ljudi do splošnega nezadovoljstva. Po nekaj urah se je malo streznil, a to ni nič pomagalo. Iz kovčka je privlekel trilitrsko steklenico mandeljevega žganja in spet pričel piti. Kmalu nato so se mu oči zasukale in kar mimogrede je oplaknil Marka, nato Šodra, Šerpo in mene. Situacija je postala nevzdržna. Drugače sem miren človek, toda par ur take vožnje je tudi meni načelo živce, roka se mi je kar sama stegnila in do prve postaje smo imeli mir. Komaj se je vlak ustavil, so potniki izstopili, možakar pa nam je v trajno last zapustil mandljevce, ob največjem navdušenju Marka in Šerpe.

V Calalco se je spet pričelo preseljevanje. Bilo je še zgodaj, ljudje na peronu so zaspano gledali v porajajoče se jutro in so se zdramili, brž ko smo se pojavili s svojo ropotijo. Vse lepo po redu, seveda najprej mandljevce in moj aparat.

Nato so zazveneli cepini, zaboji, nahrbtniki, dodatne vreče in šotori. Vse smo v največji brzini prenesli na drug peron in nametali na vlak, ki gre proti Cortini. Komaj je priletel zadnji kos opreme v vagon, že je vlak potegnil. Mandljevlec, neločljiv od opreme, je bil spet na vidnem mestu. Le mojega aparata ni bilo nikjer. Seveda, pustil sem ga na postaji. Škoda, kaj moreš! Toda kmalu se je Šoder ogrel in me pričel spravljati v slabo voljo zaradi aparata, pa sem brž ugotovil, da ga je vzel in da ga nekje skriva. Kolesa električne železnice so monotono udarjala in tudi naše oči so se zapirale in komaj sta nas lepota pokrajine in gore premamile, da nismo pospali.

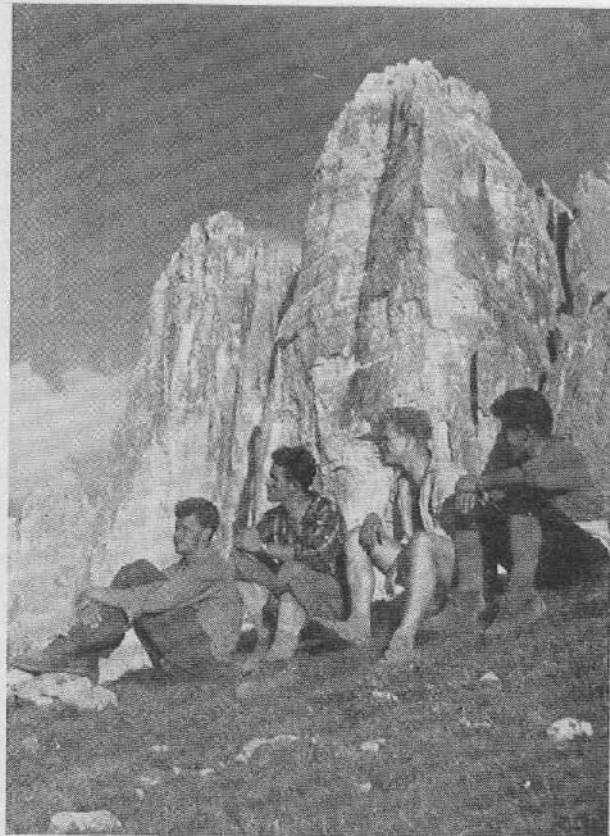
Cortina. Res prijetno mestoce v osrčju gora. Pozdravilo nas je sonce in po mestnih ulicah se je trlo turistov in motorjev. V velikih obarvanih izložbah se je kopičila svetleča se roba. Lepi moderni hoteli in neverjetno lične napol lesene hišice dajejo mestu nekaj posebnega, v ozadju pa Tofana. Tako urejen turistični center bi bilo tudi pri nas veselje gledati. Vendar pa tak obiskovalec, kakršni smo bili mi, ostane žalosten kljub vsej lepoti. Po žepih nam je zvonilo le nekaj drobiža, komaj za avtobus.

Naš material smo prenosili na plečih do avtobusa in če bi nas pravi videl, bi takoj dobili zaposlitev, saj smo natrpali na ramena po dva velika nahrbtnika, v vsaki roki pa zaboj ali vrečo in se tako prerivali do postaje. Z avtobusom smo se prepeljali do jezera Misurina, naprej pa je vozilo majhno, toda močno vozilo do koč Auronzo (2500 m).

Spet nam je bilo vse bolj domače, saj smo bili visoko v hribih med skalami in stenami. Komaj smo se utegnili ozreti po čudovitih hribih, kajti še ta dan smo morali urediti taborišče. Kočo smo si le bežno ogledali, to ni bila koč kot pri nas, tu moraš imeti denar. Šotore smo postavili kake pol ure daleč pod ostenjem Male Cine. Idealen prostor je našel Marko, saj je bil že enkrat tu. Čisto blizu je izviral mrzel studenček, šotori pa so stali na mehki travi med velikimi skalami. Omamljen od čistega zraka in lepote sem zopet pozabil aparat pod kolesi strašila in le Šodru se imam zahvaliti, da sem lahko napravil še kopico slik. Prenašanje opreme, to je bila hrabrost zase, in ko sva se s Šodrom drugič vrnila, sva našla najina sotrudnika v taborišču. Ležala sta na blazinah, molela vse štiri od sebe in spala. Kljub vsemu pa je zvečer že stalo taborišče mladih Slovencev pod mogočnimi stenami Treh Cin.

Jutro je bilo lepo, kot morejo biti le jutra v visokih gorah, toda žal smo ga mi prespali. Sredi dopoldneva smo le privlekli svoje razmajane kosti na plano. Brž smo dokončno uredili taborišče in se po dolgem času pošteno umili. Šerpa pa je s svojim odličnim kuharikom poskrbel za naše želodce. Sploh pa je bil Šerpa dober kuhar in ekonom. Radovednost nam ni dala miru in popoldne smo se že napotili na raziskovanje. Skoraj nemogoča prepadnost severnih sten Velike in Zapadne Cine nas je prikovala k tlom. Brali smo o teh vrhovih, a kaj takega si nismo mogli predstavljati. Zelena visoka planota, posuta s cveticami in majhnimi modrimi jezerci, navpične 600-metrске rumenkaste stene pa so posejane kot zobje v to prelepo preprogo. Pravljichen svet. Bili smo neskončno navdušeni in že zvečer smo zvelkli iz zabojev vso potrebno opremo, da bi zjutraj čimprej vstopili.

Dibonov raz v Veliki Cini se nam je zdel primeren. Vstopa ni bilo treba iskati, kajti tam se je kar gnetlo navez, ki so čakale na vzpon. Bili smo zgodnji, a vseeno je že letelo kamenje iz stene, ki so ga prožile naveze pred nami. Končno smo prišli na vrsto in že v prvih metrih smo opazili razliko med našo in dolomitsko štirico. Vendar smo lepo napredovali, le Šoder, ki so mu pred tednom na Mont Blancu zmrznili prsti na nogah, se je mučil. Reševale so ga

Jeseničani po Cinami

njegove močne roke, s katerimi se je vlekel v višino. Vendar je tudi on imel srečo. Ko je šel po ozki polički na rob lisicam nastavljat, se je nazaj prismejajal z dobrim najdenim kladivom. Lep, trajen spomin. Naveze pred nami so bile zelo živahne, fantje so vlekli dekleta za sabo in pri tem prožili točo kamenja, ki je mimo naših glav žvižgalo v grušč pod steno. Usoda nam je bila naklonjena in srečno smo si stisnili roke na vrhu Velike Cine (3003 m). Šele tedaj smo opazili, da se je vreme nevarno poslabšalo. Brž smo jo ubrali v dolino. Normalen sestop je skoraj težji kot naša slovenska v Triglavu in smo le počasi, tipaje po megli prišli v taborišče. Zjutraj je rahlo pršilo in kar prav nam je prišlo, smo vsaj malo polenarili. Med včerajšnjo odsotnostjo smo dobili tudi sosede, ki so se nedaleč proč naselili v velikem šotoru. Bili so mladi Italijani doma iz Cassinovega rojstnega kraja. Žal pa jih je kakor tudi nas pridržalo slabo vreme le v šotorih.

Naposled se je malo zvedrilo in z Markom sva poiskala srečo v navpičnem Rumčenem razu. Po grušču sva prišla pod steno, ki se iz tal navpično vzdigne okoli 300 metrov visoko. Kljub dobri opreми se nama je zdela stena težka, vse drugače kot naša šestica. Tu so previsni odstavki z redkimi klini, a odličnimi oprimki. Ko enkrat začneš, moraš zdržati do konca, drugače nehote brcaš nekaj metrov pod tovarišem, prosto viseč v zraku. Raztežaj za raztežajem je bil težak, in še nevihta se je pripravljala. Bila sva že preko polovice in težko sva se odločila za povratek. Za seboj sva imela trdo šolo v naših gorah, zato sva videla, da je pametneje, če se umakneva. Vrvi so siknile v globino in počasi sva se spuščala navzdol. Vrv sva zatikala kar za rogljiče v steni in s tem štedila čas in kline. Pred kočo Lavaredo se je nabralo dosti senzacij lačnih turistov, ki

so zijali navzgor in k sreči naju je včasih megla malo prekrila. Pristala sva na široki polici in od tam zlezla na grušč. Na polici sem ves srečen našel zanko, klin in vponko, narava je poskrbela, da nisem odšel brez spominčka.

Ta dan sta Šerpa in Šoder zlezla na Zapadno Cino in skoraj istočasno smo se vrnili. Bilo je megleno, narahlo je deževalo, bili smo slabe volje. V bližini šotorov se je megli pridružil še smrad po dimu in ugotovili smo, da gre le za požgane ostanke italijanskega taborišča. Prav presenetilo nas je pol gajbice paradižnika in pol kante olja, ki so ga pred našimi šotori pustili sosedni fantje. Bili smo jim res hvaležni, saj kaj takega se nam ni še nikjer primerilo in tudi solate že nismo videli lep čas. Veselje za kuharja, še večje pa za nas.

Dobivali smo različne obiske, najbolje se spominjam nekega Nemca - invalida, ki je treniral svojega sina. Dvanajstleten pobič je bil korajžen in spreten in kar kmalu smo bili prijatelji. Marsikaj je vedel, pravil nam je o svojem očetu, ki je v Rusiji izgubil nogo, bilo je čutiti, da dečko ve, kaj je vojna. Še sedaj ga slišim: »Krieg ist nicht gut!« Nek večer nas je spravil v koč, da bi se kaj pomenili. Staremu lisjaku je bilo precej hudo, ker ni mogel v skale, vseeno pa se je z vodnikom priplazil na Zapadno Cino.

Lep dan smo izkoristili v Mali Cini. Plezali smo Inerkoflerjeve kamine, bilo je res prekrasno. Strma stena z dobrimi oprimki, zračnost, razgled. Na vrhu nas je pozdravilo sonce. Naši vpisi so se pridružili že mnogim vpisom obiskovalcev tega lepega vrha. Sestop je mogoč samo s spuščanjem ob vrvi in tako smo se vozili dolge metre zopet pod steno.

Ponoči se je zlobilo, zjutraj so kapljice veselo ropotale po šotorih. Prijetno toplo je bilo v spalnih vrečah in nikomur se ni mudilo vstati. Marku je bilo očitno kar malo dolg čas, svoja široka pleča je obrnil proti meni, verjetno ni bil z menoj v družbi prav nič zadovoljen. Tudi Šodra iz sosednjega šotora ni bilo slišati, gotovo je bil v mislih na Javorniku, pri svoji izvoljenki. Iz prijetne dremavice nas je prebudilo vpitje na cesti pod steno. Bila sta dva Kranjčana, Vinko in Selasi, ki sta prišla s kolesi iz daljne domovine. Na mah je oživel naše mokro taborišče. Odpirali smo konzerve, kuhali in tudi mandljevca je kmalu zmanjkalo. Kljub dežju je bilo izredno veselo, za kar je poskrbel Selasi s svojimi dovtipi. Postavili smo še njihov šotor in spraševali za novice, saj smo bili že dolgo na poti. Ta dan je bil tudi Markov dvajseti rojstni dan in skromno smo ga zalili s steklenico črnega. Ta večer je bil eden od večerov, ki se nikoli ne pozabijo. Luna in zvezde so pričarale srebrno mesečino, v sencah mogočnih sten pa je odmevala slovenska pesem. Zrli smo v plamene plapolajočega ognja, iskreni, dobri prijatelji, vsak čas pripravljeni pomagati, naj bo v dolini ali pa v divjih visokih stenah. Peli smo — bili smo srečni.

Naslednji dan sva se z Markom hotela še zadnjikrat pomeriti v navpičnem skalovju. Že zgodaj zjutraj so se vlekke rahle meglice v ostenju Cin. Vseeno sva se odpravila pod vstop navpičnega raza Mazarana. Pravijo, da je nekaka šestica in napredovala sva kar dobro. Po nekaj raztežajih je pričelo neusmiljeno briti in redke, težke deževne kaplje so nama udarjale v lica. Zeblo naju je, da so nama zobje šklepetali, Trmasta pa sva bila ravno toliko, da na povratek nisva mislila. Meter za metrom sva se pehala navzgor. Proti vrhu bi kmalu zgrešila, toda Marko je odkril klin. Bil je naš dobri, stari kropar, ki sta ga pred leti pustila Cic in Janez. Zlezla sva na vrh, pot je bila posuta s sodro. Počasi sva vsa prezebla sestopala v dolino, v zavetje toplih šotorov. Šerpa in Šoder sta med tem pobrala svoje reči in se odpravila proti domovini.

Veter je preko vrhov gonil težke oblake in tudi z Markom sva sklenila, da odrajava. Naslednji dan sva s pomočjo vedno nasmejanega Selasija in

Vinka prenesla opremo do koč, kjer se je bilo treba spet nekako znajti za prevoz v dolino. Ob cesti je stal lep osebni avto s tablico GB. Šofer nas je z zanimanjem opazoval in že smo upali, da bo ponudil, naj vstopimo. Ker pa ni bilo vse skupaj nič, sem že pričel: »Excuse me, please!« Ustavil sem se, ne, sram me je bilo, da bi prosil. Obrnili smo se zopet proti strašilu in se z njegovim šoferjem nekako pogodili, da nama bo za 400 lir prepeljal opremo do Misurine.

Veter je vrtinčil prah okoli koč in tudi na nebu se je pojavilo modro očesce, tako da je sonce za trenutek posijalo v gore, v stene, kjer smo preživeli lepe dni. Še sedaj jih vidim, čeprav sem tako daleč od njih, še sedaj se spominjam dni, večerov in pesmi.

Srednji vek sredi XX. stoletja

RUDO GOLJAK

Slovenska planinska transverzala, ki se konča ob sinjem Jadranu, poteka s Slavnika (1028 m) čez Socerb na Tinjan, Škofije in hrbitšče Miljskega polotoka do letoviškega Ankarana v Koprskem zalivu. Zanimiva sta stara vasica in še starejši grad Socerb, ki dominira hkrati nad Trstom in Koprom. Še lepši je nemara razgled s Tinjana, najvišje ležeče vasi v obmorskem delu Slovenske Istre, in prijazne so vasice Elerji, Babiči in Hrvatini na vrhovih Miljskih hribov. Naravnost očarljiv je zeleni Ankaran s svojimi topolami, cipresami, cedrami in pinjami ter tisoči kopalcev v vročih poletnih dneh. Ugovor proti tej trasi končnega dela transverzale gotovo ni mogoč. Kdor želi spoznati slovensko morje, ga bo spoznaval s ptičje perspektive ves čas, od vrha Slavnika do Hrvatinov in Ankarana, kjer se lahko v njem tudi v okoplje. Vendar drži s Slavnika do morja še druga zanimiva pot, in to še po tistem kosu Slovenske Istre, ki sicer res ne mudi razgleda na morsko gladino, zato pa priložnost za spoznavanje vrste znamenitosti in zanimivosti, kakršnih ni nikjer drugje toliko kot prav tu. In prav to sem se namenil opisati.

Ne bom opeval slavnjskih travnikov z lepo, deloma že dinarsko planinsko floro, ne prekrasnega razgleda, ki se nam nudi z njega na prav vse strani. O vsem tem sem že pisal, a pisali so tudi drugi. Tudi ne bom opisoval vasice Podgorje na Krasu z železniško postajo na progi Divača–Pulj, ki postaja po zgraditvi ceste iz Hrpelj na Slavnik vedno manj in manj uporabljeno izhodišče za vzpon na vrh tega »istrskega Triglava«. Svoj opis bom pričel šele s trenutkom, ko sem zapustil Podgorje (507 m) in jo ubral, namesto po ravni cesti proti Petrinjam, kar po poljski poti proti jugozahodu. Ta pot me vodi čez tako tipično kraško planoto, kakršne po večletnem pogozdovanju na »klasičnem Krasu« že davno ni več. Ta klasični Kras tam okoli Sežane, Tomaja in Komna se je spremenil zlasti letos po obilni moči spomladi in v začetku poletja že skoraj v »zeleno Štajersko«. Tu, v trikotu med Podgorjem, Prapročami in Podpečjo, pa je še vedno tak, kakršen je postal in ostal ves čas od tiste davnine, ko so mu posekali ponosne hraste in vse drugo drevje, ki je utegnilo tod kdaj še rasti. Ko se oziram na vasico Praproče sredi te »gmajne«, si sploh ne morem raztolmačiti, kaj je napotilo naše ljudi, da so si tam zgradili svoje kamnite, s korci krite strehe in še manj — od česa žive. Sicer pa: mladina odhaja in stari

odmirajo. Morda bo ostalo od vsega kdaj kot edini spomin le še ime na starih specialkah.

Za premišljevanje o tem pa ni veliko časa, zakaj še pred koto 455 mi greben zakrije pogled na Podkraško planoto in njeno najrevnejšo vasico. Vodi me na rob in nato pod rob pečinskega »zidu«, ki se vleče vse od Socerbe sem nad Kastelcem, Črnim kalom, Loko, Bezovico do Podpeči in še nekaj dalje proti jugovzhodu nad Rižansko dolino. Ta »zid« je prelomnica in ločnica med apnenčastim krasom in večinoma flišnimi formacijami. In tu se mi prvič odkrije pogled v dolinsko globino, zanimivo tako po svoji divji geološki zmedi kakor po vaseh, nanizanih po strminah. Geološki zemljevidi o tem ozemlju so le blede senca resnice, polne vrinkov, nadržkov in podrinkov, da nahajamo čisto tudi starejše geološke plasti nad novejšimi in najnovejšimi. Pod »zidom« pa prevladuje do dna doline vendarle fliš, edina podlaga kmetijskemu obstanku. Vendar me prav nič ne preseneča, če opazim tudi tu zakrasitve.

In že sem v Podpeči. Ime ni v zvezi s pečjo, v kateri pečemo kruh ali se ob njej grejemo. Nastalo je iz lege pod pečinami. In če je katero krajevno ime res pravilno in posrečeno izbrano, potem je prav gotovo to. Podpeč! Kakor lastavičja gnezda so se nanizale tipično istrske kmečke hiše na vrhu strmega vzhodnega pobočja gornje Rižanske doline tik pod silno strmimi pečinami iz čistega krednega anpenca. In skoraj še bolj kakor glede Praproč se moram vprašati tu, kaj je nagnalo ljudi, da so si tu postavili svoja domovanja, 292 m visoko pod okoli 400 m visokim robom kraške planote. Stari kronisti pa pripovedujejo, da je treba iskati vzroke za nastanek Podpeči in mnogih drugih selišč v Istri v iskanju varnosti pred vojnimi in roparskimi vdori sovražnikov.

Da velja to še posebno za Podpeč, nam potrdi že pogled navzgor, na silne sive pečine tik nad vasjo. Sredi največje pečine zija velika odprta votlina, podobna oni v Predjami pri Postojni, in — sredi votline kljubujejo zobu časa še vedno zadnji ostanki jamskega gradu ali trdnjave. Druga Predjama! Toda podpeška jo še poseka, zakaj na vrhu pečine, nad jamskim gradom, štrli v nebo še ostanek druge obrambne stavbe, razglednega ali obrambnega stolpa. Dvomim, da bi utegnili najti kje na svetu nekaj temu podobnega. Če bi le imeli malo več smisla za tujski promet, bi prirejali sem izlete domačinov in tujcev iz slovenskih obmorskih letovišč, in Podpeč bi postala vsaj tako znamenita, kot je Predjamski grad pri Postojni. Seveda, zgraditi bi morali prej primerno avtomobilsko cesto.

Poletno sonce se sicer že nagiba proti večeru, a njegovi žarki so tako razgreti pečine, da izdihavajo zatohlo vročino, katero le malo hladi rahel vetrič. Muči me žeja. Istrani pravijo, da je v vročini vino boljše kakor druge pijače, in ker bo moja pot držala odslej le še navzdol, si ne morem kaj, da si žeje ne bi gasil s podpeškim muškatom, o katerem sem slišal že veliko hvale. Priznati moram, da jo res zasluži. Škoda le, da ga Podpečani ne pridelajo veliko, še manj kot cvička v Gadovi peči na Dolenjskem (katerega pa iztočijo samo v Ljubljani vsaj desetkrat več). Ob dobri kapljici me zanima tudi ljudska govorica. Ta je še pod vplivom narečja s planote in je zato kljena in lepa, vse bolj kakor šavrinska, ki se je sto in stoletja razvijala ločeno od ostalih slovenskih narečij. Pa tudi sicer so Podpečanci kljeni, zdravi in inteligentni ljudje. Izklesalo jih je trdo delo za vsakdanji kruh in krepčilni požirek. To delo je še zdaj hudo trdo, saj morajo zvlačiti vse iz vasi po strminah navzdol ali s skopih njiv in vinogradov navzgor v svojo »lastovičjo« vas. In tudi tu mladina odhaja. Časi se spreminjajo. Stari tožijo za njimi, čeprav so vedno trpeli.

Če bi se mi mudilo kakor tako mnogim izletnikom, bi mogel kreniti naravnost po strmini navzdol v dolino, a potem bi bil prikrajšan za drugo, še dosti bolj znano znamenitost gorenje Rižanske doline. Zato se poslovim in jo mahnem po stezah na levo — v Zanimgrad. Ta leži na planotki pod gorenjim robom kraške planote in nad spodnjim previsom nad dolino. Od Socerba sem je stalo na teh robovih v srednjem veku sedem gradov in prav tu je bil zadnji od te sedmorice. Zato so mu slovenski domačini dali ime Zadnji grad. Potem se je poznejšim rodovom ime zdelo predolgo in so ga skrajšali v Zanimgrad. Po njem se imenuje še zdaj vasica. Grad so sezidali Benečani v obrambo meja beneškega dela Istre in razvaline še stoje. Zanimgrajska cerkev pa je, kakor tudi podpeška (iz leta 1489), vsa poslikana s freskami, katerih starost cenijo na okoli 460 let, a so jih odkrili pod novejšim beležem šele leta 1949. Tako podpeške kakor zanimgrajske freske še čakajo na popolno proučitev in restavracijo. Prednost so imele znamenitejše hrastoveljske.

Zato se spustim od Zanimgrada v Hrastovlje, da si jih ogledam. Vasica Hrastovlje leži niže ob vrhu gorenje Rižanske doline in je bolj podobna trdnjavi kakor vasi. Stara je in skoraj zapuščena, a vsak dan bolj znana ne samo pri nas, marveč tudi zunaj, koder se zanimajo za slovensko in ostalo jugoslovansko srednjeveško stensko slikarstvo. Cerkvica je vsa poslikana. Freske so nastale ob koncu 16. stoletja, cerkvica sama pa je še mnogo starejša. Sezidali so jo v 12. ali najpozneje v 13. stoletju. Med skupinami fresk je najznamenitejši »Mrtvaški ples«, po svoji motiviki menda edinstven v vsem evropskem slikarstvu. Na letošnji razstavi slovenskih srednjeveških fresk v Ljubljani (kopije) je zavzemala skupina iz Hrastovelj posebno sobo. Do letos do Hrastovelj sploh ni držala nobena cesta, primerna za avtomobile. Šele letos so jo s pomočjo domačinov iz Hrastovelj in malo više ležečega Dola izboljšali in dobili tudi redno avtobusno zvezo. Od tedaj dalje je kraj spet bolj oživel. Freske je odkril mladi hrastoveljski kipar Pohlen, a njegov oče skrbi za vodstvo in postrežbo.

Globoko zamišljen zapuščam znamenite, a tako silno revne Hrastovlje in grem navzdol proti glavnemu izviru reke Rižane, Zvročku. Če bi ne bilo pozno, bi se vzdignil še v Kubeč, drugo »trdnjavsko« vasico na zahodnem robu doline. Sicer pa jo dobro poznam in menim, da je vredna obiska za vsakogar, ki želi v celoti spoznati svojevrstnost, zanimivost in znamenitost te čudovite »muzejske« gorenje Rižanske doline. Moje misli romajo po preteklih stoletjih, obujajo si podobe tedanjih časov in ne morejo razumeti, zakaj ne poskrbimo za večjo popularizacijo tega tako živo ohranjenega srednjega veka. In sredi takih misli se znajdem pri Zvročku. Tu je glavni izvirek Rižane, ki dobiva svojo vodo vsaj deloma iz ponikajočih brkinskih potokov onkraj Slavnika. Izvirek je do polovice zajet za koprski, izolski in piranski vodovod. Ostala voda ustvarja pred izvirkom kristalno čisti ribnik sredi visokih topolov. Zraven je hiša vodovodnega oskrbnika, onstran pa romarska cerkvica. V reki so poleg rakov ohranjene tudi še avtohtone soške in posebne hibridne postrvi, katerih pa je leto za letom manj, zlasti odkar so tam zaredili američanke.

Po pomenku z oskrbnikom Majerjem, ki so ga Nemci ustrelili, a ga je žena izvlekla iz kupa mrličev, da se je prebudil iz omedlevice in — vstal od mrtvih, izkoristim še zadnji del dneva pred nočjo za obisk tamkajšnje farme bobrov. Tudi ta postaja vedno bolj znana, saj je nastala ne samo kot prva v Sloveniji, marveč v vsej Jugoslaviji. Zdaj goji že okoli 1500 dragocenih glodalcev, ki pa so le prav daljni sorodniki pravih, manj dragocenih bobrov. V resnici so južno-ameriške nutrije, ki dajejo dragoceno krzno za ženske plašče. Ko bo farma dograjena do konca, bo gojila še več tisoč teh zanimivih živali.

Od bobrišča se povzpnem na cesto, ki drži iz Buzeta v Koper, da ujamem v vasici Rižani kak avtobus za našo obmorsko »metropolo«. Obiskal in opisal sem le nekaj znamenitosti od Podgorja do Rižane, a dalje v Istri jih je še nekaj vrednih obiska in opisa. Mimo drugega krije ta svet tudi dolgo vrsto kraških jam, ki še niso raziskane, ali komaj bežno in površno. Nekatere so po že dosedanjih podatkih dolge več sto metrov in polne kapnikov. Zadnja odprava koprskih jamarjev je odkrila pri Gradišču jamo, v kateri se skrivajo netopirji in njihovi odpadki, dragoceni »gvano«, merijo na nekaterih mestih več metrov. Ugotovili so, da bi mogli tam nakopati veliko število vagonov tega gnoja, ki ga sicer uvažamo za drage dolarje iz Amerike. Po drugi jami so isti raziskovalci prišli do podzemeljskega toka Rižane ali vsaj njenega pritoka. Morda bodo nadaljnja raziskovanja odkrila še druge znamenitosti in bo ta košček naše domovine postal še bogatejši z njimi, kot je že zdaj.

Upam, da ne bo nikomur žal, da me je spremljal na tej drugi varianti zadnjega dela slovenske planinske transversale. Nemara pa sem s tem tudi koga pridobil, da bo sledil mojim stopinjam. Ne bo mu žal. Spoznal bo, kako polna presenečenj je naša toliko stoletij pozabljena in zanemarjena Slovenska Istra, ki se zdi še zdaj marsikateremu zalednemu Slovincu španska vas.

Odkod misel in povod za transversalo?

IVAN SUMLJAK

Pod tem naslovom je izšel dne 8. III. t. l. v »Delu« dokaj nejasen članek o nastanku slovenske planinske transversale. Ker nanj še nihče ni odgovoril in verjetno tudi ne bo, a je v članku omenjeno tudi moje ime, si dovoljujem navesti nekaj dejstev iz dobe nastajanja te poti. Te dokumentirane navedbe utegnejo kdaj služiti zgodovinarju pri pisanju zgodovine slovenskega planinstva.

Izvedba transversale je delo velikega kolektiva, ki ga tvorijo markacisti, člani Markacijske komisije pri PZS v Ljubljani in še številni drugi planinci. Glavno zaslugo pri realizaciji transversale imajo seveda markacisti, ki so s svojimi rokami zaznamovali vso, skoraj 800 km dolgo pot od Maribora do Kopra. Markiranje ni lahko delo in le tisti, ki ga je sam dalj časa opravljal, ga zna pravilno ceniti. Zelo važno je bilo tudi delo Markacijske komisije. Na številnih sejah je ta komisija v letih 1950–54 po temeljitih debatah določila dokončno traso in vse ostalo v zvezi s transversalo. Na čelu Markacijske komisije so bili za časa nastajanja transversale tovariši Janez Kmet, Anton Blažej in Živojin Prosenc. — Razveseljivo je, da je v to debato posegla tudi slovenska planinska javnost, ki je v več člankih v Ljubljanskem dnevniku in drugod, pa tudi v individualnih dopisih na Zvezo dala svoje nasvete, predloge in pomisleke.

Danes je transversala stvarnost in na tisoče planincev hodi po tej zanimivi poti in spoznava lepote svoje domovine. Le malo je med slovenskimi planinci takih, ki skušajo pomen transversale omalovaževati in ironizirati. Transverzala je zadeva preprostih planincev, ljudi s čistim srcem, ki hrepenijo po planinski lepoti in njeni čudežni zdravilni moči, ljudi, ki jih je med članstvom naših planinskih društev mnogo.

Zgodovina nastanka transverzale sega tja v leto 1950 in bi transverzala torej letos že lahko slavila svoj jubilej. Dovolite mi, da vam na tem mestu postrežem z nekaterimi datumi iz večjega števila zapisnikov in dopisov!

16. VI. 1949 so bile ustanovljene markacijske baze za vso Slovenijo in na čelo mariborske baze so postavili mene.

30. XI. 1950 sem sporočil Komisiji v Ljubljani, da je glavna grebenska pot preko Pohorja označena poleg markacije še s številko 1. To je bil začetek transverzale.

Leta 1951 sem na pomladanskem zboru markacistov pri Slamiču v Ljubljani prvič ustno predlagal planinsko transverzalo, ki bi naj šla v velikem krogu preko vse Slovenije. Po obrazložitvi zamisli je bil predlog s ploskanjem pozdravljen, le eden od udeležencev ga je odklonil, rekoč: »To si je pa zopet neki Pohorec izmislil!« Zavrnil sem ga, da ne gre za to, kdo je dal zamisel, ampak za to, da spozna naš človek, predvsem pa mlajši, svojo domovino.

21. junija 1951 je bila pod predsedstvom tov. Janeza Kmeta seja Markacijske komisije v Ljubljani. Na tej seji so člani komisije, kot je razvidno iz zapisnika, že poskusili določiti traso transverzale. Takole bi naj šla: Maribor — Pohorje — Uršlja gora — Raduha — Robanov kot — Turska gora — Skuta itd., v Julijskih Alpah pa: Tamar — Sleme — Vršič — Razor — Sovatna — Aljažev dom — Prag — Kredarica — Triglav — Dolič — Hribarice — Triglavska jezera itd. Sprejet je bil sklep, naj se oštevilčenje že v tem letu začne izvajati. — Mene pa je načelnik komisije tov. Janez Kmet naprosil, naj čimprej pismeno obnovim svoj predlog glede transverzale in ga pošljem na Zvezo. — To sem storil dne 28. junija 1951.

Pismeni predlog o transverzali se je glasil: »Predlagal bi, da se izpelje magistralna pot preko vse Slovenije, torej nekako takole: Pohorje — Uršlja gora — Raduha — Savinjske — Karavanke — Julijske — preko Gorenjske, Notranjske, Dolenjske, Kozjanskega na Boč in nazaj na Pohorje. — Natančno traso naj izdela MK PZS. Pri tem naj upošteva, da bodi pot prikrojena za normalne turiste in da se naj dotika važnejših vzpetin, koč, prirodnih lepote in zgodovinsko pomembnih točk. Ta pot bi bila nekaka krožna pot preko vse Slovenije. Morala bi biti skrbno izbrana in preštudirana. Markirala bi jo posamezna društva, preko katerih teritorija bi vodila. Kdor bi v določenem roku prehodil to pot, bi dobil posebno značko, moral bi se pa izkazati s štampljkami koč, vrhov in pošt na posebnem formularju. — Mislím, da bi na ta način marsikdo opravil pot preko vse Slovenije in spoznal njeno lepoto in zanimivosti.«

Istega dne, torej 28. junija 1951, sem že tudi poslal okrožnico društvom mariborske baze. To pismo se je za PD Slovenj Gradec takole glasilo: »Na zboru Markacijske komisije pri PZS v Ljubljani dne 21. t. m. smo sklenili, da se glavne magistrale naših planin povečje in enotno označijo s številko 1. Ta tako markirana pot gre preko Pohorja, pri Slovenjem Gradcu preskoči na Uršljo goro, od tod gre na Smrekovec, Raduho, Robanov kot, Ojstrico, Kamniško sedlo itd., na Karavanke, Julijske Alpe in preko Notranjske, Dolenjske, Kozjanskega nazaj na Pohorje. — Na Vaše društvo odpade sektor od Črnega vrha preko Kremžarice na Slovenj Gradec in od tu na Uršljo goro. — Prosim, da to upoštevate in da eno pot na Uršljo goro označite na podlagi sklepa MK PZS s številko 1. — Tej magistralni poti je treba posvetiti največjo pažnjo tako glede napisov, markacij in oštevilčenja!«

Ob tej priliki moram povedati, da sem predlagal za novo pot ime magistrala in ne transverzala in da sem zasledil prvo ime še v nekem dopisu z dne 31. maja

1955. Kdaj je nastalo ime transverzala, ne vem točno, niti ne vem, kdo je uvedel ta naziv. V tem poročilu se držim naziva transverzala.

15. novembra 1952 sem na sestanku načelnikov baz sporočil, da je vsa pot od Maribora do Robanovega kota — torej $\frac{1}{4}$ vse tedanje transverzale — v smislu sklepa in naloga z dne 21. junija 1951 že izvedena. V zapisniku o tem sestanku beremo, da je tov. Uroš Župančič pozdravil zamisel transverzale z besedami: »Pozdravljam idejo tov. Šumljaka, ki se že dalje časa bori za slovensko planinsko transverzalo, s katero bi pokazali lepote naše domovine!«

Ostalim bazam oziroma društvom se z izvedbo sklepa z dne 21. junija 1951 žal ni tako mudilo, čeprav so nekatera, na primer Idrija in tudi druga, na svojem teritoriju svoj del transverzale tudi že izvršila. Bile so pač težave glede dokončne trase, ki je v Karavankah zaradi meje, pa tudi v Julijskih Alpah zaradi številnih predlogov ni bilo tako lahko določiti kot na sektorju Maribor — Robanov kot. Zaradi tega je izvedba transverzale ponekod zastala; dokaj nežno planinsko drevesce še ni pognalo globljih korenin. Ko pa je prevzel v letu 1952 vodstvo Markacijske komisije delavni in energični planinec tov. Anton Blažej, se je kmalu vsa zadeva obrnila na bolje. Na številnih sejah komisije so dokončno podrobno določili vso traso poti od Maribora do Postojne. Tako so se 23. aprila 1953 navzoči člani komisije zedinili za traso od Roblekovega doma do Postojne, 20. maja 1953 pa je po daljši in burni debati komisija osvojila vso traso od Maribora do Postojne.

Toda tudi ta trasa še ni bila dokončna: 24. junija 1953 jo je Glavni odbor PZS precej korigiral in določil, da naj vodi transverzala skozi Vrata na Triglav, mimo Krnskega jezera na Krn in da naj gre skozi Col. Zaradi številnih predlogov in protipredlogov je bilo določanje trase za nekatere sektorje zelo težavno. Nekoč je tov. Pengal izjavil, da je transverzala sicer idealno zamišljena, da pa bo treba še precej debate in dela, preden bo realizirana.

27. julija 1953 je Zveza pozvala vsa društva ob transverzali, naj gredo nemudoma na delo in eventualno popravijo že v prejšnjih letih označeni del transverzale. — Delo naj bi bilo končano do 1. avgusta 1954.

Zaenkrat se je Komisija odločila za prvi del predlagane poti — od Maribora do Postojne. 29. aprila 1956 so sklenili na predlog primorskih planincev podaljšati transverzalo do Kopra.

17. januarja 1954 je imel tov. Marussig na zboru markacistov referat o transverzali, kjer pravi med drugim: »Na lanskem zboru markacistov (16. novembra 1952) je bil predlagan in izglasovan predlog o transverzali. Ideja takrat ni bila nova. Že pred leti je bil del te poti označen, se pravi izveden. Izvedla so ga bila društva mariborske baze od Maribora do Rogovilca, a tudi nekatera druga društva so pot v svojih okoliših že numerirala. Da je bila zamisel originalna in da je zajela širok krog ljudi, priča polemika v časopisju.«

Zaradi omejenega prostora sem lahko navedel le nekaj datumov. Mislim pa, da ne bi bilo prav, če bi pri tem ne omenil imen dveh planincev, ki imata poleg markacistov in članov komisije še posebne zasluge za transverzalo. To sta tov. Anton Blažej in Vilko Mazi. Anton Blažej je bil od 21. aprila 1952 načelnik Markacijske komisije in je takoj z vso energijo in marljivostjo vzel transverzalo krepko v roke ter tako nadaljeval z izvršitvijo sklepa z dne 21. junija 1951, kolikor deli transverzale že niso bili izvedeni. Na številnih sejah z načelniki baz in zastopniki društev so člani komisije pod njegovim vodstvom rešili vprašanje trase na spornem ozemlju, pri čemer je Blažejeva široka planinska razgledanost bistveno pripomogla, da je prišla vsa zadeva zopet v pravi tek.

Za tov. Blažejem je 9. aprila 1954 prevzel vodstvo Komisije tov. Živojin Prosenc. Komisija je nadaljevala z začetim delom, dokončno uredila vprašanje transverzalnih dnevnikov, žigov, spominskega znaka, vodnika po transverzali in tudi še trase same.

V zvezi z vodnikom po transverzali »Po slovenskih gorah« je treba poudariti delo tov. Vilka Mazija. Ta idealni planinec je bil član uredniškega odbora, ki so ga sestavljali on, France Planina in Cene Malovrh. Dopisoval si je s sodelavci in narisal vseh 23 zemljevidov v knjigi — in kaj to pomeni, ve le tisti, ki je kdaj opravljal podobno delo.

Če sem navedel na tem mestu le nekaj imen, mi naj ostali sodelavci, posebno pa člani Markacijske komisije, tega ne štejejo v zlo. Še enkrat pa moram ugotoviti, da so markacisti na terenu izrekli zadnjo besedo. Brez njih bi bila transverzala le grad v oblakih. Transverzala je in ostane delo velikega in idealnega kolektiva — saj drugače tudi biti ne more — in upravičene so besede, zapisane v poročilu UO PZS za 4. skupščino na Šmarjetni gori: »Na transverzalo so ponosni vsi markacisti Slovenije!«

Podatke sem dobil deloma iz arhiva mariborske baze, arhivov nekaterih društev in iz sejmih zapisnikov Komisije v Ljubljani, kolikor niso zgoreli. Op. pisca

Komisija za plezalske vrvi UIAA

FRANCE AVČIN

Mednarodna komisija za plezalske vrvi Mednarodne unije alpskih rasociacij (UIAA) je lani zasedala novembra; zopet v St. Gallenu na sedežu švicarskega Zveznega laboratorija za preizkušanje materialov (Eidgenössische Materialprüfungsanstalt). Direktor prof. dr. Engeler je zasedanje organiziral in vodil z vso skrbnostjo. Prvič po ustanovitvi komisije leta 1950 na Bledu na našo iniciativo so bile zastopane vse države članice, znatno pa je bilo tudi število predstavnikov raznih raziskovalnih institutov ter fabrikantov vrvi.

Predsednik UIAA g. Egmond d'Arcis se je v nagovoru predvsem spomnil umrlega predsednika komisije prof. Doderoja iz Grenobla, ki mu tudi mi posvečamo par besedi v spomin. Na predlog podpisanega je Komisija soglasno podelila ime »Doderojeva naprava« aparaturi za dinamično preizkušanje vrvi po pokojnikovi zamisli, ne glede na eventualne bodoče izpopolnitve.

Komisija je zelo podrobno razpravljala o mednarodni standardizaciji te naprave in je večino njenih tehničnih podrobnosti določila tako, da bo kmalu godna za standardizacijo pri Mednarodni organizaciji za standardizacijo (ISO). Delo pa še ni končano. Nadaljevalo se bo letos konec oktobra na Bledu. Kaže, da bomo Slovenci prispevali povsem nov način za dinamične preizkuse vrvi, tak, ki ne bo za določeno vrv odločal le z »da ali ne«, temveč bo omogočil na preprost način izmeriti dve glavni karakteristiki vrvi: njeno specifično zmoglost elastičnega absorbiranja žive sile do trganja in pri tem nastopajoči kritični raztezek. Šele s tem bo slika dogajanj res povsem jasna.

Problem plezalske vrvi je zelo zapleten in sreča je, da se specialisti raznih držav s tolikim veseljem zavzemajo za najboljše rešitve. Od njihovega dela je odvisno življenje premnogih alpinistov.

Komisiji predseduje po smrti častnega predsednika prof. Doderoja g. Pierre Henry, dr. ès sc., Francija.

Umrli iniciator dinamičnega preizkušanja vrvi, ki je prvi posvetil v temo okrog dogajanj pri padcu v steni, je bil znanstvenik in alpinist z dušo in srcem. Bil pa je tudi velik prijatelj naše lepe države. Prevozil jo je s svojo družino nekajkrat po dolgem in počez, saj je v njej našel »zadnjih paradizev« v vsej Evropi največ. Spominjamo se še njegovega pionirskega predavanja o plezalskih vrhov pred 10 leti v Ljubljani v okviru Planinske zveze Slovenije. Bil je profesor elektrometalurgije in elektrokemije na univerzi v Grenoblu. K tem panogam je njegova glava prispevala mnogo originalnega. Njegovo srce pa je bilo v gorah. Bil je neumoren organizator, nekak grenobelski inž. Bloudek v Société des touristes du Dauphiné in v Club Alpin Français. Od leta 1950 so mu zaupali visoko mesto podpredsednika Francoske planinske zveze (FFM).

Številne nerazložljive nesreče v gorah zaradi pretrganih vrvi so ga zaskrbele in ganile, pa se je lotil eksperimentalne raziskave teh problemov. V prijateljskem sodelovanju sva tu rešila vrsto trdih orehov. Iz teh raziskav je izšel francoski standard za preizkušanje vrvi in kvalitetni znak zanje.

Njegova zadnja leta je zatemnila smrt njegove žene, ki mu je bila — profesorica matematike — na vseh področjih trdna opora in prava življenjska tovarišica, idealna sodelavka. Od tega udarca si ni več opomogel. Opešalo mu je srce in ko je na seji francoskega elektrotehničnega združenja predstavil enega svojih nadarjenih učencev, se je to blago srce iznenada dokončno ustavilo. Smrt zaslužnega alpinista je prizadela ne le francoske planince, temveč tudi njegove prijatelje iz dežele Julijcev.

France Arčon

V slovo Sašu Kamenjevu

Sredi zime nas je pretresla novica, da se Saš ni vrnil. Zaman je bilo iskanje. Ogromen snežen plaz izpod Kokrskega sedla nam je neizprosno iztrgal dobrega tovariša v navezi, dobrega človeka.

Ze v rani mladosti je redno odhajal v gore. Posebno so se mu priljubile Savinjske Alpe. Svoje ture je večkrat popisal v Planinskem Vestniku, kjer je kot stalni sodelavec urejeval rubriko domačih alpinističnih novic.

V letu 1959 je bil po številu vzponov najuspešnejši plezalec akademskega alpinističnega odscka. V eni sezoni je preplezal preko trideset smeri, tudi izredno težavnih.

Se posebej ga je zanimala zimska alpinistika. Zabeležil je tudi prvenstvene zimske vzpone. Najbolj je bil ponosen na prvenstveno zimsko smer v severnem stebru Skute, ki ga je pripeljal s prijateljem Vančem v zgodnji spomladi 1959. V Planinskem Vestniku je zapisal:

»Čudovita je pomlad v Koncu. Že ko zaviješ iz Kamniške Bistrice proti Zagani peči, te prevzame lepota prebujajočega se življenja. Korakaj tiho, brez besed!«

Temu sledi njegova skromna planinska izpoved:

»V gorah niso lepi samo skalni vrhovi, niso lepe samo stene!«

Vsem, ki bomo še lahko doživljali lepote višin, bo ostal v svetlem spominu.

mladi pišejo

PD Murska Sobota

Planinsko društvo Sobota zavzema med slovenskimi društvi značilno mesto. Sobota je ravninsko mesto in je od hribov zelo oddaljeno. Kljub temu pa Sobočani ljubijo planine. V planinskem društvu je združenih 300 ljubiteljev planin. Starejši planinci večinoma sami obiskujejo planine, mlajši planinci pa so združeni v mladinskem odseku in prirejajo skupinske izlete v gore.

Mladinski odsek je zelo delaven. Ustanovljen je bil marca 1959. Že aprila istega leta je bila ustanovljena prva skupina. Ob ustanovitvi je bilo včlanjenih 60 mladincev in pionirjev. Število se je do sedaj potrojilo, saj je ob koncu januarja bilo včlanjenih 120 mladincev in 60 pionirjev. Pri tem se je število delavske in kmečke mladine — planincev — povečalo za 200 %.

Mladinski odsek pa ni delaven samo pri nabiranju članstva, ampak zelo dobro sodeluje tudi z ostalimi organizacijami. Poleti so skupno s taborniki taborili v Polzeli.

26. maja je mladinski odsek pripravil predavanje »V naših stenah«. Predavanje je bilo spremljano z barvnimi diapozitivi. Poleg tega so predvajali še tri filme, in sicer: V soncu višin, Vzponi na Triglavu. Predavanja se je udeležilo 720 mladincev in mladink, kar je izreden uspeh za Soboto, ki ima 6000 prebivalcev. Mnogo mladincev se je tudi udeleževalo izletov, ki jih je organiziral MO. Od 4. do 7. junija se je 20 mladicev udeležilo izleta v Julijske Alpe. Prehodili so pot od Mojstrane preko Aljaževega doma, Luknje, Pl. Zajavor, Trente, Izvira Soče, Vršiča do Kranjske gore. 40-letnico ZKJ in SKOJa so mladi planinci proslavili z obiskom Kotelj in domačije Prežihovega Voranca. Obenem so se povzpeli na Uršljo goro in obiskali smučarsko kočo. Tega izleta se je udeležilo 35 mladincev in mladink.

Od 7. do 13. avgusta so mladi planinci prehodili še del Kamniških Alp. Svojo pot so začeli v Soštanju. Najprej so se povzpeli na Andrejev dom na Slemenu. Pot so nadaljevali do Koče na Smrekovcu. Od tu so se potem napotili do Koče na Loki, dalje na Raduho, Rogovilec, Robanov kot, Kocbekov dom, Ojstrico, Planjavo, Kamniško kočo, Skuto, Češko kočo, Kočno, Grintovec, Cojzovo kočo do Kamniške Bistrice. Svoje potovanje so zaključili v Kamniku. Izleta se je udeležilo 16 planincev.

Delo pa ni prenehalo niti pozimi. 10 mladincev se je v semestralnih počitnicah odpravilo na smučanje. Presmučali so Pohorje od Koče ob žižnici do Koče na Pesku. Tura je trajala sedem dni.

V tem sestavku je na kratko podano delo mladinskega odseka PD Sobota. Odsek je prevzel za to leto velike naloge. Mladi planinci bodo poslušali nekaj predavanj o prvi pomoči, topografiji, dve predavanji pa jih bosta seznanili s planinsko transversalo. Ves čas bodo prirejali enodnevne in večdnevne izlete v planine, poleti pa bodo skušali organizirati taborjenja.

Jože Sraka

Mladinski tabor PD Jesenice v Martuljku

Na Blegoš

MARIJA MLINAR

Tisto noč dolgo nisem zatisnila očesa in komaj lahko rečem, da sem spala. Pozno v večer skrbne priprave za izlet. Potem pa nešteto misli, dosti lepših od spanja.

Ze vso pomlad smo v razredu govorili o izletu na Blegoš; ko smo v odmorih divjali po gladkem parketu šolskega hodnika ali se vsi razgreti podili za žogo na dvorišču, so nam misli in pogledi uhajali na njegov vrh, kjer se je vabljivo bleščala bela zasnežena kopa ali so se kopičile megle. Zdelo se mi je, kot da nas katerikrat prijazno vabi, drugič preteče svari, vedno pa je ostal neizmerno daleč, skrivnosten in neskončno vabljiv.

In končno so ostali šolski hodniki prazni in na dvorišču je zavladal mir. Odpravili smo se k njemu v goste.

Staro odsluženo vozilo je težko soplo in nas mukoma vleklo po vijugasti poti cilju nasproti. Skrajni konec zgornje Poljanske doline je še spal v mirni poletni noči, ko smo se odpeljali. Hoteli smo priti čim bliže Blegoševemu vrhu še pred sončnim vzhodom, vendar je bila pot iz Žirov predolga, klanci prestrmi in vijugasti ter kamion preveč zdelan, da bi lahko hiteli. Tako smo se še vedno stiskali na kamionu vsi premrli in zaprašeni, ko je sonce že posijalo skozi temne smrekove gozdove nad Novaki. Ko smo si otepli prah in poskakali na Črnem vrhu s kamiona, je bilo sonce že cel seženj visoko nad Dolomiti. Od tu se nam je svet prvič odprl: vse naokrog nov svet, nove vasi in novi vrhovi. Nedaleč od vasi se položno dviga Porezen, za njim Črna prst in dolga veriga Tolminskih gora, v ospredju pa so se bleščali vrhovi Julijcev. Na nasprotni strani pa se je nad temnimi z gozdom poraščenimi vrhovi dvigal le Blegoš — nekoliko bolj drugačen s te strani, vendar nič manj vabljiv v tem lepem poletnem jutru. Željno smo se ozirali na vse strani in hoteli bi objeti z enim samim pogledom ves ta gorski svet, vse doline, ki jih je še vedno polnila megla — toda že smo se odpravili naprej. Starejši planinci, ki so nas spremljali, so odločili, da se bomo Blegošu približali po samem grebenu in tako smo se vsi, kar nas je nadobudne mladeži, pgnali po ostri travi naravnost proti zadnjemu sedlu pod vrhom. Pot je bila položna in lepa, steze sicer skorajda ni bilo, pa saj je nismo niti potrebovali. Za gorskim pašnikom smo prišli v lep gozd, potem spet na pašnik in nato v gozd —

tako da smo hodili polni dve uri. Na sedlu med Slugovo dolino in Farjim potokom smo zavzeto poslušali starejše, ki so pripovedovali, kako so med vojno tod hodili dan za dnem, poleti in pozimi borci-kurirji, ki so prav tu prehajali z Gorenjske na Primorsko stran in obratno. Koliko naporov, čuječnosti in tudi življenj je bilo potrebnih tudi na tem koščku zemlje, da se mi danes lahko brezskrbno in veseli sprehajamo po teh stezah!

Na Planini pod Blegošem smo se končno upchani le ustavili in počakali starejše, ki so počasi in preudarno, modro kramljajoč med seboj, ostali daleč za nami. Poscdli smo kar na sonce in začeli bogate zaloge, da bi bili proti vrhu lažji in močnejši. Seveda smo storili tako, najbolj prav — to smo kmalu spoznali, ko smo se podali na zadnji del poti — proti vrhu.

Pot naprej je bila izredno strma, kot da hoče Blegoš prav na koncu preizkusiti našo voljo in naše moči potem, ko smo prav do sem prišli brez truda. Toda prav kmalu smo se vsi zbrali na vrhu in kljub dopoldanskemu soncu iskali zavetrne strani in od tu vsak s svojimi mislimi zrl v dolino. Čas je tu neopazno potekal. Razkropili smo se na vse strani in pregledali vsak kotiček, vsak bunker pod vrhom in kmalu smo spoznali vsak kotiček kopastega vrha. Toda čas za povratek je prekmalu prišel in neradi, vendar veseli nad doživljaji, smo se vračali. Poslovili smo se tudi od sosednjih vrhov in na tihem obljubili, da jih bomo kmalu obiskali.

društvene novice

Skupščina UIAA

Na Jahorini pri Sarajevu je zasedala v dneh 30. in 31. maja 1960 generalna skupščina Mednarodne alpinistične unije (UIAA). To je bilo že drugo povojno zasedanje te mednarodne organizacija v Jugoslaviji, kajti prvo zasedanje je bilo leta 1951 na Bledu.

Skupščine se je udeležilo 20 zastopnikov članic UIAA iz 11 držav, in sicer iz Avstrije, Bolgarije, Čehoslovaške, Francije, Maroka, Nemčije, Nizozemske, Španije, Švedske, Švice in Jugoslavije, medtem ko sta zastopala Anglijo in Kanado dva pooblaščenca iz Švice.

Osrednja točka razpravljanja je bila zopet sprejem Sovjetske zveze v članstvo te organizacije. Sovjetska zveza si že tri leta prizadeva, da bi bila zastopana tudi v tem mednarodnem forumu, vendar so ostali vsi njeni dosedanja napor brezuspešni. Čeprav statut Unije poudarja, da je Unija nepolitična organizacija, smo opazili, da zapadne države čvrsto vztrajajo na odklonilnem stališču in nočejo privoliti v sprejem. Sovjetska zveza je po priporočilu lankoletne skupščine UIAA izvedla reorganizacijo svoje planinske organizacije in prilagodila tudi svoja pravila željam in zahtevam nekaterih članov Unije, vendar tudi to ni zadostovalo, kajti strah pred »komunizmom« je imel tako velike oči, da je tudi v teh preurejenih in prilagojenih pravilih našel kamen spotike v nekaterih določbah, ki so baje protivne »nepolitičnemu konceptu« Mednarodne alpinistične unije.

Razprava na skupščini je bila dokaj ostra in opazili smo, da so predstavniki mnogih, tudi zapadnih držav spoznali nesmisel take politike vodstva UIAA, saj je znano, da je Sovjetska zveza članica najrazličnejših mednarodnih športnih organizacij.

Za sprejem so glasovale Francija, Čehoslovaška, Bolgarija, Maroko in Jugoslavija, Avstrija se je glasovanja vzdržala, medtem ko so ostale države glasovale proti sprejemu. Skupščine se nista udeležila predstavnika Italije in Poljske, ki bi oba oddala svoj glas v prid Sovjetske zveze ter bi s svojima glasovoma odločno izpremenila izid glasovanja v korist Sovjetske zveze.

Po skupščini je bil organiziran ogled Sarajeva in okolice, nato pa izlet z avtobusi preko bosanskih planin v Goražde, Poč, Sutjesko in preko Trebinja v Dubrovnik. Lepote teh krajev so na udeležence izleta napravile neverjetno velik vtis, pa tudi

razvoj in napredek naše države, ki so ga udeleženci izleta lahko opazili na vsakem koraku, sta mnogim od njih ustvarila pravo sliko o dogajanju pri nas.

Ob zaključku potovanja se je organizatorju skupščine Planinarskemu savezu Jugoslavije in Planinarskem savezu BiH zahvalil predstavnik Nizozemske g. de Ranitz, župan mesta Utrechta. Ta je v svojem govoru poudaril, da je kot komunalni funkcionar z zadovoljstvom ugotovil, da so v Jugoslaviji ljudje delavni, da mu je posebno ljubo, ko je opazil veliko skrb naše države za izgradnjo dostojnih stanovanj za prebivalstvo, kar posebno ceni kot zastopnik države, ki ima podobne probleme. Lepote naših krajev da so vredne občudovanja. Najbolj razvijen turist katerekoli dežele na svetu mora to priznati.

F. K.

KOMISIJA ZA GORSKA POTA je na razširjeni seji 15. maja t. l. razpravljala o pravilniku o podeljevanju »Diplome Alojza Knafelca« in o predlogih za podelitev te diplome, ki so jih poslala planinska društva.

Poleg tega so razpravljali tudi o tekmovalni skupini na 25 km 8 ekip in je prva planinska ekipa PD Idrija zasedla 39. mesto. Pohoda ženskih tekmovalnih ekip na 14 km se je udeležila le ena ekipa in sicer PD Ljubljana-matica, ki pa je žal v svoji kategoriji zasedla zadnje mesto. V partizanskem maršu na 20 km je sodelovalo 34 ekip. Nagrado PZS je prejela ekipa PD Idrija v tekmovalni skupini, za partizanski marš pa ekipa PD Brežice.

Poleg tega so razpravljali tudi o tekmovalni skupini na 25 km 8 ekip in je prva planinska ekipa PD Idrija zasedla 39. mesto. Pohoda ženskih tekmovalnih ekip na 14 km se je udeležila le ena ekipa in sicer PD Ljubljana-matica, ki pa je žal v svoji kategoriji zasedla zadnje mesto. V partizanskem maršu na 20 km je sodelovalo 34 ekip. Nagrado PZS je prejela ekipa PD Idrija v tekmovalni skupini, za partizanski marš pa ekipa PD Brežice.

O obch vprašanjih je razpravljal tudi zbor markacistov v Ljubljani dne 29. maja t. l. in je sprejel mnenje komisije.

SMUČARSKA OCENJEVALNA VOŽNJA v Vratih dne 24. aprila 1960 je bila najbolj množična smučarska prireditev letošnje zimske sezone v Sloveniji. Tekmovalna se je udeležilo 89 tričlanskih ekip alpinistov, mladincev, pionirjev in planincev z 286 člani, pri organizaciji tekmovalja pa je sodelovalo okrog 60 ljudi. Vsa planinska društva so pokazala za to tekmovalje veliko zanimanje, zlasti pa še mladina, ki je tudi dosegla boljše rezultate kot alpinisti. Tradicijo ocenjevalnih voženj bo komisija za alpinizem seveda nadaljevala in bo v razpisu za prihodnje leto še poudarila važnost turnega smučanja. Prvo mesto v ocenjevalni vožnji je med alpinisti zasedla ekipa PD Dovje-Mojstrana, pri alpinistkah PD Ljubljana-matica, med mladinci ekipa PD Jesenice, med mladinkami PD Kranjska gora, pri pionirjih PD Kranjska gora in pri pionirkah PD Bled, pri planincih pa moška ekipa PD Dovje-Mojstrana in ženska ekipa APD.

POHODA OB ŽICI OKUPIRANE LJUBLJANE se je letos udeležilo 43 planinskih ekip. Od tega je nastopilo v tek-

ENA STRAN V NOvem LISTU, ki ga bosta skupno izdajala TVD Partizan Jugoslavije in Zveza športov Jugoslavije, je zagotovljena planinski organizaciji. Ta list bo v začetku izhajal dvakrat mesečno na 12 straneh, kasneje pa tedensko na 8 straneh.

SKUPŠČINE TURISTIČNE ZVEZE JUGOSLAVIJE v Sarajevu se je udeležil predsednik PZS tov. Košir, ki je bil kot zastopnik planincev izvoljen v novi upravni odbor Turistične zveze.

V upravnem odboru Gostinske zbornice LRS pa je kot zastopnik PZS načelnik gospodarske komisije tov. Fetiš.

SKLEPI PLENUMA PZS so bili že večkrat predmet razprave na sestankih gospodarjev planinskih društev. Načelnik gospodarske komisije se je udeležil takega sestanka gospodarjev zasavskih društev na Lisci, kjer so se pokazale precejšnje težave pri vsklajevanju cen, zlasti pa pri določanju cen za alkoholne pijače.

Več razumevanja za priporočila plenuma so pokazali zastopniki društev, ki oskrbujejo triglavsko pogorje, na sestanku, ki ga je sklical PD Javornik dne 8. V. t. l. v koči na Zasipski planini. Društva so vskladila cene v postojankah in se dogovorila z nosači o tarifi, ki bo znašala letos 40 din za 1 kg bremena na relaciji od Zgornje Krme do koč pod Triglavom. Zaradi vedno bolj perečega vprašanja, kako dobiti nosače, so na tem sestanku razpravljali tudi o možnosti, da se postavi tovarna žičnica iz Zgornje Krme v smeri proti Staničevi koči.

TEČAJ ZA OSKRBNIKE planinskih postojank je organizirala komisija v sodelovanju z Gostinsko zbornico kranjskega okraja. Tečaj je bil v Kranjski gori od 21. do 31. maja t. l. in je imel 15 udeležencev. Predavali so strokovnjaki za kuhanje in strežbo, zdravniki ter člani upravnega odbora PZS in gospodarske komisije. Končni izpit je opravilo 13 tečajnikov, poleg tega pa je še 8 oskrbnikov opravilo obvezni izpit iz osnovnih zahtev higiene.

KREDIT ZA IZBOLJŠANJE KAPACITET PLANINSKIH DOMOV je bil tudi letos dodeljen Planinski zvezi v višini 16 milijonov dinarjev pod istimi pogoji kot v prejšnjih letih. Komisija je na razširjeni seji sicer razpravljala o razdelitvi tega kredita kakor tudi o razdelitvi sredstev iz sklada za pomoč visokogorskim postojankam, vendar upravni odbor zaradi nekaterih pogojnih postavk tega predloga še ni dokončno sprejel. O razdelitvi teh sredstev bomo poročali prihodnjič.

SKLEPI PLENUMA CENTRALNEGA ODBORA PLANINSKE ZVEZE JUGOSLAVIJE. Plenum se je sestel 9. in 10. aprila letos v planinskem domu Matka v kisluri Treske, 14 km oddaljenem od Skopja. Na sestanku so bili sprejeti tile sklepi in priporočila:

1. Povečanje članstva v planinski organizaciji in obogatitev vsebine dela.

Planinske organizacije naj iščejo načine, da bi se prilagodile delu v komunah in stanovanjskih skupnostih, sodelujejo naj s sorodnimi in množičnimi organizacijami in naj se afirmirajo pri delu na terenu. Osnovna enota dela naj ostane društvo, ki naj ima čim več samostojnosti v svojem delu.

Za večjo množičnost je treba tudi več strokovnega kadra, za kar morajo skrbeti predvsem republiške zveze. Te naj se povežejo tudi s strokovnimi šolami, da se vskladi program teh šol s potrebami planinstva, tako da bi lahko kasneje absolventi teh šol delovali tudi v planinski organizaciji. IO PZJ naj prouči vprašanje ustanovitve stalne planinske šole, prav tako pa naj konča z delom za izdajo priročnika za ustanavljanje in delo planinskih organizacij.

Proučiti je treba vprašanje včlanjenja v svet kulturno-prosvetnih organizacij Jugoslavije, da bi na ta način dosegli boljše sodelovanje na kulturno-prosvetnem polju. Z Zavodom za statistiko bo IO pretresel vprašanje o koristnosti in načinu, kako voditi nekatere statistične pokazatelje za planinsko organizacijo, da bi na ta način lažje presojali delo in uspehe organizacije.

2. Delo z mladino bo ostalo še naprej najvažnejša naloga cele planinske organizacije. Za to delo pa bo treba poiskati primerne oblike, ki bodo prilagojene posameznim starostnim dobam. V zvezi s povečanjem števila mladine v organizaciji je treba usposobiti tudi več mladinskih vodnikov, treba pa je vključevati mladino tudi v odbore društev.

Izposlovati je treba v sodelovanju s CK LMJ popust na železnici za mladince-člane planinskih organizacij.

Sprejet je bil predlog za Mladinsko transverzalo Jugoslavije.

3. Glede Gorske reševalne službe je bil sprejet referat o zahtevi, naj postane GRS javna služba, o čemer je treba razpravljati s pooblaščenimi državnimi organi.

4. Komisija za alpinizem pri PZJ bo sklicala v juniju sestanek predstavnikov alpinistov v Zagrebu. Na tem sestanku bodo razpravljali o novih predlogih in o nekaterih pojavih v jugoslovanskem alpinizmu, na podlagi te razprave pa bo komisija poročala IO PZJ.

5. Plenum je sprejel zaključni račun za leto 1959 in proračun za leto 1960.

Vsa sredstva, ustvarjena s prodajo literature PZJ, gredo v fond za izdajateljsko dejavnost PZJ, ki je bil ustanovljen po sklepu zadnje skupščine.

Finančno poslovanje planinskih organizacij naj se vskladi z obstoječimi predpisi, da bo na ta način olajšan pregled nad celotnim imovinskim in finančnim stanjem organizacije.

UPRAVA PLANINSKEGA VESTNIKA sporoča, da je PD Tržič v kratkem času pridobilo 10 novih naročnikov, tov. Stergar Pavle, oskrbnik Tončkovega doma na Lisci, pa 32 naročnikov.

PD Ruše pa je za PV nakazalo 20 000 din podpore. Vsem se uprava in uredništvo našega lista iskreno zahvaljujeta.

PD MAJŠPERK. O društvenem delu so na razpolago le skromni podatki, iz njih pa sklepamo, da je društvo več ali manj le delalo, predvsem pa organiziralo nekaj uspešnih izletov. Kljub težavam zaradi prevozov in majhne aktivnosti članov je društvo organiziralo tridnevni izlet s člani in mladinci v Kamniške Alpe, poleg tega pa je izvedlo še več krajših izletov na Donačko goro, Boč, Pohorje in na Kozjak. Društvo upa, da bo to dejavnost poživilo z vzajemnim sodelovanjem z društvom Avto-moto. Poleg tega bo denarna sredstva, ki jih je doslej zbralo za gradnjo postojanke na Donački gori, ki se ne bo gradila, uporabilo za nakup šotorov in druge planinske opreme, ki jo bo izposojalo članom. Ta bo na razpolago predvsem pionirjem, ki so zelo številni v društvu. Društvo se je v preteklem letu premalo zanimalo za svojo mladino. Na to je zbor opozoril tudi delovni predsednik, ki je nujno priporočil večjo pomoč mladini, ker bo sicer druge iskala možnost za svoje razvedrilo.

Društvene posle bo tudi v bodoče vodil dosedanjí predsednik tov. Ivan Petrovič.

PD AJDOVŠČINA. Društvo je zopet znatno pomnožilo svoje vrste in je na dan občnega zbora — 19. maja 1960 — štelo 249 članov, kar je tudi najvišje število članov v vsem času njegovega obstoja. Poraslo je predvsem število mladine, kar je nadvse razveselljivo. Društvo se je torej pomladilo in je ta odstotek v primerjavi z letom 1958 narasel na 38,5 % ali za 18,9 %. Zanimivo je tudi, da je priliv članstva (71 %) izven Ajdovščine, t. j. iz okoliških krajev spodnje Vipavske, oslanek (29 %) pa iz Ajdovščine. Komaj 15 % vsega članstva pa prejema Planinski Vestnik. Težišče dela UO PD je bilo usmerjeno na gospodarsko področje. To pa tudi ni nič čudnega, če se pomisli, da je to društvo v zadnjih dveh letih svoj promet povečalo za petkrat v primerjavi s prometom do leta 1957. Poleg na novo prevzetega planinskega doma na Predmeji so podvojili tudi promet v koči pri izviru Hublja. Dasi obseg tega dela zahteva namestitve vsaj enega uslužbenca, društvo tega ni storilo. Zato je vse to ogromno delo v zvezi z gospodarsko-finančnim poslovanjem ležalo na ramah društvene knjigovodkinje Anice Repič in društvenega gospodarja Zdravka Repiča, ki sta nosila

glavno težo vsega društvenega poslovanja. Vse naloge sta reševala samoiniciativno in ob podpori požrtvovalnih članov gospodarskega odbora, predvsem Staneta Prosenca, Jožeta Kogoja, Jožeta Vidmarja in Antona Križaja. Z Domom na Predmeji imajo stalne težave. Dom je zelo potreben nujnih adaptacij, svoje zahteve ima tudi sanitarna inšpekcija, denarnih sredstev pa ni od nikoder. Kljub vsemu pa se je oskrbnik postojanke zelo potrudil, da so obiskovalci postojanke odhajali vedno zadovoljni. V Iztokovi koči pod Golaki so popolnoma izmenjali stara ležišča ter jih nadomestili z novimi blazinami, izpraznili, očistili in razkužili so vodnjak v golaški koči ter popravili vse mogoče stvari na koči od strehe do notranjih prostorov in inventarja. Tudi okrog koče pri izviru Hublja so razvili živahno gospodarsko dejavnost. S finančno pomočjo občine so okrog koče uredili parkirni prostor, razširili prostor okrog koče ter sezidali obrobne zidove, postavili drvarnico, razširili dohod k mostu čez Hubelj pod kočo ter dohode ogradili na nevarnih mestih. Dalje so za kočo nabavili 40 stolov, 10 miz ter nov radijski aparat. Žal pa je postojanka zopet premajhna. Obisk Čavna in Golakov stalno narašča. Čaven je v preteklem letu obiskalo nad 2000, Golake pa nad 900 obiskovalcev. Obsojanja vredno je ravnanje nekaterih planincev, ki nekulturno ravnaajo s planinskim inventarjem. To velja za Iztokovo kočo pod Golaki. Takih planincev si društvo ne želi več in jim bo v bodoče odklanjalo izdajo ključa. Na Čavnu se lahko prenočuje samo na logarjevem seniku. Bivše društvene prostore še vedno uporabljajo gozdni delavci. Markacijski odsek skrbi, da so vsa pota na njegovem področju verna ter dobro markirana. Slovensko planinsko transverzalo so prehodili že trije člani. Društvo je priredilo dva uspeša skupinska izleta in sicer na Kravac ter na Mangrt. Teh izletov se je udeležilo vedno preko 40 članov in članic. Posamezni člani pa so obiskali različne vrhove. Vzgojna smer društvenega dela je bila nekoliko zanemarjena in je društvo premalo storilo za povezavo s članstvom, zlasti pa skoraj ničesar za intenzivnejše in načrtno delo z mladino. V tej smeri ga čaka še veliko delo.

Za novega društvenega predsednika je bil izbral tov. Ivan Štekar. Zbor so po-

zdravili v imenu občinskega komiteta ZKS tov. Boris Plahuta, zastopnik obč. odbora SZDL tov. Ivan Štekar in častni predsednik Rudolf Brajnik. PZS je poslala pozdravno brzojavko.

PD CERKNO. Društvo je v organizacijskem pogledu nekoliko nazadovalo. Število članov je padlo od 365 v letu 1958 na 336, čeprav je društvo pridobilo precej novih članov. V tem številu je tudi 174 mladincev in pionirjev. Društvo tudi ni povečalo števila mladincev in pionirjev, kakor je pričakovalo, ker na nekaterih šolah njihovega okoliša še vedno niso našli človeka, ki bi jim pri tem pomagal. Tako društvo še vedno ni zajelo v svoje vrste ljudi na Bukovem, na Reki, v Jagrščah, v Orehku, v Gorjah, v Počah in v Cerkljanskem vrhu. Tamkajšnje učiteljsko povečini ne kaže zanimanja za planinstvo. Propagandni odsek je organiziral dva skupinska izleta, in sicer na Slavnik ter v Bohinj, vendar se pa prvi ni izvršil zaradi premajhnega števila interesentov, drugega se je pa udeležilo le majhno število članov. Pač pa so učenci cerkljanske šole napravili izlet na Robidensko brdo in na Bevkov vrh, učenci šol v Gorjah, Podlanišču, Cerkljanskem vrhu, Jagrščah in Cerknem pa skupinski izlet na Porezen. Večina starejših članov pa je popolnoma pasivna. Vpisne knjige so tudi v preteklem letu izkazovale v njihovih postojankah prav malo domačinov. Če bo šlo tako dalje, se bodo res lahko enkrat vprašali, zakaj obstoji njihovo društvo. Izjema so člani skupine v Sovodnju. Ta skupina pa si zelo želi izletov.

Društvo je oskrbovalo kočo na Porcnu, Dom na Črnem vrhu, zavetišče na Robidenskem brdu in na Bevkovem vrhu. Obisk in finančni promet je na prvih dveh postojankah nekoliko padel, narasel pa v zavetišču na Robidenskem brdu. Bevkov vrh je beležil le malenkosten obisk, najbrž zato, ker je malokateremu znano, da sploh obstaja. Društvo tudi ni imelo srčne roke pri izbiri oskrbnice za kočo na Porcnu, kar je nedvomno tudi precej vplivalo na slab finančni zaključek postojanke. Zavetišče na Bevkovem vrhu je bilo otvoreno 17. V. t. l. Gospodarska dejavnost društva je bila precejšnja, čeprav niso bile izvršene vse naloge. Zanimali so že tudi s pripravljalnimi deli za napeljavo elektrike na Črni vrh. Ta dela s pomočjo Elektro Tolmin zelo naglo napredujejo. Markacijski odsek je pregledal in popravil obstoječe markacije in namestil kašipotne tablice povsod, kjer so bile odstranjene ali uničene. Skrbno je tudi pregledal in odpravil vse pomanj-

kljivosti na odseku transverzale, ki poteka skozi njihovo področje. Zanimiva je ugotovitev, da je v preteklem letu šlo skozi to področje 180 transverzalcev. Planinski Vestnik nima v društvu dosti simpatizerjev. Od 15 naročnikov jih je le še 9.

Na zboru je bilo navzočih 73 članov. Pred občnim zborom so vsi navzoči počastili spomin pok. Jerneja Štravsca, dolgoletnega društvenega funkcionarja in odlikovanca PZS z enominutnim molkom.

PD PTUJ. Društvo je bilo še dokaj delavno. Najaktivnejši je bil mladinski odsek pod vodstvom tov. prof. Hriberška. Odsek pa je precej popustil po njegovem odhodu na drugo službeno mesto. Med drugim je odsek ustanovil koordinacijski odbor mladih planincev za Mursko Soboto in Ptuj, ki naj bi v bodoče koordiniral delo tamkajšnje planinske mladine. V aprilu so skupaj z bazo Gorske straže obiskali Donačko goro ter določili prostor za taborjenje med prvomajskimi počitnicami. Mladinci, ki naj bi tamkaj taborili, naj bi hkrati podrli staro razpadajočo kočo pod vrhom in na samem vrhu postavili novo zasilno postojanko. Žal jim je to veselje pokvarilo deževno vreme. S tem je odpadlo tudi markiranje poti na Donačko goro z vseh strani po društvenem markacijskem odseku. V maju so obiskali planinski tabor v Jeruzalemu, v juniju so izvedli skupinski izlet na Uršljo goro, v avgustu pa so se za občinski praznik udeležili proslave v Mostju. V septembru se je 12 mladincev udeležilo velike akcije mladih planincev v Završnici pod Stolom. Društvo je imelo v programu še vrsto akcij, kakor skupinskih izletov, predavanj, smučarski tečaj in podobno, vendar so pa vse te akcije odpadle. Manjše skupine ali posamezniki so skozi vse poletje obiskovali razne vrhove, nekaj pa jih je šlo tudi po slovenski planinski transverzali. Najmasovnejši izlet je društvo izvedlo letos v marcu, ko je 63 mladincev obiskalo Planico in si ogledalo smučarske skoke. Društvo bi se lahko ponašalo še z večjimi uspehi, če ne bi pri organizaciji raznih akcij naletelo na razne težave, kakor na pomanjkanje finančnih sredstev, zlasti pa na pomanjkanje mladinskih vodičev. Čeravno šteje društvo 304 člane, vendar v svoji sredi ne tovarišev, ki bi bili voljni delati z mladino in jo voditi na izlete. Nedvomno je pri takem številu precej izkušenih planincev, ni pa takih, ki bi hoteli svoje izkušnje posredovati mlajšim. Tako se je večkrat primerilo, da so se otroci prijavili za društveni izlet, nazadnje pa odšli brez pravih vodičev.

Ob zaključku zbora je društvena predsednica tov. Hilda Seršen izročila tov. Mariji Plavec transverzalno značko številka 133.

PD BOVEC. Leto 1959 je bilo za društvo leto uspehov, kajti doseglo je rekorden promet v storitvah, zaostajalo pa tudi ni na gospodarskem področju. Popravljen cestni promet na Mangrt (OLO Gorica) je dala Mangrtu poseben poudarek, saj je obiskalo zavetišče na Mangrskem sedlu 14 790 gostov in 1236 motornih vozil. Promet postojanke se je zvišal nasproti letu 1958 za 150 %, vsekakor pa bi bil še večji, če bi bila kočja dovolj prostorna in bi mogla sprejeti vse obiskovalce. Ne malo skupin se je moralo brez postrežbe vrniti v dolino, ker zanje ni bilo prostora. Koča, kakršna je, je resnično premajhna za tako visok promet, zlasti pa ob sobotah in nedeljah. Ob pričetku sezone so h kočji pristavili malo lesenjačo, ki jim je služila za nekako drvarnico, usposobili pa so tudi še malo sobico z dvema ležiščema. Društvo se resno bavi z mislijo, da poveča postojanko, in bo z deli takoj pričelo, če bo le uspelo dobiti potrebna denarna sredstva. Tudi promet v Domu na Predelu se je povečal za 100 %, za letošnje leto pa kaže še bolje. Koča Zlatorog v Trenti je zabeležila približno enak dohodek kot v preteklem letu. Vse njihove postojanke so zabeležile obisk 17 609 gostov, od tega 2964 tujih gostov. Te številke pa so seveda še višje, če upoštevamo, da se vsak ne vpiše v vpisno knjigo. Vseh nočnin je bilo 2109, od tujih gostov pa je bilo največ Italijanov, Avstrijcev, Nemcev, Holandcev in nekaj Angležev. Članstvo se je povečalo za 20 nasproti prejšnjemu letu.

Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Alojz Marka.

PD NOVO MESTO. Društvo je imelo predvsem težave v samem odboru. Komaj je bil v februarju izvoljen nov predsednik in se je nekoliko vpeljal v društveno delo, že je bil premeščen na novo službeno mesto. Nato sta izpadla še dva člana UO, tretji pa je za daljšo dobo težje obolel. Na predsedniško mesto je bil kooptiran tov. Rudolf Jereb, ki je komaj prišel v Novo mesto. Poleg tega pa je moral društveni tajnik opravljati še računovodske posle, se baviti z organizacijo izletov in drugimi posli. Glede na vse to seveda delo odbora ni bilo homogeno, ni pa bilo tudi kake posebne iniciative in delovnega poleta.

Postojanka na Gosposdični je zabeležila le 1052 obiskovalcev. Zanimivo je, da so prvi štirje meseci kljub ugodnim zimskim razmeram pokazali le 86 vpisov. Iz tega sledi, da je tedaj postojanko obiskalo le nekaj najbolj navdušenih ljubiteljev gorjanskih košenic. Tudi v poznejših mesecih se je številka le malo dvignila ter je v juliju dosegla številko 158, kar je vsekakor porazno. UO se je že resno ukvarjal z mislijo, da bi kočjo oktobra zaprl in jo nato odprl šele maja, ker bi sicer zašlo v resne finančne težave. Ta sklep pa je naletel na velik odpor. Zadevo so rešili na ta način, da je občina dodelila društvu primerno dotacijo. S to je društvo krilo izgubo. Obisk kočje pa se je odločno izboljšal z otvoritvijo gozdne ceste od tovarne na Gorjancih pa do Gosposdične. Prvi avtobus je pripeljal planince prav pred vrata njihove postojanke. Kakor kaže, bo ta postojanka, ki je imela doslej sorazmerno zelo slab obisk, postala odločno premajhna. Odbor je tako stanje tudi pričakoval ter je na skupnem ležišču v koči izmenjal vse stare žimnice, letošnja naloga odbora pa naj bi bila, da opremi s pohištvom dve novi sobi, da popravi štedilnik v kuhinji in zgradi rezervoar za vodo, ker Gosposdična v letnih mesecih, zlasti če je suša, skoraj popolnoma usahne.

Društvo je imelo velike težave tudi z oskrbnikom. Članstvo ni poraslo, neznatno pa je tudi število naročnikov na Planinski Vestnik. Organizirali so skioptično predavanje, ki pa je bilo slabo obiskano. Treh skupinskih izletov se je udeležilo okrog 100 članov. V počastitev 40 letnice KPJ so poslali na partizanski pohod ob žici okupirane Ljubljane petčlansko ekipo, ki je dosegla kar lep uspeh. V večjem številu se je mladina udeležila zbora mladih planincev v Završnici pod Stolom. Razprava po poročilih društvenih funkcionarjev je pokazala, da je društvo vse premalo storilo za vključevanje novih članov, zlasti mladine, da se ni posvetilo njihovi vzgoji, da je premalo skrbelo za predavanja, za zbiranje novih naročnikov na Planinski Vestnik itd.

V imenu PZS je zbor pozdravil njen podpredsednik tov. Mirko Fetiš.

PD MURSKA SOBOTA. Društvo šteje 218 članov, od teh pa je 147 samo mladincev in pionirjev. Mladina torej v društvu prevladuje in je imela tudi največ uspehov. Predvsem je izvedla številne skupinske izlete, z dokaj lepo udeležbo. Mladinci so obiskali Plešivec in pri

tej priložnosti obiskali tudi vdovo Prežihovega Voranca in pisateljevo rojstno hišo, dolino Vrat in Trento, izvir Soče, Biokovo, Boč, goro Oljko, Raduho, Ojstrico, Planjavo, Kamniško sedlo, Okrešelj, Tursko goro, Skuto, Mlinarsko sedlo, Kočno, Grintovec in še razne druge vrhove. Dalje so se udeležili zleta mladih planincev v Završnici, skupaj s starejšimi člani pa tudi planinskega tabora v Jeruzalemu. V januarju so organizirali 5 dnevni smučarski pohod čez Pohorje, en član pa se je udeležil še smučarskega seminarja v Domu pod Veliko Kopo. Predavanje z barvnimi diapozitivi in predvajanje planinskih filmov je obiskalo okrog 700 planincev. Vse izlete je organiziral mladinski odsek ob podpori UO PD.

Društvu ni uspelo vključiti več članov. O tem je UO sicer večkrat sklepal in s tem v zvezi sprejel tudi določene zaključke, ki pa niso bili izvedeni. Aktivnost UO je popustila predvsem v drugi polovici poslovne dobe, po službeni premostitvi tedanjega predsednika tov. prof. Kučana.

Za novega društvenega predsednika je bil izvoljen tov. Lojze Trstenjak.

PD PODBRDO. Zbora se je udeležilo 146 članov, mladincev in pionirjev, kar pomeni, da so bili navzoči skoraj vsi člani.

Društvo ima komaj tri leta dela za seboj, vendar se je pa v tem kratkem času organizacijsko okrepilo in tudi ustvarilo solidno gospodarsko bazo za svoje nadaljnje delo. V preteklem letu je organiziralo 5 skupinskih izletov, katerih se je udeležilo 46 članov in 54 mladincev ter pionirjev. Prirejani sta bili dve predavanji. Na prvem je bilo navzočih okrog 100 članov, na drugem, namenjenem predvsem pionirjem, pa okrog 150 pionirjev in članov. Trije člani-mladinci so se vključili v alpinistični odsek, ki je bil na iniciativo alpinistov PD Tolmin ustanovljen 17. V. 1959 za Tolmino in gornje Posočje s sedežem v Tolminu. Ti alpinisti so izvršili že nekaj lažjih plezalnih vzponov in se tudi udeležili republiškega alpinističnega tečaja v Vratih. Društvo je izvedlo zabavno prireditev, da je z dohodki te prireditve opremilo svoje alpiniste z najnujnejšo plezalno opremo. Mladinskega planinskega tabora v Završnici pod Stolom so se udeležili trije mladinci. Preteklo leto so markirali pot Podbrdo-Petrovo brdo in obnovili markacijo na poti Podbrdo-Porezen. V propagandne svrhe bo društvo na železniški postaji namestilo veliko reliefno tablo

okoljskih gora. Po vpisni knjigi je obiskalo njihovo postojanko na Petrovem brdu 750 obiskovalcev, med njimi tudi nekaj Italijanov, Nemcev, Belgijcev in Avstrijcev. Nočnin je bilo 133. Promet so na postojanki povečali nasproti letu 1958 za 762 520 din, in sicer od 2 580 852 din na 3 343 372 din. Vzponedno s prometom pa so se zvišali tudi dohodki postojanke. Čistega dobička je izkazala 182 263 din, medtem ko znaša sklad za amortizacijo 203 000 din. Društvo je prevzelo v obnovo in nadaljnjo oskrbo koč na Črni prsti, ki že dve leti ni več poslovala. Obnovo bo financiral PZS s sredstvi iz sklada PVP. Ker se pa društvo zaveda, da koč na Črni prsti najbrže ne bo aktivna, se bavi z mislijo, da bi na Petrovem brdu, kjer ima sedaj zavetišče, v bližnji bodočnosti zgradilo večji planinski dom, s katerega dohodki bi krilo eventualno izgubo na Črni prsti. Petrovo brdo je važna točka na planinski transverzali. Društvo pa je že pred zimo izvršilo na Črni prsti nekatera dela, ki so bila potrebna za zavarovanje koč pred škodljivimi vremenskimi vplivi. Člani in pionirji so pri tem opravili 328 udarniških ur. Pri tem delu sta se posebno odlikovala pionirja Peter Cufer in Boris Valentinčič, ki sta zato na občnem zboru prejela v spomin po čno knjigo.

Poročilo nadzornega odbora ugotavlja, da je bilo društveno delo zelo plodno in uspešno in da sta zlasti društveni predsednik tov. Anderle in tajnik tov. Valentinčič vložila ogromno truda za uspešen razvoj društva, pa tudi ostali člani odbora so prav tako vsak po svojih močeh marljivo sodelovali. Nadzorni odbor je predlagal obema nagrado po en par kvedrovcov in nalivno pero. Društvene posle bo tudi v bodoče vodil dosedanji predsednik tov. Ivan Anderle. Med drugimi sta zbor pozdravila za PZS njen podpredsednik tov. Mirko Fetih in predsednik PD Javornik-Koroška Bela.

PD SLOV. BISTRICA. Društvo šteje danes 800 članov in to 100 mladincev, 200 pionirjev ter 600 ostalih članov, kar za kraj, kot je Slov. Bistrica, ni malo. Za novo pridobljene člane kakor tudi za pobiranje članarine gre velika zasluga tov. Jožici Utenkar, ki to vrši že vrsto let. Ker se je odbor v preteklem letu napregal najbolj pri dograditvi nove planinske koč pri Treh Kraljih, je s tem precej oslabele propagandno delo ter s tem tudi skrb za razvoj planinstva pri mladini. Iz navedenega vzroka lansko leto tudi ni bilo organizirano taborjenje mladih planincev kot prejšnja leta. Delo alpinističnega od-

seka je bilo po nekaj letih krize dokaj uspešno ter se je odsek s svojim delom in uspehi približal nekdanjemu nivoju. Dasiiravno je odsek šibek — šteje le šest aktivnih članov — so ti lansko leto izvršili 28 plezalnih vzponov od III. do V. težavnostne stopnje. Obiskali pa so tudi precejšnje število vrhov v Julijcih ter izvedli več izletov na Pohorje. K napredku alpinističnega odseka je mnogo pripomogla društvena denarna pomoč, ki je omogočila odseku izvedbo enotedenskega plezalnega tabora v Kamniških Alpah.

Kljub vsem težkočam, predvsem pa pomanjkanju finančnih sredstev je gradbeni odsek pri gradnji doma dosegel lepe uspehe. Dne 22. VII. 1959 je otvoril novi planinski dom, ki razpolaga s 36 posteljami, s sodobno kuhinjo in jedilnico. Člani so pri tem izvršili okrog 500 prostovoljnih delovnih ur. Finančna sredstva za gradnjo in sicer 2 233 483 din je dal kolektiv tovarne Impol, ki je bil zato na zboru javno pohvaljen. Svoj prispevek je dala tudi Tovarna steklenih izdelkov. Nova postojanka je bila kar dobro obiskana, nedvomno pa se bo obisk še znatno povečal z dograditvijo nove gozdne avtomobilske ceste, ki bo pripeljala prav do postojanke. Promet postojanke je znašal 1 741 184 din, prenočnine 13 690 din, dobiček pa 81 817 din. Novi dom še ni povsem opremljen. Društvo upa, da bo to lahko storilo letos. Prepričano je tudi, da se bo s prihodom dosedanjega večletnega društvenega podpredsednika tov. Ivana Čara, ki je prevzel mesto oskrbnika na novi postojanki, povsem izboljšala tudi oskrba postojanke. Markacisti so obnovili pot Slov. Bistrica—Trije kralji, Močnik—Trije kralji in Trije kralji—Šumik.

Na predlog propagandnega odseka je zbor sklenil dodeliti staro kočjo in kočico KEKEC v upravo mladincem in pionirjem za razna taborjenja, saj so tudi ti z udarniškim delom mnogo prispevali k dograditvi novega doma.

Za društvenega predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Vinko Pristovšek. Občni zbor sta v imenu PZS pozdravila in društvu čestitala k doseženim uspehom tov. dr. Rupko Godec in ing. Andreja Štebi.

L. R.

PD ZREČE. Čeravno obstaja društvo šele dve leti, si je s svojim delom že pridobilo ugled. Uredilo je kočjo na Rogli in jo že 2. avgusta 1959 izročilo svojemu namenu. Urejevanje kočje je društvo vsestransko zaposlilo, saj so morali urediti kuhinjo, ki je bila v surovem stanju, sanitarne naprave, dimnik, popraviti streho,

prebarvati okna in vrata, namestiti okenška stekla, prebarvati z oljem zunanje stene in nabaviti manjkajočo opremo. Vse to so uredili s svojimi lastnimi sredstvi. Pomagali so si na ta način, da so živila in pijače plačevali dobavitelju šele potem, ko so jih prodali, inventar pa so plačali s prispevki iz reklamnih oglasov. Težave imajo z vodo, kar je poseben problem v zimskem času. Zato so se odločili zgraditi lasten vodovod. Na tem delu je društvo opravilo že lepo število prostovoljnih ur. Navozilo je pesek za betoniranje zajetja in rezervoarja, in sicer iz Stranic od kočje na Pesku, od tod dalje pa ga bodo morali prevažati z vprežno živino. Veliko razumevanje za to delo je pokazal kolektiv TKO Zreče, ki je za gradnjo vodovoda podaril 300 000 din. Potrebovali pa bodo še milijon dinarjev, ne glede na to, da so veliko pripravljeni napraviti tudi s prostovoljnim delom.

V povezavi z ostalimi krajevnimi organizacijami je društvo izvedlo več članskih izletov na Roglo in Usankarico, mladinski izlet na Pohorje, pionirski izlet na Roglo, preko 100 članov pa se je tudi udeležilo mladinskega zborovanja na Golku. K slovesni otvoritvi kočje na Rogli dne 2. VIII. 1959 se je zbralo na Rogli nad 350 ljubiteljev narave iz Zreč. V pozni jeseni se je vršil izlet celokupnega upravnega odbora in ostalih sodelavcev na Roglo. Dalje je društvo poslalo 15-člansko deputacijo k otvoritvi spominske plošče pok. prof. Janezu Koprivniku v Gorenju in položilo spominski venec. Organizirali so tudi turni smuk od Zreč do Ribniške kočje. Manjše skupine so obiskovale Logarsko dolino, Peco, Boč, razne vrhove v Kamniških planinah in Zagrebačko goro. Predavanje je društvo organiziralo le eno, ki pa je bilo zelo dobro obiskano. Propagandno delo se je dobro razvijalo. Do vidnega izraza je prišla zlasti za otvoritev kočje, ko je svojo nalogo nadvse dobro izpolnila.

Za predsednika je bil ponovno soglasno izvoljen tov. Jurij Mlinar. PZS je na zboru zastopal podpredsednik tov. Tone Bučer, ki je prejel v spomin cepin, izdelan v zreški tovarni.

PD CRNUČE. Društvo je v preteklem letu razvilo široko dejavnost za popularizacijo pohodov v naše gore. Zavedalo se je namreč, da planinstvo ni le za peščico ljudi, temveč da mora na tem torišču zajeti širok krog državljanov, predvsem pa delavce. Rezultati tega dela se kažejo že v vključevanju novega članstva in pa v organiziranih skupinskih

izletih, posebno pa še v povečanem številu izletov manjših skupin. Izredno pomembna je tudi odločna orientacija društva na mladino, predvsem na pionirje, katere je društvo široko zajelo.

Društvo je organiziralo več članskih in pionirskih izletov. Članski izleti so se vršili na Golico, Korošico in Zasavsko goro, najbolj pa je uspel izlet na Golico, katerega se je udeležilo 59 članov. Za pionirje je organiziralo skupinski izlet na Krvavec in na Janče. Vsakega izleta se je udeležilo okrog 80 pionirjev. Društvo je nudilo pionirjem le manjšo dotacijo za čaj, vse ostale stroške pa so nosili pionirji sami. Individualnih izletov v Julijske in Kamniške Alpe se je v celoti udeležilo 149 članov. Članstvo je v minulem letu poraslo za 88 članov, tako da je ob zaključku leta štelо društvo 289 članov. Ta razmeroma visoki porast članstva gre predvsem na račun obnovljene planinske skupnosti v Elmi, ki šteje 61 članov in mladincev. Sekcija je zelo delavna, načeluje pa ji petčlanski odbor. Organizirala je že več enodnevnih izletov v različne gorske predele Slovenije. Čeprav društvo vključuje 40 mladincev in 102 pionirja, s tem številom še ni zadovoljno. Na občnem zboru je upravni odbor tudi predlagal ustanovitev mladinskega odseka, kar je zbor soglasno sprejel. Za propagando jim je služila predvsem oglasna deska, na kateri so bile razstavljene slike iz najrazličnejših krajev Slovenije. Propagandno gradivo so vedno menjavali. Planinsko skupino na Dolu so ukinili, ker ni imela pogojev za svoj obstoj. Gospodarska dejavnost društva je bila v preteklem letu omejena zaradi slabih finančnih razmer v društvu. Dotacijo od SZDL so prejeli šele konec leta, tako, da jo niso mogli izrabiti, iz lastnih sredstev pa so nabavili inventar za okrog 37 000 din za postojanko na Mali planini. Poleg tega so izvršili z raznimi deli 150 prostovoljnih ur v vrednosti 15 000 din. Oskrbovanje koč, ki je zaprtega tipa, se je vršilo po isti metodi kot prejšnje leto. Ključne postojanke so lahko dobili člani odbora in vsi starejši člani društva. V postojanki so sami dežurali, in sicer ob sobotah popoldne in ob nedeljah. Nočnin je bilo 1015. Ker pa se bo obisk Velike in Male planine z dograditvijo žičnice vsekakor ogromno povečal, je društvo sklenilo odkupiti to postojanko in jo nameniti vsem planincem. Finančno jim bo priskočila na pomoč občina.

Za predsednika je bil ponovno izvoljen tov. Miha Rode.

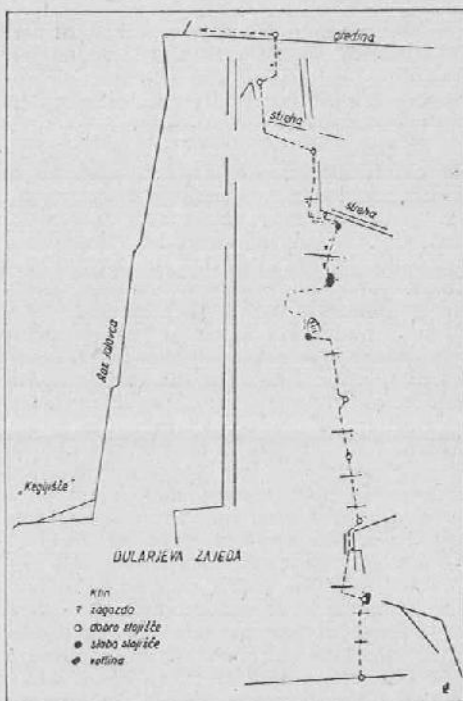
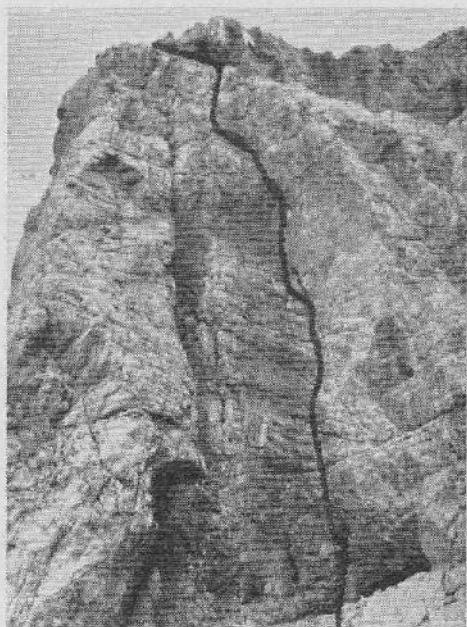
L. R.

PRISPEVKI ZA ZLATOROG

PD — Dol prispevek UO din 1500

SKLAD DOMA ZLATOROG

Stanje sklada dne 10. 7. 1960	din 7 776 286
Zbrano do 1. 8. 1960	din 1 500
Stanje sklada dne 6. 8. 1960	din 7 777 786

Dularjeva zajeda v Jalovcu (gl. PV 1966, št. 5, stran 219)

alpinistične novice

JUŽNO STENO AIGUILLE DU GÉANT sta lani poleti plezala Jeglič Tone in Rado Kočevar (oba AO Ljubljana matica), ki sta v Chamonixu na mednarodnem zboru alpinistov zastopala PZS. Nekaj dni kasneje sta isto smer preplezala Valant Milan (AO Jesenice) in Debeljak Ciril (AO Celje).

DESNA SMER V OJSTRICI je bila lani drugič ponovljena. Plezala sta Lojze Šteblaj (AO Litostroj) in Lojze Golob (AO Celje). Prvo ponovitev sta že pred leti opravila Ivo Reja in Elč Prezelj (oba AO Celje).

RUMENO ZAJEDO V KOGLU so plezali lani še Hudeček Jože in Gašper Prosenec (oba AO Ljubljana matica) in Urh Franci s Pavlom Ocepkom (oba AO Univerza). Zadnja dva sta v oktobru lani ponovila tudi Zupanovo v Koglu. Nekaj dni za njima sta v isto smer vstopila Šteblaj Lojze (AO Litostroj) in Juvan Ljubo (AO Ljubljana matica), vendar sta v smeri zgrešila in zaplezala v direktnej-

šo kamniško varianto. Zaradi težav in nezgode z vrvmi sta bivakirala trideset metrov pod vrhom Kogla in izplezala šele naslednji dan.

LETOŠNJA ZIMA za plezalne vzpone ni bila preveč ugodna. Kljub pripravam za Himalajo se naši alpinisti niso spuščali v težje stene. Tako poleg številnih vzponov na vrhove lahko zabeležimo le nekaj lažjih plezalnih vzponov v Brani, Koglu in Kaški Gori. Julijci pa so imeli še manj obiska.

LETNA PLEZALNA SEZONA se je letos pričela zopet v Koglu. Rumeno zajedo v Koglu so že v aprilu in maju ponovili Sazonov Tone in Mikec Drašler (oba AO Ljubljana matica), Škarja Tone in Edo Pihler (AO Kamnik), Lojze Šteblaj (AO Litostroj) in Lojze Golob (AO Celje). Tudi Zupanova smer je imela dva obiska. Plezali so Škarja Tone in Edo Pihler in Lojze Golob z Lojzom Šteblajem. V Julijcih pa se je pričela sezona z razom Jalovca, ki je bil večkrat ponovljen.

ORIVASSIA, oktober 1959, je novo grško glasilo AAH (Association des Alpinistes Hellenes), torej glasilo, kakršno je nekoč predstavljal francoski »Alpinisme«, Francozi so ga pred leti združili s planinskim glasilom »La Montagne«, zdaj pa so grški alpinisti našli v sebi pogum, da nastopijo s samostojnim glasilom. V opremi stopajo za francoskim vzorom, samo da platnice ne dosegajo kvalitete »Alpinisme« in so zato klišeji manj jasni. Posnetki seve ne dosegajo sodobne ravni, verjetno pa odražajo nivo grškega alpinizma (Koliko pa imamo mi dobrih posnetkov modernega plezanja v VI in VI+?). Izdajatelji so sami mlajši vidnejši alpinisti. Na drugi strani ovitka je dolg citat iz Pierra Allaina, ilustriran s plezalcem v previsu, na tretji pa poleg slike plezalke Katarine Gheka v Aiguille Purtscheller naslov in vsebina ambiciozne publikacije. Oreibasia (orivassia), glasilo SEOAAH (Organo tu Sindesmu Ellenon Oreibatou = orivatou) prinaša v prvi številki programatični članek o SEO, grško alpinistično kroniko, dejavnost SEO (AAH) po ustanovitvi, članek dr. Vassilasa »Alpinizem in fiziologija«, članek o krizi alpinizma in o grški GRS, opis vzpona na Mont Helmos, slede tehnične novice in novice iz vsega sveta. Na četrti strani je slika Aiguille Dibona, med tekstom pa je več tehničnih plezalskih detajlov, tudi six—sup, iz plezalne šole v Fontainebleauju, v kateri so se učili nekateri grški alpinisti, zdaj izdajatelji te revije (Hadžidinas Jason, Vassilas Demetre, Tsamakides, Colettis Oreste, Antoniadis Cimon). Programski članek uvaža beseda Fritz Schmitta, znanega člana bavarske sekcije ÖAV o alpinizmu kot načinu življenja. Že to dokazuje, da se je okoli Orivassie zbrala družba grških ekstremistov z vročo željo, da bi grški alpinizem v svetu afirmirali, čeprav tega ne izjavljajo. »Alpinizacija« CAH, grškega planinskega društva, se jim zdi nujno potrebna za to, da se vzdigne nivo grškega planinstva in se preko alpinizma okoristi z bogato intelektualno vsebino alpinizma. Njihovi dosednji uspehi kažejo, da zelo resno mislijo. Sten nimajo visokih, vse se vrte okoli 300 m, svoje smeri pa označujejo po francoskem vzoru večji del s TD in AD (IV, V). Med novicami beremo tudi opise nekaterih zimskih vzponov. Imajo tudi plezalno šolo,

ki jo vodi G. Tsamakides, eden najuspešnejših grških plezalcev. Šola je v bližini Aten (Varybobi, Frambouri, Arma). Grškim alpinistom želimo poleg ambicije in vneme še sredstev. Iz glasila je razvidno, da se zavedajo težke poti, ki so jo s samostojnim glasilom nastopili. V ognju, ki ga glasilo izžareva, pa se utegne kaliti dobro jeklo.

GEOGRAFIA REVUO je glasilo mednarodne zveze geografov v esperantskem jeziku (Organo de Internacia geografa asocio). Urednik je dobro znani svetovni potnik Tibor Sekelj iz Beograda, uprava revije pa je v Ljubljani, Gornji trg 31/II. Tiska se v Zagrebu. V številki, ki jo imam pri roki, je za planinca mikaven članek urednika T. Sekelja »En la regno de Nepalo«.

TURISTIČNI VESTNIK 1959, 7—12, 1960, 1—3. Izdaja Turistična zveza Slovenije, urejuje uredniški odbor, glavni urednik Bogdan Pogačnik, odgovorni urednik Jožko Sotler. Turistični Vestnik je ena od naših revij, ki se je v kratkem času v vsakem pogledu uveljavila. Pestrost vsebine, široka mreža sodrnikov, tehtni načelni članki in sestavki iz različnih turističnih področij, skrbna redakcija, vse to dela revijo pomembno. Radi jo vzamemo v roke, ker nam je blizu po svoji vsebini in po svojih ciljih in nalogah. Med članki omenimo načelno besedo ing. Huga Weissa o socialnem turizmu na II. mednarodnem kongresu in poročilo istega avtorja o zasedanju Alpske turistične skupnosti v območju Mt. Blanca. Med programatično načelne članke spadajo še članek dr. Fr. Vatovca »Turizem in rekreacija«, ing. Weiss »Pereči problemi« in dr. Marjana Breclja »Jugoslavija v mednarodnem turizmu«. Planinci bodo posebej radi prebrali članek Josa Gorca »Trnova pot Planice«, Kumerjev opis Menine planine, dr. Vatovca članek o turistični ureditvi Velike planine z načrti arhitekta Vlasta Kopača, Uroša Župančiča članek »Vrščič — pozabljeno in zapravljeno bogastvo«, »I. pastirski rej v Planici« in tudi druge, ki niso v neposredni zvezi s planinami in planinstvom. Omenimo, da je TV s svojimi mnogimi ilustracijami in posebej z izbranimi ovitki stanovitna propaganda za gorsko pokrajino. V tej zvezi omenimo

tudi čustveno toplo besedo Franceta Bevka z naslovom »Moja Tolminska«. TV ima veliko poslanstvo. Marsikaj se je od tistega časa, ko je začel izhajati, že izpolnilo, velike naloge pa še čakajo, prav v smislu besed predsednika Turistične zveze Jugoslavije dr. Marjana Breclja v prvi letošnji številki TV. Zelimo reviji pri tem važnem delu čim več uspeha.

T. O.

IVAN GAMS, POHORSKO PODRAVJE. Razvoj kulturne pokrajine. Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Razred za prirodoslovne in medicinske vede. Dela 9. Inštitut za geografijo. Ljubljana 1959. Strani 231.

Knjiga dr. Ivana Gamsa, ki ga poznamo tudi kot sodelavca PV, nam predstavi pokrajino, za katero so geografi uvedli ime Pohorsko Podravje (P P). Gams se pri proučevanju ni držal v celoti naravnih meja te pokrajine. Zaradi nevesočnosti političnih meja, ki v vsem delu režejo narodnostno ozemlje, je bil prisiljen izločiti Kobansko, to je del Pohorskega Podravja severno od Drave, dalje zahodno pobočje Strojne ter severni del Pece in Snežnika. V proučevano ozemlje je potemtakem vključil: Pohorje z dolino Drave od Maribora do Libelič, celotno ozemlje v porečju Meže in Mislinje ter povirja Pake, Hudinje in Dravinje s tako imenovanim Vitanjskim podoljem. Osrednje jedro ozemlja predstavlja Mislinjska kotlina z dolino ob Meži in Dravi pod Pohorjem do Libelič. To je obsežna pokrajina, saj zavzema ca. 7,5 % vse LRS (150,5 km²). V njej je živel leta 1953 97 342 ljudi ali ca. 6,6 % vseh prebivalcev v LRS.

Pohorsko Podravje je v velikem delu gorata pokrajina. Čez njo drži preko Pohorja, Uršlje gore in naprej na Smrekovec planinska transverzala. Zato je prav, da na tem mestu opozorimo tudi planince na ta zanimivi in bogati geografski opis omenjene pokrajine.

Knjigo je razdelil avtor na dve večji poglavji. V prvem opisuje in tolmači naravno okolje P P, v drugem pa razvija pred nami kulturno pokrajino s široko zajetim obsegom in tematiko od prvih znanih obdobij do današnjih dni.

V prvem delu nas seznani z razvojem pokrajine. V njem zasledimo več novih ugotovitev v zvezi z razvojem v kvarterju, posebej glede na ponašanje pokrajine v ledeni dobi. Pri opisu podnebja je posvetil največjo pozornost temperaturnemu obratu v Slovenjegraški kotlini in v dolinah, ki igra tod pomembno vlogo v kmetijstvu in je marsikje viden že na

prvi pogled. Zanimivo je tudi poglavje »o nekdanjem in sedanjem gozdu«.

Težišče študije je na opisu kulturne pokrajine, saj zajema tudi dober del knjige. Kjer je mogoče, poseže avtor daleč nazaj v fevdalizem, pri opisovanju prometnih poti in naselitve pa še globlje v zgodovino, celo že v arheologijo. Široko je zajet razvoj gospodarstva od fevdalnih obdobij do današnjih dni z vsemi gospodarskimi spremembami, ki jih je PP doživljalo v naši burni politični in gospodarski zgodovini. Posebej je obravnavana tudi moderna industrializacija v kapitalističnem in še posebej v povojnem socialističnem razdobju. Govora je tudi o oblikah gospodarstva, ki so preživele, tako o požigalništvu, o pohorskih švajgah, o splavarjenju po Dravi, o glažutah in fužinah ter o starem premogovniku v Lešah in v Stranцах pri Slovenskih Konjicah. Posebna pozornost je posvečena razvoju in oblikam samotnih kmetij, ki so v hribovju P P daleč prevladujoča naseljena oblika in na katerih je že skozi dolga desetletja v prevladi občutna depopulacija (od leta 1880 do 1953 se je v hribovskih krajih s samotnimi kmetijami zmanjšalo prebivalstvo za 11,3 %, medtem ko je v istem času v dolinskih vaseh napredovalo za 55 %). Omenimo naj tudi avtorjeve ugotovitve, da v hribovskem svetu P P čedalje bolj prerašča kmetijsko zemljo gozd, pojav, ki je v podobnih pokrajinah pri nas in deloma tudi v svetu splošen in zato še toliko bolj vreden posebnega poudarka.

Razen osrednjih dveh poglavij je vstavil avtor na začetek še krajše poglavje, kjer govori o obsegu proučevane pokrajine s predgovorom, na koncu pa je v zgoščenih oblikah na treh straneh podal glavne in pregledne zaključne študije. Knjigo zaključuje 13 strani obsegajoč povzetek in pravoščini. Na koncu vsakega večjega poglavja je bogat seznam virov in literature, iz katere je avtor črpal do sedanje ugotovitve. Knjiga je polna vsebinsko bogatih ilustracij, zlasti kart in skic, med njimi tudi 58 dobrih fotografij.

D. M.

APPALACHIA — Boston, USA, december 1959. — Letni zbornik Appalachian Mountain Cluba, ki ima svoje ime po gorski verigi Appalachia (izg. Epelečia) v ZDA. Letos je njegova vsebina manj pestra od prejšnjih let. Na prvem mestu obravnava nesrečo, ki se je zgodila 16. VIII. 1959 na Cannon Mountain v Belih gorah (White Mountains v New Hampshireju). Ne glede na skrajno slaba vremenska poročila sta dva mladeniča

odšla v gore, obtičala v skalovju, a priključila pomoč, ki pa zaradi slabega vremena tudi ni mogla do njih in se je tura končala s smrtjo obeh. Rešilno odpravo je sestavil navedeni klub. Vse skupaj nič izrednega v našem merilu. V reviji pa zavzema poročilo o tej tipični nesreči kar 21 strani, kar je ena značilnost, druga za ameriške razmere pa je ta, da je zbornica zvezne države New Hampshire poslala klubu pismeno zahvalo v obliki lepe diplome, ki jo zbornik prinaša v faksimilu.

Na Kitajsko nas popelje Ruth Ingram, ko opisuje romanja na Miao-Feng-Sang (miao = nekaj tako čudovitega, tako lepega, kar presega človeško pojmovanje, feng = vrh, šan = gora). Ima višino 4275 č., leži 22 milj zahodno od Pekinga sredi pota med Pekingom in velikim zidom. Tja roma v času od 1. do 15. dne četrtega meseca (konec aprila, začetkom maja) ogromna množica ljudi, romarjev kar v celih rekah, podnevi in ponoči z lučmi, nepretrgano, samo peš, ker držijo do svetišč samo steze. Po kolenih in rokah hodijo tisti, ki izvršujejo kako zaobljubo ali jo mislijo storiti. Okrog sedmih svetišč tik pod vrhom ob robu navpične skale se vrstijo krčme, pevci, plešalci in akrobati. Avtorica lepo popisuje pokrajino in naselja in deloma tudi folkloro.

Vožnja v kajaku po Dunajcu na Poljskem z velikimi simpatijami za to deželo in narod riše v krajšem članku Roland Palmedo. Vožnja sama je popisana bolj bežno, pri vsem tem pa utegne biti zanimivo, kar bode Američana posebno v oči. Odšel je tja na povabilo Stanislava Ziobrzynskega, ki je bil njegov tovariš v Down-Hill-Slalomkomiteju Internacionalne smučarske federacije leta 1957. Povabilu se je odzval, v Bremeu kupil mal tovrnjak, natovoril nanj kajak in opremo, prekoračil nemško mejo pri Helmsstedtu, prevozil Vzhodno Nemčijo in dve tretjini Poljske mimo štirih obmejnih kontrol, vsega skupaj 470 milj od 7.15 zjutraj do ene ponoči.

Varšava? Vsa obnovljena, stare stavbe natančno po nekdani zunanosti, nič ni več sivega, nič umazanega. Tura po Dunajcu se je začela pri Novem trgu (Nowy Targ). Prvi camp je bil pri razvalini gradu Czorstyn. »Ta večer sem videl«, pravi pisec, »da lahko verjamete onim slikam o campingih, ki jih vidite v nemških magazinih in pd. Ljudi, sedeče na zlojživih stolih, jedoče pri mizicah s cveticami, potem ko so si skuhalo ve-

čerjo«. — Pri gradu Niedzica so naleteli na splavarje, zanj povsem nekaj novega. Ti nosijo črne klobuke, okoli njih pa na traku nabrane rečne školjke. Splavi so podobni našim, spretnost splavarjev pa občudovanja vredna. Sledila je vožnja skozi tesni Dunajca, kjer na desnem bregu leži češkoslovaška meja. »Če bi se prevrnil« — pravi avtor — »bi po potrebi lahko splaval tja brez vize. Že res, imel sem svetlordečo kanadsko srajco, ampak, kot sem opazil ob več priložnostih, ni bila pripravna, da bi pomenila kake politične simpatije.« Ko hodi skozi državni gozd Pienniny pri malem mestu Szczawnica (»ki se izgovori tako, da ne dela nevarnosti za dislokacijo čeljusti, a jaz ne vem kako«), želi, da bi bili njegovi narodni gozdovi in parki tako varovani. Nobene konzervne škatle, nobenega cigaretnega ogorka, bombonske škatle, papirja ali časopisa! Povsod ga je poljsko ljudstvo, če je izvedelo, da je Američan, prijazno sprejelo in prijateljsko skrbno mu pomagalo. Ljudje so bili manj radovedni in so manj izpraševali o razmerah v ZD, kot je bil primer v Rusiji. Imajo namreč mnogo stikov z rojaki, ki so se izselili na zahod, kamor je obrnjena tudi njih kultura in civilizacija. Nikjer ni bilo smetišč ob cestah, desk za lepake ali reklam, nikjer polepuhov, beračev, pijancev, razbitih voz, čolnov z zunanjimi motorji in Cola-steklenic.

List prinaša bilanco himalajskih odprav v letu 1959. Bilanca je skrajno negativna.

Dr. Pr.

KNJIGA »NAŠ ALPINIZEM« je že zdavnaj pošla, zato je upravni odbor pooblastil komisijo za alpinizem, da v čim krajšem času sestavi redakcijski odbor za novo, predelano izdajo te knjige.

KNJIGA O GORSKIH VODNIKIH V JULIJCIH, delo znanega planinskega pisatelja Evgena Lovšina, bo izšla še letos pri Planinski založbi. Knjiga bo obsegala 27—28 tiskovnih pol in bo tiskana v večjem formatu, na boljšem papirju in bo opremljena z dokumentarnim fotografskim gradivom.

GREBENSKO KARTO JULIJSKIH ALP bo zaradi pomanjkanja dobrih orientacijskih kart naših gorskih predelov izdala založba verjetno v teku leta 1961. Karta bo izdelana v merilu 1 : 75 000 in sicer v štirih odsekih, bo zelo pregledna in tiskana v štirih barvah, naklada pa določena na 10 000 izvodov.

GOSI so v Dehra Hunu v Indiji opazili leteti v višini 9000 m. Človek torej nima med živimi bitji višinskega rekorda.

V MONT BLANCU so lani bavarske naveze izvedle sedmo in osmo ponovitev Aiguille Noire in Blanche de Peuterey. Albrecht, Jordan in Wolf so sredi julija začeli z južnim grebenom Aiguille Noire in prvič bivakirali blizu severne škrbine Dames Anglaises. W. Grosz in Sturm pa sta vstopila v zahodno steno Aiguille Noire in sta bivakirala na vrhu.

MESTO POŽIRA DEŽELO, pravijo naravoljubi, cesta pot in z njo popotnika. Oaze tišine postajajo redkejšje, med njimi pa ne hodijo s tihimi koraki kamele, pač pa motorizirani vehikli vseh vrst.

Konec 19. septembra, ko je železnica zamenjala pošne kočije, je bilo sicer nekaj podobnega, vendar to ni mogoče primerjati s prometno revolucijo v današnjih dneh. »Nazaj k prirodi!« pomeni danes »Stran od avtomobilskega hrusca«. Zato ni čudno, če se gibanje popotništva, gibanje, ki bo omogočilo »vrnitev k domovini«, širi.

O ŽURNALPINIZMU se je v začetku letošnjega leta razpisal Kornacher, dokaj znan planinski pisec. Dnevnik, ilustrirane revije, magazini in bulvarski listi prinašajo članke z debelimi črkami v naslovih: V dveh urah čez Watzmannovo steno! Morilska stena. Smrt je plezala zraven. Edinstvena storitev 75-letnega alpinista. In še več takega. Publiciteta alpinizma gre rada čez rob. Zaradi dobička seveda. Ostati pa bi morala kljub temu stvarna, ne smela bi pretiravati in pačiti dejstva, neodgovorno in brezvestno loviti senzacije in posiljevati ubadanja alpinistov za svoje ne ravno čiste namene. Senzacionalna objava je privlačnejša od najduhovitejšega članka, je pa tudi zapeljivka, ker nima tanke vesti do resnice, preračunana je na čustvene dražljaje, na močne vtise in živno napekost. In alpinizem zadnje čase postaja vse bolj snov za take senzacije.

STROKOVNJAK ZA RELIEFE je prof. dr. h. c. ing. Eduard Imhof, častni član SAC. Švicarski planinski muzej hrani zbirko njegovih reliefov 1:2000, izdelanih po fotogrametričnih posnetkih.

Prof. Imhofu prištevajo ne samo topografske in geodetske odlike, marveč tudi umetniški občutek, s katerim obdeluje detajle gorske pokrajine tudi v barvah.

DHAULAGIRI je že l. 1953 raziskovala švicarska ekspedicija pod vodstvom ing. B. Lauterburga in ugotovila verjetno najlažji pristop po severovzhodnem grebenu. Lauterburg, dr. med. Pfisterer in šerpa Yila Tensing so prišli na Nord-Col, kamor je že l. 1950 stopil tudi Maurice Herzog. Kakor Herzog tako sta tudi oba Švicarja uvidela, da je severovzhodni greben pristopen. Ker se je Švicarjem letos sroča nasmehnila, je bil to uspeh ne samo njihov, marveč vseh ekspedicij, ki so se prizadevale, da stopijo na teme te trdovratne gore.

SODNE KAZNI za neprevidne smučarje, ki na smučarskih dirkališčih ogrožajo pohlevnejše vozače, so v Švici, v Avstriji vedno pogostejše. Na smučarskih pistah je že v veljavi splošni prometni predpis, da brzina ne sme biti taka, da bi smučar v kakršni koli situaciji zaradi nje izgubil oblast nad smučmi. Sodne kazni so denarne, zaporne in seveda odškodninske. Divji vozači, ki poškodujejo brumnejše uživalce zimske narave na uglajenih smučiščih, morajo povrniti tudi vso škodo, ki so jo ponesrečencem prizadejali.

STO SMUČARSKIH ŠOL je pozimi 1959/60 delalo v Švici in opravilo 862.813 poldnevniških lekcij. Večji del imajo enotni učni načrt in isto metodo, so pa med njimi tudi šole, ki se enotnosti ne marajo podvreči.

MEDNARODNI KONGRES SMUČARSKIH UČITELJEV je bil v Zakopanah na Poljskem. Tu so se zedinili, da naj vsaka smučarska šola obsega tudi smučski tek, ne samo spust, slalom in smuk. Za turni smuk naj se uporabljajo lažje smuči in lažji čevlji (7,7 kg naj bo teža smuči in čevljev pri smuku, 5,25 kg za turno smučanje, 3,3 kg pa za smučski tek).

POSNEMANJE je glavno učno sredstvo pri otrocih, je v Zakopanah dejal francoski zastopnik smučskih šol za otroke. Otrokom ni treba analizirati gibov in gibanja pri smučanju. Otrok naj se tega igranja nauči brez teorije, brez postajanja.

Otrok ne obremenjujejo napačni avtomatizmi, zato se marsičesa nauči lažje kot odrasli. No, do poenotenja smučarskega pouka v mednarodnem okviru še dolgo ne bo prišlo, morda tudi ni treba, da pride. Vsekakor pa je smučanje, posebno turno smučanje najožje povezano s planinstvom. Kjer ni razvito, ga je treba razviti že zaradi planinstva pozimi, zimske alpinistike, zimskega izletništva.

DAV v Zahodni Nemčiji je slavil 90-letnico obstoja. Letno skupščino ob tem visokem jubileju je imel v Memmingenu v Allgäu. Šteje 285 sekcij, na skupščini jih je bilo zastopanih 211 s 600 delegati. Leta 1952 je imel DAV 114.113 članov, leta 1958 pa 163.983, od tega 19.516 mladincev in 12.216 otrok. Za vzdrževanje visokogorskih postojank, ki ne stojijo ob žičnicah in cestah so izdali 231.500 DM podpor in 134.500 DM posojila. Takih koč je 59.

BRENNER ne bo prevrtan. Tako je odločila 21. seja inženirjev za gradnjo cest na predlog ing. Seidla iz dunajskega prometnega ministrstva. Predor za avtocesto pod Brennerjem bi preveč stal, mnogo več kakor izboljšava sedanje ceste, ki se vzpne le do 1371 m višine in je prehodna tudi pozimi. Predor, ki bi tekkel le 70 m niže, bi moral biti 7 km dolg, to pomeni, da so vzponi na Brenner z vseh strani zares položni. Drugi prelazi v Alpah, bolj ali manj znani, imajo naslednje višine: Gotthard 2108, Mont Cenis 2084, Veliki St. Bernhard 2469, Mali St. Bernhard 2188, Bernina 2330, Maloja 1817, Simplon 2005.

ING. PIERRO GHIGLIONE, ugledni alpinist CAI iz Milana in član SAC, sekcija Monte Rosa, je poleti 1959 z indijskim nosačem Fortunatom Mautinom spet pohajal po Andih. Naštejmo nekaj vrhov, na katere se je povzpel ta neuničljivi globe-trotter, ki si bo kmalu naložil osmi križ. Huantinsuyo (5200 m), severozahodno od Cuzca, z južne strani; Pic Italia (5100) s severa, Čikčik Kapak (5610 m) z jugozahodne strani; Tapuma (5150 m), Allinkapak (5760 m); Yatungkuo (5200 m) in štiri vrhove brez imena nad 5000 m visoke je obral.

MUZIKA IN GORE gresta skupaj, »godba višin« je že ustaljen pojem za gornike, ki uživajo v gorski samoti srečo »zvence tišine«. Tirolska ekspedicija v Ande pa bo združila to dvojje na poseben način: Povzpeli se bodo na pet deviških vrhov v Cordillero, nekaj vzponov ponovili, za dunajsko Akademijo znanosti pa

bodo nabrali material ljudske glasbe indijanskih prebivalcev. Poleg glasbe se bodo posvetili tudi drugim etnografskim nalogam. Tudi nemška ekspedicija v Karakorum leta 1959 je imela poleg športnega tudi in predvsem znanstven cilj. Na 7250 m visoki Diran Nemci niso stopili, tolažijo pa se, da so glavni cilj — znanstveni — le dosegli.

PILOTA — ALPINISTA je imela s seboj švicarska ekspedicija na Dhaulagiri 1960. Ime mu je Ernst Saxer iz Dübendorfa. S seboj je imel posebno letalo, ki ga je po posebnih načrtih izdelala nemška tvornica Dornier. Do-27 je lahko pristal na Col-Nord v višini 5600 m. To je prva ekspedicija v Himalaji, ki je razpolagala z letalom za prevoz opreme in za evakuacijo bolnih ali ranjenih članov ekspedicije. Ekspedicija je bila izredno močna po sposobnostih udeležencev. Diemberger je splošno znano ime, himalajec in cigerjevec. Forrer in Diemer sta tu prišla čez severno steno Eigerja l. 1959. Michel Vaucher iz Ženeve je velik alpinist, populariziral pa se je tudi s filmom »Les Etoiles du Midi«. Weber in Schelbert sta dva mlada švicarska asa, ki sta kos najboljšim navezam. Poleg teh je J. J. Russi, organizator, ki je odšel v Nepal več mesecev pred ostalimi, in dr. Hajdukiewicz, Poljak, ki živi že več let v Švici in je bil leta 1958 na Dhaulagiriju.

ALBRECHT DÜRER (1471—1528) slavni nemški slikar, se uvršča tudi med redke starejše slikarje gorskih pokrajin. Grafični list »Klausen am Eisack« se je izgubil, njegovo pokrajinsko ozadje pa je Dürer uporabil na zelo znancem bakrorezu »Nemesis«, ki ga po navadi imenujejo »Das grosse Glück«. Umetnostni zgodovinarji in geografi si dolgo niso bili na jasnem, katero pokrajino je Dürer tu upodobil. Sandart je menil, da gre za okolico rojstnega kraja Dürerjevega očeta (Aytos na Madžarskem). Leta 1898 je umetnostni zgodovinar Hacndcke ugotovil, da gre za okolico mesta Klausen, ki ga je Dürer spoznal na prvem potovanju v Italijo. Pejsaž je sijajno delo, ki je umetniško upodobilo variacije gorskih oblik. Mojstrsko je Dürer združil verno upodobitev pokrajine s fantastičnimi oblikami. Dürer je leta 1505 doživel Alpe in jih motril z umetniškimi očmi.

Med stare mojstre gorskega pejsaža štejemo tudi Hansa Holbeina, ki je slikal gore izredno vestno, skoro fotografsko in jim dal živ kolorit. Tudi Brueghel se je lotil alpske pokrajine in seveda vrsta manj znanih, manj pomembnih slikarjev. Za vse starejše slikarje je značilno in

skupno to, da v svojih delih izpričujejo spoštovanje pred silno gorsko naravo, obenem pa prabitno hrepenenje po vzponu, željo, da bi dojeli gore in njihovo življenje s čutom in duhom.

DR. HERBERT TICHY, avstrijski alpinist, raziskovalec in pisatelj, je pol leta spet potoval po Aziji, ki jo je spoznaval že kot študent. Dr. Tichy se je kot alpinist proslavil predvsem s svojim vzponom na Čo-Oju, ki ga je opravil s Sepom Jöchlerjem in Pasang Dawo Lamo, sam pa je stopil na teme mnogim petin šesttisočakom v Himalaji. Dokazal je s tem, da v Himalajo ni nujno iti s težko ekspedicijo, da človek tudi tu lahko sam kaj opravi, sam, samodrug, samotretji.

Lansko potovanje so mu finansirali avstrijsko-prosvetno, ministrstvo in razne firme. Odpotoval je najprej v Pakistan, v kneževine Dir, Čitral in Svad. Kot etnografsko enkratnost je označil dr. Tichy Kafire, pleme, ki šteje kakih 2500 ljudi, nekak poganski otok sredi 100 milijonov muslimanov. Nato je dr. Tichy obiskal Indijo in Nepal. Nekaj časa ga je spremljal ataše pri avstrijskem ambasadurju v Karačiju, dr. Maschek. Dr. Tichy pravi, da Nepal največ zasluži z osem-tisočaki in z jetijem. Amerikanci plačujejo lepe vsote, da bi odkrili to himalajsko skrivnost. »Dostlej so Amerikanci že precej našli,« pravi dr. Tichy, »dlako, kosti, govno, le snežnega človeka ne.«

K-2 je letos spet imel goste. Major William D. Hackett je dobil od pakistanske vlade dovoljenje, da v letu 1960 organizira ekspedicijo na K-2. S Hackettom bosta šla še David L. Dingman in Dave Bohn in še trije možje, katerih imena pa še niso znana.

JAPONCI V ANDIH niso običajna prikazen. Vidi se pa, da dobro razumejo, kaj pomeni za državo tudi andistična ekspedicija. 14. avgusta 1959 so stopili na Ausangate. Vodil jih je Jošifumi Takeda. Dva dni kasneje so bili na Pico de Arroz. Večje uspehe jim je preprečil nov sneg in neurje.

JOHN HUMPREY je vodil ameriško ekspedicijo v Himalajo leta 1959. Svoje-mu klubu American Alpine Clubu je lansko jesen poslal sporočilo, ki pravi: »Sredi razburjenja in mnogih naporov, sredi glavobolov in sredi navdušenja za velik podvig se naše misli in dobre želje obračajo k mnogim prijateljem, s katerih pomočjo in vzpodbudo smo sredi uresničenja naših načrtov. Po štirinajst dnevnem maršu je ekspedicija z 48 nosači in 4 šerpami dosegla Tukučo. Vreme je bilo sla-

bo, tako da nismo videli Dhaulagirija, mimo katerega je držala naša pot. Pač pa smo videli Annapurno.« Himalajcem v ZDA, sodeč tudi po tem pismu, ne cveto rožice. Ne odnehajo pa vendarle ne in so zapisali svoja imena in dejanja v klasično dobo odkrivanja Himalaje.

NA ARLBERGU so obnovili leta 1957 požgani hotel Sv. Krištofa in to v stilu prejšnjega. Hotel ima 80 sob in 120 postelj. 60 sob ima kopalnico, 20 sob, ki gledajo na jug, pa je opremljenih z balkoni. Lego ima čudovito in bo nedvomno kmalu hotel z mednarodno turistično reputacijo.

SPOMENIK ALPINISTOM, ki so se ponesrečili v Dolomitih bodo postavili na Monterico pri Pieve de Cadore v provinci Belluno. Spomenik bo sestavljen iz 29 skalnih blokov dolomitskega gorovja. Na blokih bo vklesanih 2200 imen alpinistov iz sedmih dežel. Toliko se jih je doslej smrtno ponesrečilo v Dolomitih.

SIR JOHN HUNT bo šel še enkrat na Mt. Everest. Spremljalo ga bo 14 himalajcev, med njimi znanstveniki, ki bodo raziskovali predvsem, ali je možno, da bi človek dalj časa bival v velikih višinah. John Hunt je stopil na Everest leta 1953.

OPTILON — ZADRGA na anoraku ali na katerikoli opremljenosti za planinca je baje rešila problem, ki je že marsikomu šel na živce. Kovinska zadruga v mrazu odpove, anorak je potem treba vleči čez glavo. Ilitro se tudi obrabi, postara. Težko jo je spet ubrati, če se zaskoči ali uide vsaksebi. Kdo se še ni jezil zaradi tega in marsikdo se je vrnil h klasični stari zadrugi. Optilon-zadruga je narejena iz specialnega nilona in se je obnesla v Dolomitih in v Berner Oberlandu. In še nekaj: Zadrugo optilon izdelujejo v 60 barvah, to se pravi, da je barv za vse mo-goče obleke.

JAPONSKO EKSPEDICIJO NA GAVRISANKAR so baje napadli tibetski »razbojniki«. Najprej so jim oporekali, čes, kaj iščejo na njihovem ozemlju, potem pa so zahtevali hrano in zlato. Poročilo pravi, da so se potem mirno odstranili. — Časnikar, ki je to razposlal po svetu, pač ni čutil potrebe, da japonska poročila dene najprej na rešeto, potem pa še na sito.

NA SEDMIH SEDEMTISOČAKIH je bil sam, kdo drug če ne dr. Tichy. Imel je na razpolago šerpe in nosače, vendar je hotel priti na skrivnostna himalajska temena sam.

Železarna Ravne

Plemenita jekla

tovarna usnja v šoštanju

Najboljše

podplatno usnje

komerčno in goodeyar

vse vrste boksov

črnega in barvastih

dullboks

za specialne smučarske čevlje

mastno, cugovano

in nekrišplovano kravino

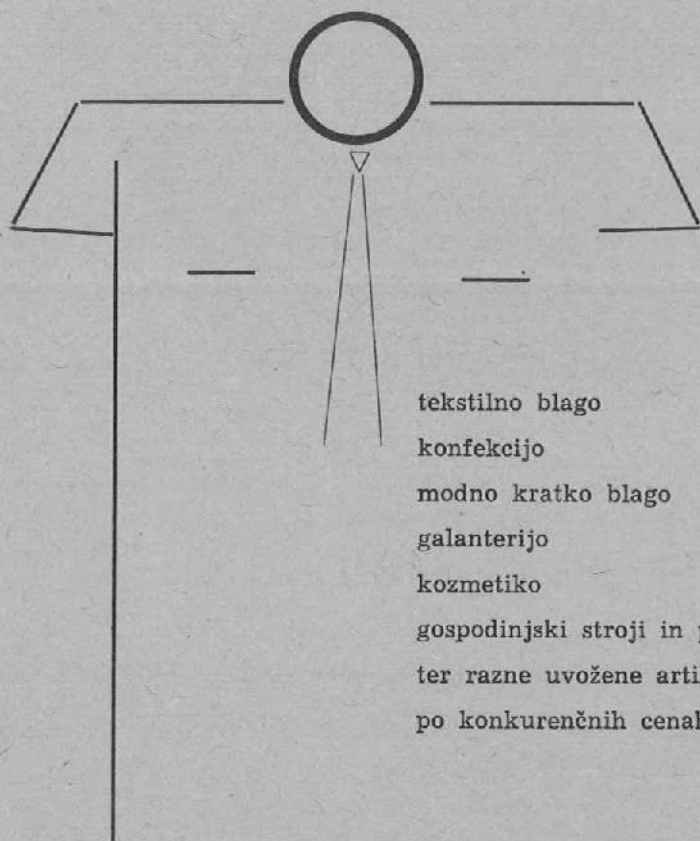
ter svetovno znani likanec

kupite najceneje

v tovarni usnja v Šoštanju

POSTREŽBA TOČNA IN HITRA!

SVOJIM CENJENIM ODJEMALCEM NUDI VELIKO IZBIRO RAZNEGA
BLAGA IN SICER:

tekstilno blago
konfekcijo
modno kratko blago
galanterijo
kozmetiko
gospodinjski stroji in potrebščine
ter razne uvožene artikle
po konkurenčnih cenah

OBIŠČITE NAS IN SE PREPRIČAJTE!

GROSISTIČNO TRGOVSKO PODJETJE

Centromerkur

LJUBLJANA, Trubarjeva 1

TELEFON ŠT.: 23-276, 23-273, 23-271

ATA 11

Tehnično in estetsko dovršeni izdelki:

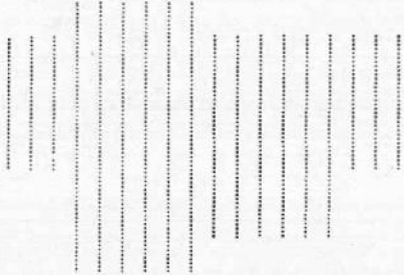
Avtomatski telefonski aparat ATA 11
Induktorski telefonski aparat ITV
Induktorski prenosni telefonski aparat
Progovni avtomatski telefonski aparat
Direktorsko-sekretarske naprave

»ISKRA«

Tovarna elektrotehničnih in finomehaničnih izdelkov, KRANJ

Telefon: 231, 331 — Telegram: Iskra Kranj — Telex: 03-197

Črvarna dušika Ruše

PROIZVAJA IN DOBAVLJA:

Karbid

za avtogeno varjenje, razsvetljavo in acetilensko kemijo

Apneni dušik in nitrofoskal — Ruše

za gnojenje

Ferokrom suraffine

za jeklarsko industrijo

Elektrokorund

za bruse in brušenje

Kisik in aceten

za rezanje in varjenje kovin

Taljeni magnezit

za elektroizolacijo

Brzjavni naslov: Azot Maribor, telefon: Maribor 35-48 in 36-48, teleprinter: 03312.

Železniška postaja: Ruše — industrijski tir. Tekoči račun: NB Maribor ⁶⁰⁴⁻¹¹₁₋₁₈₅

Železarna Jesenice

PROIZVAJA CEVI:

vodovodne

plinske

parovodne

konstrukcijske

pohištvene

pancirne

v dimenzijah 1/8 »—3«

spojke za cevi

loki za cevi

ZAHTEVAJTE KATALOG PROIZVODOV ŽELEZARNE JESENICE